

LES PREPOSICIONS COM I COM A EN FABRA

Neus Llorens Pérez
(Universitat de València)

RESUM

La preposició *com a* és privativa del valencià-català en l'àmbit romànic. En canvi, la dualitat *com / com a* coincidix amb els usos fonamentals de les preposicions angleses *like* i *as*. La preposició *com* compara bàsicament dos entitats (*una barca com la meua (barca)*) i dos fets (*Ho ha fet com tu (ho has fet)*); en canvi, *com a* atribueix a l'antecedent (*algú* en *Contractar a algú com a obrer*) la qualitat del consegüent (un nom no actualitzat, *obrer* en l'exemple; hi han usos secundaris i usos irregulars, §2). A pesar de la força de *com a* en la llengua viva i la particularitat estructural que representa, no s'estudia (semànticament) en l'ensenyament (ni el mitjà ni el superior). Per a deduir la causa de l'anomalia dita, el treball analitza com tracta *com i com a* l'autor que ha creat una part de les normes que circulen, Pompeu Fabra. Estan estudiades les gramàtiques de 1891 (§3), de 1912 (§4), de 1918 (§5) i de 1956 (§7), més el diccionari (de 1932, §6). Els resultats obtinguts són tres: Fabra no donà mai importància a *com a* (que presenta com a variant de *com*); tenia una comprensió baixa i confusa del valor de *com* i del de *com a*; i, sobretot, acaba fent un tractament que afavorix la castellanització (substitució de *com a* per *per* i per *com*, §8). Eixa actuació i el crèdit donat a Fabra expliquen l'absència de *com a* de l'ensenyament (i l'actuació acastellanada d'una part de la llengua escrita, §2.2.2, 12).

Paraules clau: preposició, comparació, atribució, conjunció, adverbi, semàntica, gramàtica, irregularitats, metodologia de la ciència, normativa, contrast de llengües.

1. INTRODUCCIÓ

1.1. CAUSA DEL TREBALL

Tenim una preposició que, a més d'usar-se habitualment en la comunicació quotidiana, no existix en castellà: la paraula *com a*. En canvi, no m'han parlat mai d'eixe tema, tant en la meua formació en secundària com en la universitat. L'absència dita va unida a una altra: ¿quin valor o contingut semàntic té la preposició *com a* i què aporta al camp lèxic de què forma part? Al llarg dels meus estudis, no m'han explicat tampoc eixa qüestió.

Davant d'eixe panorama, ¿hem de deduir que la preposició *com a* és poc important? Tot plegat espenta a pensar que eixa paraula seria de tercera fila, de manera que l'escola valenciana (i la catalana, i la balear) podria prescindir de la preposició *com a*. Resumim-ho:

- 1 Preposició *com a*: contrasts
  - 1.a S'usa regularment en la comunicació quotidiana.
    - a.i No existix en castellà.
  - 1.b Falta de tractament en l'educació secundària i en la universitària.
    - b.i ¿Quin valor té i què aporta al seu camp lèxic?
  - 1.c És com si fóra de tercera fila.
    - c.i Efecte: l'escola podria prescindir-ne.

Justament pel contrast entre l'ús popular i l'absència de *com a* en la formació escolar, em vaig sentir atreta quan vaig vore, en setembre del 2015, que Abelard Saragossà incloïa les preposicions *com* i *com a* entre les seues propostes per a fer un treball de final de grau.

1.2. CONTINGUT DEL TREBALL

En la mesura que una part de les normes que circulen provenen de Pompeu Fabra, l'objectiu del treball és mirar si hi ha relació entre les absències indicades i l'actuació de l'autor dit. Per a aclarir-ho, estudiaré com va actuar en les seues gramàtiques fonamentals (1891, 1898, 1912, 1918 i 1956), en el diccionari (que arreplega la semàntica d'una llengua) i en tres obres diferents: en una gramàtica sobre el francès (1919), en les *Converses Filològiques* i en *Les principals faltes de gramàtica* (1925).

Com que la informació que apareixerà en les obres indicades no és abundosa ni clara, el director del treball m'ha recomanat que comence per exposar les propietats que definixen *com* i *com a* a fi de facilitar l'anàlisi i poder deduir per quins motius una particularitat sintàctica nostra passa pràcticament desapercebuda en l'escola valenciana (i en la formació universitària que he rebut).

Voldria notar que, durant el grau en la Facultat de Filologia, en les assignatures de llengua que he fet no han eixit articles o llibres que fonamenten i justifiquen normes concretes. El director del treball m'ha dit que ell està impulsant-los, però que en coneix pocs. Els professionals de la llengua diuen que partixen de Fabra, però sense haver-lo analitzat pel que fa a normes específiques (com a mínim en treballs publicats). Eixe panorama es notarà en la bibliografia d'esta investigació. Ara: la qüestió és si el tema desplegat és pertinent o no ho és. Si és pertinent; si forma part d'un objectiu necessari (estudiar la fonamentació que exposava Fabra per a cada norma); i, si els lingüistes balears, valencians i catalans han desplegat poc eixe objecte d'estudi, la situació actual repercutirà en este treball. Pareix clar que la bibliografia ha d'estar al servici de les investigacions.

Per les mateixes raons que exposa Sanç (2018: §1, 6), hauré d'estudiar l'estructura de cada gramàtica de Fabra. Les paraules *com* i *com a* apareixen amb les qualificacions teòriques *preposició* i *conjunció*, de manera que cal saber com les caracteritza l'autor estudiat. Tenint en compte que la teoria no és una suma

de conceptes solts, l'estudi d'eixes nocions comporta analitzar l'estructura de la gramàtica, que és pràcticament diferent en cada manual de Fabra.

He de manifestar que, sense l'ajuda constant i la informació generosa d'Abelard Saragossà, no hauria pogut desplegar un treball dificultós com és l'anàlisi de tractaments de les preposicions *com* i *com a*.

A causa de l'extensió del treball, anomenaré cada una de les seues huit parts (§1-§8) com a *capítol*.

2. CARACTERITZACIÓ GENÈRICA DE *COMA*

2.1. PROPIETATS DEFINITÒRIES DE *COMI COMA*

2.1.1. Valor bàsic

Ací, desplegaré les propietats que conté un treball inèdit del director del treball. Per la forma, la preposició *com a* és semblant a *com*. Però una paraula no és la seua forma, sinó en primer lloc el seu contingut semàntic. Si mirem el valor, convindrem que *com* indica comparacions en l'ús bàsic (com mostren els exemples de 1a). En concret, la comparació anomenada d'igualtat expressa que dos entitats diferents (1a.i-ii) o dos fets (1a.iii) compartixen alguna propietat. Per contra, la preposició *com a* no expressa comparacions (exemples de 1b). Més avant (5), explicaré què indica. Cal dir que les dos preposicions poden aparéixer en oracions pràcticament idèntiques (però cada una amb el seu valor, 1c):

- 1 Dos preposicions semblants per la forma, però molt diferents en el valor
  - 1.a Paraula *com*: expressa comparacions en l'ús bàsic. Dos entitats diferents (o dos fets, *iii*) compartixen una propietat.

a.i *Ella és com tu* = És igual que tu

- a.ii *Feia un treball com el teu* = Feia un treball amb les mateixes qualitats que el teu
- a.iii *Ho ha fet com tu (ho has fet)*
- 1.b Paraula *com a*: no expressa comparacions
  - b.i *L'han contractat com a comptable*
  - b.ii *Treballa com a sastre*
- 1.c Contrast en una mateixa oració
  - c.i *Ha parlat com tu / Ha parlat com a president*
  - c.ii *Ho ha fet com el mestre / Ho ha fet com a docent (no com a mare)*

En l'ús bàsic, la comparació i l'atribució tenen una altra diferència. La finalitat de la comparació és aclarir una incògnita recurrent a una entitat (o a un fet) que coneix el receptor (Saragossà 2002: §30.1.1). En *Tinc tant llibres com tu*, volem aclarir la quantitat de llibres de l'emissor dient que és com la quantitat de llibres que té qui escolta. Semblantment, si algú diu *Hui, parlaré com ahir*, és senyal que el receptor sap com parlà el subjecte el dia anterior, i li informa com parlarà hui a través d'eixa informació. En canvi, quan usem *com a* atribuïm directament una qualitat al nom antecedent. En les comparacions, hi han molts constituents elidits (Saragossà 2002: §30.1.4, 21-22): *Hui, parlaré com parlí ahir / Tinc tants llibres com llibres tu tens*. Per contra, quan recorrem a *com a* no hi ha cap constituent elidit ni en el·lipsi: el nom que segueix a *com a* indica una qualitat del nom antecedent; i no hi ha res més.

Si ara mirem les llengües de l'entorn, trobarem que el valencià contrasta amb el castellà i coincidix en els usos bàsics amb l'anglès. En concret, el castellà té dos actuacions. La primera diferencia els valors de *com i com a* amb les preposicions *como i por*, com mostren els exemples de (2a). La segona actuació del castellà consistix en recórrer a la mateixa forma (*como*) per a representar tant el valor de *com* com el que té *com a*. N'hi ha una mostra en (2b).

En canvi, l'actuació del valencià és semblant a la de l'anglès: el valor de *com* correspon a *like* en anglès, i el de *com a* és com el de *as* (2c). Lògicament, això és un altre motiu per a tractar *com a* en l'escola valenciana: mostrar la divergència amb el castellà i indicar que l'ús de *com a* en valencià és molt útil per a aprendre la preposició anglesa *as*. La presència freqüent de la paraula determinativa *a* en anglès (*as a mother*) deu estar unida a l'ús de *to be*: de la mateixa manera que l'anglès diu *She is a teacher*, també diu *as a teacher*; per contra, la construcció valenciana *És mestra* està unida a *treballa com a mestra*. En definitiva, les dos llengües tenen coherència interna:

- 2 Contrast amb el castellà i coincidència amb l'anglès. L'escola: actuació
  - 2.a Castellà: té dos actuacions. Una és diferenciar els valors de *com* i *com a* recorrent a *como* i *por*:
    - a.i *Como: Un oficio como el tuyo*
    - a.ii *Por: «modisto Hombre que tiene por oficio hacer prendas de vestir»* (diccionari de la RAE)
  - 2.b La segona actuació és usar la forma *como* per a expressar tant el valors de *com* com el de *com a* (*i*):
    - b.i *Es como tú / Lo han contratado como contable*
  - 2.c Valencià i anglès: coincidixen en els usos bàsics: {*com* = *like*}, {*com a* = *as*}. Dos contrastes:
    - c.i *She has spoken like me / She has spoken as (a) mother*
    - c.ii *He has come like you / He has been taken as (a) attendant*
  - 2.d Implicació en l'escola valenciana:
    - d.i Mostrar que *com a* ajuda a aprendre la preposició anglesa *as*, contràriament a les preposicions del castellà *como* i *por*.

Ben mirat, ens podríem preguntar si el fet que el castellà puga usar la mateixa forma per a expressar dos preposicions diferents (2b) no haurà dificultat que

els nostres lingüistes siguen més conscients de la nostra personalitat lingüística. Destaquem-ho:

- 3 ¿Pot haver-se produït una interferència del castellà entre els lingüistes?
  - 3.a Poder usar la mateixa forma per a comunicar dos preposicions diferents (2b): dificulta ser conscients de la dualitat semàntica (2c).
  - 3.b ¿Haurà repercutit això en els lingüistes balears, valencians i catalans?

Hem intuït que *com* i *com a* són diferents (comparació / no comparació) i que l'actuació del valencià és paral·lela a la de l'anglès (*{com, com a}* / *{like, as}*). Per a anar des de la intuïció cap a l'objectivitat, he consultat la monografia que Saragossà (2002) dedica a la comparació. Limitant-nos al cas més simple, podem dir que la preposició *com* expressa que dos entitats tenen alguna propietat en comú. Així, en l'oració *Han portat un ou gran com un puny* comparem un ou i un puny. En concret, la grandària de l'ou de què parlem és la que té un puny. La propietat compartida sovint no la diem, però la sobreentnem (en l'exemple anterior, solem dir que *han portat un ou com un puny*). Òbviament, les entitats comparades han de ser dos entitats diferents (no podem comparar una entitat amb eixa mateixa entitat). Si les dos entitats són de la mateixa espècie, poden compartir totes les qualitats: *Té una barca com la meua (barca)*.

La finalitat de les comparacions és aclarir una incògnita que l'entitat comparada té per al receptor (en l'exemple, l'interlocutor no sap com de gran és l'ou de què volem parlar). El mitjà per a resoldre la incògnita és recórrer a una entitat que el receptor coneix, de manera que aplica eixe coneiximent per a solucionar la incògnita (en l'exemple, tots sabem com de gran és el puny d'una persona). També podem comparar dos fets (4b.i) o dos propietats, les quals poden pertànyer a dos entitats (4b.ii) o a dos fets (4b.iii); hi han possibilitats més perifèriques (com ara comparar dos verbs, *Sua tant com jo*):

- 4 Valor bàsic de *com*: establix comparacions d'igualtat
- 4.a Expressa que dos entitats (diferents) tenen una propietat en comú; la propietat de la segona entitat (la comparadora) aprofita per a aclarir com és la propietat de la primera entitat (la comparada):
- a.i *Ha portat un ou (gran) com un puny*
- a.ii Entitats comparades: un ou i un puny
- a.iii Propietat en comú: la grandària.
- 4.b També podem comparar dos fets (*i*) o dos propietats de dos entitats (*ii*) o de dos fets (en *iii*, comparem la freqüència en què es realitza un fet).
- b.i *Joan ha actuat com Empar (havia actuat)*
- b.ii *Farà un edifici tan alt com (alt és) el de Benidorm*
- b.iii *Ve a visitar-me tan sovint com tu*

Passem ara a la preposició *com a*, que és la que es resisteix a ser definida d'una manera clara i simple. Quan usem una preposició (*posar la pilota en la cistella*), hi ha un nom *antecedent* (o nucli, *la pilota* en l'exemple) i un nom *consegüent* (o modificador, *la cistella* en l'exemple, Saragossà 2003: §1.3.4). La particularitat de la preposició *com a* és que, encara que el segon nom és diferent del primer, resulta que es referix a la mateixa entitat que el primer nom. Així, quan diem *A Clàudia, l'han contractada com a comptable* el nom propi *Clàudia* i el nom comú *comptable* són diferents, però els dos es referixen a la mateixa persona.

Tenint en compte això, podem començar a comprendre per quin motiu *com* i *com a* són diferents a pesar de la proximitat de la forma: quan usem *com*, hi han dos entitats; quan recorrem a *com a*, només n'hi ha una. El nom antecedent de *com a* pot ser el subjecte (*parlar com a representant de l'aula*) o l'objecte (*contractar a algú com a escriptent*).

La situació descrita permet entendre quin és el valor comunicatiu del segon nom (el consegüent o modificador). Saragossà (2003: §2.1.2) explica

que l'actualització d'un nom comporta que parlem d'una entitat; correlativament, un nom no actualitzat no indica cap entitat. En la parella *Entrar al teatre per un costat*, el nom actualitzat *un costat* representa una part del teatre; en canvi, el mateix nom no indica cap entitat en *Entrar al teatre de costat*. El nom no actualitzat expressa una qualitat del seu nucli (en l'exemple, entrar a un lloc *d'una manera*). Un exemple més simple: el nom *mà* representa la qualitat de la grandària en *bossa de mà*; per contra, indica una entitat en *La bossa que penjava d'una mà era groga*.

Si ara tornem a la nostra preposició, resultarà que, a la vista que el nom consegüent no representa una entitat, el receptor interpreta que expressa una qualitat del nom antecedent o nucli (en *contractar com a comptable*, 5a, atribuïm a Clàudia la qualitat de ser comptable). La propietat descrita permet que en deduïm una altra. Si el segon nom no expressa una entitat, no anirà actualitzat. Certament, hi han excepcions, que cal estudiar i justificar (aquells exemples en què el segon nom va precedit per *un* o per l'article, com els de 5e). Més avant (§2.2.4, 19-20), analitzarem i justificarem les excepcions.

Una volta que ja hem fet una explicació inductiva lenta (seguint cinc passes, 5a-e), podríem fer una caracterització deductiva, més simple. La preposició *com a* apareix habitualment com les preposicions en general: en els circumstancials. Però el constituent nominal que subordinen no representa entitats, particularitat que té dos efectes units: el nom no està actualitzat i, com a conseqüència, expressa una qualitat, que atribuïm a l'antecedent de la preposició. Ressaltem la part bàsica:

- 5 Propietats definitòries de la preposició *com a*. Camí inductiu (*a-e*) i definició (*f*)
  - 5.a Presenta dos noms que, encara que són diferents (*Clàudia* i *comptable* en *i*), tenen la mateixa referència.
    - a.i *A Clàudia, l'han contractada com a comptable*

- 5.b Primer efecte: en contrast amb la comparació, no hi han dos entitats, sinó una només.
  - b.i Els noms *Clàudia* i *comptable* es referixen a la mateixa persona.
- 5.c Funció comunicativa de la preposició *com a*:
  - c.i El nom *consegüent* (o modificador) atribuïx una qualitat al nom *antecedent* (o nucli, Saragossà 2003: §1.3.4).
  - c.ii L'exemple de (*a.i*) atribuïx a Clàudia la qualitat de ser comptable.
  - c.iii Nom antecedent: és el subjecte (*parlar com a*) o l'objecte (*mirar a algú com a*).
- 5.d Segon efecte: absència d'actualitzador.
  - d.i El fet que el segon nom expressa una qualitat del primer va unit a no estar actualitzat.
- 5.e N'hi han excepcions, que cal justificar (§2.2.4, 19-20).
  - e.i Ús de *un*: *Parlen d'ell com a u dels millors científics d'esta universitat*
  - e.ii Ús de *el*: *Parlen d'ell com al millor científic d'esta universitat*
- 5.f Definició:
  - f.i Introduïx circumstancials en què el constituent nominal no representa una entitat. Com a conseqüència, el nom no està actualitzat i expressa una qualitat de l'antecedent (el subjecte o l'objecte).

2.1.2. Dos valors secundaris de *com a*

Per a impedir que actuacions precipitades presenten la realitat valenciana com no és (insinuant que el valencià general usaria malament *com a*), hem de seguir avant en l'exposició de les propietats que el director del treball m'ha descrit. En les seues classes, explica que les llengües són complicades per diverses raons, una de les quals és que hi han usos bàsics i usos secundaris, usos regulars i

usos irregulars; i, naturalment, només podem explicar els usos secundaris si primer hem entés els bàsics, de la mateixa manera que només podem justificar els usos irregulars si abans hem explicat els regulars. Al final, hem d'entendre totes les dades empíriques; però, per a assolir-ho, hem d'actuar d'una manera ordenada i sistemàtica. Ara, aplicarem eixe marc a la preposició *com a*. En l'apartat anterior, hem descrit l'ús bàsic. Però la nostra preposició també té usos secundaris, realitat freqüent en no poques paraules (com ara les gramaticals).

En l'ús bàsic o fonamental, la qualitat que comporta la preposició *com a* és real (és a dir, existix per a l'emissor). En els exemples de 6, Antònia és mare, i Josep fa el treball de ferrer. Sovint, recorrem a *com a* per a indicar l'ofici d'una persona o una característica semblant (una dedicació, un càrrec, una responsabilitat):

- 6 Ús bàsic de *com a*: la qualitat és real (existix per a l'emissor)
- 6.a En (*i*), Antònia és mare; en (*ii*), Josep fa el treball de ferrer.
- a.i *Antònia ha parlat com a mare, no com a directora de l'escola*
- a.ii *Ara, Josep treballa com a ferrer*
- 6.b El segon nom expressa sovint un ofici, una dedicació, un càrrec, una responsabilitat.

La descripció del cas bàsic comporta que, en el primer ús secundari de *com a*, l'emissor no considerarà la qualitat com a real. Quan recorrem a les construccions *considerar com a*, *tractar com a* o *usar com a* (exemples de 7a), presentem una qualitat (ser cap de colla, ser un martell) que, a efectes pràctics, és real: el nom antecedent la té (en 7a.i, la persona representada en l'objecte directe actua com a cap de colla; en 7a.iii, apliquem una pedra i té els mateixos efectes que usar un martell); però, si furguem i som rigorosos, el nom no té realment la qualitat (en 7a.i, parlem d'algú que, encara que actue com a cap de colla, realment no ho és; en 7a.iii, parlem d'una pedra que té efectes equivalents als d'un martell, però que no és un martell).

Podríem dir que, si en l'ús bàsic la preposició *com a* comporta una qualitat de l'antecedent, en l'ús secundari és semblant però no idèntic. Ara, el nom antecedent o nucli és *com si tinguera* la qualitat, encara que realment no la té. Passem de *ser una cosa* (com ara *ser cap de colla*) a *actuar com si fóra una cosa* (en l'exemple, *cap de colla*). En definitiva, les conseqüències són les mateixes, de manera que poc importa que algú no siga un cap de colla (7a.i) o que una pedra no siga un martell (7a.iii):

- 7 Primer ús secundari de *com a*: la qualitat no és real per a l'emissor
  - 7.a Encara que a efectes pràctics la qualitat és real, en rigor no ho és.
    - a.i *El consideren com a cap de colla*
    - a.ii *Encara que és l'amo, el tracten com a convidat*
    - a.iii *Hem usat eixa pedra com a martell*
    - a.iv *En Tots el volen, usem l'adjectiu tots com a nom* ['com si fóra un nom']
  - 7.b Primer exemple (a.i): el subjecte no és realment el cap de la colla.
    - b.i *Tot* és un adjectiu; però pareix un nom en *Tots el volen*.
  - 7.c Valor de *com a*: 'com si fóra'
    - c.i Ús bàsic: l'antecedent o nucli té una qualitat.
    - c.ii Primer ús secundari: l'antecedent és *com si tinguera* una qualitat (encara que, en rigor, no la té).
    - c.iii Paràfrasi: *com si fóra* (en *Tots el volen*, usem l'adjectiu *tot* 'com si fóra' un nom).

Pel que fa a la formació del valor secundari descrit ('qualitat com si fóra real'), podria haver-se originat a partir dels tres verbs que apareixen en els exemples comentats. Realment, quan usem la construcció *considerar X com a Y* no diem que *X siga Y*. Igual passa en *tractar X com a Y*. Semblantment, quan usem *X com a Y*, no comuniquem tampoc que *X siga Y*. Certament, alguna proximitat (forta)

hi haurà entre les qualitats que definixen l'antecedent (X) i la qualitat que representa el consegüent (Y), però no expressem que X incloga la qualitat Y:

- 8 Origen del valor secundari descrit ('com si fóra')
  - 8.a Potser derivat de *considerar com a*, *tractar com a* i *usar com a* (7a)?
    - a.i *Considerar X com a Y* ≠ *X és Y*
    - a.ii *Usar X com a Y* ≠ *X és Y*
  - 8.b X és apte per a contindre la qualitat que expressa Y, però no diem que la té.

El segon valor secundari és pràcticament el contrari. Adés, la qualitat que indica el consegüent no acabava de ser del tot real. En canvi, ara no solament trobarem que la qualitat és real. A més de ser-ho, és una propietat que destaca molt, ja que és la que definix el nom antecedent. Eixe cas apareix quan usem el verb *definir*, o *entendre* (*definir X com a Y*; *entendre X com a Y*). Realment, quan un parlant diu que entén *dolent* com a 'que dol' està definint el contingut semàntic de l'adjectiu *dolent*, de manera que hi ha equivalència entre la paraula *dolent* i la construcció *que dol*:

- 9 Segon ús secundari: el *com a* definidor o d'equivalència
  - 1.a El consegüent definix l'antecedent, de manera que hi ha equivalència.
    - a.i *Els valencians entenem dolent com a 'que dol, que fa mal'*, que és el valor original (i, també, l'etimològic).

Acabarem l'estudi dels dos valors secundaris notant que estan vinculats. Per a Saragossà, l'origen de les dos accepcions estaria en el fet que, quan usem *com a*, hi han dos noms que representen la mateixa entitat. Això podria fer pensar que el nom consegüent és com l'antecedent; però, realment, tenen un contingut

semàntic diferent, de manera que només hi ha una propietat *aparent* (primer ús secundari, ‘com si fóra’, 8). Finalment, el panorama descrit té una excepció: quan el consegüent és una construcció lingüística que definix el nom antecedent. En eixe cas (que és el segon ús secundari, 9), l’equivalència entre l’antecedent (nom definit) i el consegüent (expressió definidora) és real (10c):

- 10 Origen dels dos valors: l’ús bàsic (dos noms que no representen dos entitats, sinó una, 6a)
  - a Primera implicació: el nom consegüent seria com l’antecedent.
    - i Però realment no ho és.
    - ii Resultat: qualitat que no és del tot real (primer ús secundari, 8).
  - b Segona implicació: quan el consegüent és una construcció sintàctica, és factible que siga la definició del nom antecedent (segon ús secundari, 9).
    - i Ara, hi ha una equivalència.

2.2. MÉS FACTORS TEÒRICS; IMPLICACIONS EN LA NORMATIVA

2.2.1. *Com a i com*: valor lingüístic i interpretacions del món

Per a avançar en la caracterització de la preposició *com a*, comentaré que Saragossà observa als alumnes que, quan parlem, no expressem el món com és, sinó com el percebem (Saragossà 2011: 206-207; e.p.: §2.5, 8; §4.3.8). Eixa distinció té aplicació a les preposicions *com a* i *com*. Sabem que, lingüísticament, *com* i *com a* són preposicions diferents, ja que una comporta la comparació de dos entitats, mentre que *com a* implica que només parlem d’una entitat, de manera que el nom consegüent expressa una qualitat del nom antecedent.

Al costat d'eixa realitat teòrica, hem de notar que hi han fets referencials que podem interpretar amb *com* i amb *com a*. Però eixa possibilitat no comporta que *com* i *com a* siguen sinònimes. La distinció teòrica descrita es manté, de manera que l'ús de cada preposició implica que qui parla ha fet una interpretació del món específica i diferent de l'altra. Comprovem-ho amb exemples. L'oració que conté *concebre com* (11c) comporta una comparació: interpretem que el verb *decepcionar* deriva del nom *decepció*, exactament igual que *il·lusionar* deriva del nom *il·lusió*. Per contra, no hi ha cap comparació en *concebre com a* (11d). Ara, qui parla comunica que *decepció* s'entén com a equivalent de *desil·lusió*:

- 11 Qui parla no expressa el món com és, sinó com el percep (Saragossà 2011: 206-207; e.p.: §2.5, 8; §4.3.8)
- a Tres respostes diferents a un client que ha demanat botons blaus:
    - i *Em sap mal. Però tots els botons que tinc ara són blancs*
    - ii *Em sap mal. Però ara només en tinc blancs*
    - iii *Em sap mal. Però ara només en tinc de blancs*
  - b Aplicació a *com a* i *com*:
    - i Fets referencials interpretats de més d'una manera
  - c Hi ha comparació (concebem la primera parella *de la mateixa manera que* concebem la segona):
    - i «Podríem mirar si els parlants actuals conceben *decepció* i *decepcionar* com *il·lusió* i *il·lusionar*» (fragment d'uns apunts de Saragossà).
    - ii Els parlants conceben de la mateixa manera les dos parelles {*decepció* | *decepcionar*} i {*il·lusió* | *il·lusionar*}.
  - d No hi ha comparació, sinó el segon valor de *com a* ('com si fóra'):
    - i *Podríem mirar si els parlants actuals conceben decepció com a desil·lusió.*

2.2.2. Ús popular coherent; però, escrivint, supeditació al castellà

Seguiré la descripció de *com a* observant que, a pesar que eixa preposició no existix en castellà, els valencians normals i corrents la usem adequadament, fet que qüestiona la hipotètica corrupció que persones precipitades diuen que hi hauria en el valencià viu (en general, sense aportar proves estructurals). Paradoxalment, qui actua malament és una part de la llengua escrita, la qual es separa dels carrers valencians i, simultàniament, es supedita al castellà.

En 12, he posat els exemples que conté Saragossà (inèdit). En (12a), hi han huit mostres d'un castellanisme que no es percep d'una manera immediata, ja que consistix en canviar *com a* per la preposició *per* allà a on el valencià popular (o la llengua espontània) diria *com a*. En (12b), tenim manifestacions de l'afirmació que, en casos en què el valencià viu usaria *com a*, hi han escriptors catalans que recorren a la mateixa opció que el castellà (*como*, cf. 12b.iii: *hacer constar como*). Convé ressaltar que els exemples corresponen a lingüistes (12b.i-ii) i a escrits que han passat per un corrector (12b.iii):

12 Part de la llengua escrita: imitació sintàctica del castellà (*a*) i coincidència (*b*)

- a Canvi de *posar com a model*, *reclutar com a col·laboradors*, *tindre com a antecedent*, *reclamar com a contrapartida*, etc., per la construcció amb la preposició *per* (cf. *tiene por oficio*, §2.1.1, 3a.ii)
  - i [parlant de «La prosa de Verdguer», *La Publicitat*, 6-05-1927] *La seva prosa es pot esmentar per model* [posar com a model]; citat en Garolera 1991: 228
  - ii *Les criatures que podem reclutar per col·laboradors no tenen ni idea* (Fuster, 1967; en 2000: 332)
  - iii *El relatiu tenia per antecedent tota la frase matriu* (Segarra 1985: 193, 197)

- iv *Bernat reclama, per contrapartida, una reglamentació de la gramàtica valenciana* (Salvador 1986: 63)
- v *Els estudis de Filologia Catalana tenen per objectiu el coneixement acadèmic de [...]*, (acord del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València del dia 9-05-02).
- vi *El SN té per base el nom [= El SN té com a nucli el nom]* (Valencià. *Llengua i literatura. 3r ESO*, Bromera,)
- vii *L'AVL té per funció "determinar i elaborar..."* (Guia Conca 258).
- viii *Veurem que totes estan numerades i que davant del número, per regla general, hi ha la paraula «puesto»* (setmanari *El Punt*, edició del País Valencià, número 448, 8 de juliol del 2007)
- b Substitució de *com a* per *com* (en *i*, «l'admetre» hauria de ser *admetre*). El resultat fa coincidir amb el castellà (*hacer constar como, iii*).
  - i «Davant d'això, jo crec preferible l'admetre com literàries diferents formes.» (Fabra 1906: 204; 1980: 50)
  - ii «**exceptuar** *v. tr.* No comprendre (algú o alguna cosa) en un nombre o en un tot com no pertanyent a ell; algú, excloure, deixar enfora, de les persones o coses de què afirma alguna cosa.» (DGLC, DIEC)
  - iii «Les pràctiques integrades en el pla d'estudis es podran fer constar com crèdits en l'expedient acadèmic» (document de la Fundació Universitat Empresa, de la Universitat de València, 2002)

En la substitució de *com a* per la preposició *per* (*tindre com a nucli / tindre per nucli*, 12a), hi ha un castellanisme molt desagradable, ja que comporta tindre poc en compte de quina manera parlem. En canvi, l'ús de *com* per *com a* en escriptors catalans no deu ser una influència del castellà, sinó una conseqüència de la fonètica oriental, com exposa Saragossà (2000: 31-32). Una de

les informacions que dóna és que la substitució de *com a* per *com* apareix sovint en lingüistes catalans:

- 13 Ús de *com* amb el valor de *com a* en lingüistes catalans: freqüent (Saragossà 2000: 31-32)
- 13.a «L'ús erroni de la forma *com* també apareix en lingüistes de qual-sevol període del segle xx, des de Fabra fins a jóvens actuals. Ací, em limitaré a posar-ne uns quants exemples de Joan Coromines, autor que usa sovint *com* en compte de *com a*. Els exemples són tots del volum VII de l'*Onomasticon Cataloniae* (els subratllats són meus):
- a.i “Variant... que trobo *com nom* de partides muntanyoses de Carcaixent” (p. 123b27-28)
- a.ii “Podem mirar-ho tot plegat *com combinació dels dos sufixos*” (p. 123b31-33)
- a.iii “L'anoto *com mot viu* des de...” (p. 223a37)
- a.iv “És la forma que ja trobem en el *Rept.*, *com epítet de NP moro* [= *com a epítet de nom moro de persona*]” (p. 392b36-38)
- a.v “Renunciem, *com suplerfu i massa fàcil*, [a] acoblar dades històriques” (p. 393a12-13).»

Pel que fa a la causa de reduir *com a* a *com*, Saragossà (2000) indica que deu ser la facilitat en què el balear i el català oriental poden elidir la vocal àtona anomenada *e* neutra, fet que també es manifesta en altres preposicions (*per a*, *cap a*, *fins a*, reduïdes a *per*, *cap*, *fins*):

- 14 Reducció de *per a*, *com a*, *cap a*, *fins a* a *per*, *com*, *cap*, *fins* per elisió de la *e* neutra en balear i en català oriental. Font: Saragossà (2000)

- 14.a «Si tractem la preposició *per a*, hem de tindre en compte que la dualitat {*per a* / *per*} (en eixe orde) té al costat més parcelles, que han produït vacil·lacions semblants en una part de la llengua: {*com a* / *com*}, {*cap a* / *cap*}, {*fins a* / *fins*}. Diguem-ho recorrent a exemples: no solament hi han balears i catalans que diuen *Això és per ell* (amb el valor ‘això és per a ell’) o *Eixe instrument aprofita per escriure*, sinó que també és fàcil trobar en escrits provinents de la Catalunya oriental la forma *com* amb el valor de la preposició *com a*, que el valencià usa en general d’una manera ben adequada.» (p. 31)
- 14.b «I bé, de la mateixa manera que una part de la llengua ha reduït la preposició *com a* a la forma *com*, també la forma fònica *per a* s’ha reduït a *per* en una part del nostre àmbit lingüístic. Normalment, eixa elisió fònica...» (p. 73)

2.2.3. ¿És positiu canviar *com a* per *com*?

És fàcil sospesar el canvi fonètic descrit (14). El fet que el balear i el català oriental puguen reduir *com a* a *com* no comporta cap efecte positiu, no debades *com* i *com a* són preposicions diferents. Certament, el discurs sol orientar sobre el valor que hi ha darrere de la forma *com* (ara, una comparació; ara, atribuir una qualitat). Igual passa en el fet que el valencià i el tortosí usen una forma (*en*) per a expressar dos preposicions diferents (*en* i *amb*). Així, els noms de *estar en un lloc* i *estar [en] algú* indiquen que en un cas hi ha una inclusió i, en l’altre, companyia. Però la distinció discursiva no lleva que siga negatiu expressar la preposició *amb* (o la preposició *com a*), no amb la seua forma, sinó amb una forma que correspon a una altra preposició (en un cas, *en*; en l’altre, *com*). En conseqüència, de la mateixa manera que els valencians procurem diferenciar *en* i *amb* (com a mínim escrivint), també els balears i els catalans orientals haurien de diferenciar *com* i *com a*, *per* i *per a*:

15 Paral·lelisme entre *amb* i *com a*

15.a Valencià i tortosí: [*en*] expressa dos preposicions diferents, *en* i *amb*.

a.i El discurs orienta habitualment sobre quina preposició és.

a.ii *Estar en un lloc*: inclusió.

a.iii *Estar [en] algú*: companyia.

15.b Això no obstant, la llengua pública procura diferenciar *en* i *amb*.

b.i La dualitat *com a* i *com* estan en la mateixa situació.

b.ii Si són dos preposicions diferents, cada una demanarà una forma privativa.

Del tractament de Saragossà (2000, reproduït en 16), remarcaria que poc racional que és usar *per* sense mirar quin valor volem expressar (com ara posterioritat o utilitat: *Eixe menjar és per a demà* / *Eixe paper és per a escriure*; o anterioritat i causa: *Això t'ha passat per confiar en ell*, 16d):

16 Conveniència d'usar una forma *per a* cada paraula (*{com ≠ com a}*, *{per ≠ per a}*, etc.) segons Saragossà (2000: 73-74). A evitar: recórrer a una forma sense mirar què expressa; és poc racional (*a*)

16.a «Normalment, eixa elisió fònica no provoca confusions entre l'expressió de la causalitat i la de la finalitat, ja que el context comunicatiu sol aclarir quin valor dels dos hi ha. Per exemple, quan la meua filla tenia 9 anys va veure en la TV3 una pel·lícula que el locutor i la pantalla anunciaven com a *Nascuts per ser lliures*. Quan es va acabar el film, li vaig preguntar què havia entés (nascuts com a conseqüència de ser lliures, o nascuts amb la destinació de ser lliures), i vaig comprovar que el contingut del film (¡el sentit comú!) l'havien guiada eficaçment.

- 16.b »Ara bé, això no lleva que la reducció fònica de *per a* a *per* siga un empobriment per a la llengua culta, que necessita fer distincions com la que hi ha en *Pel poble i per al poble*, o en *per Nadal = durant Nadal ≠ per a Nadal = destinat al període temporal de Nadal: Estos torrons no són per a hui, sinó per a Nadal*.
- 16.c »Davant d'eixa argumentació, haurem de deduir que és comprensible que, siga quina siga la naturalesa sintàctica del consegüent de la preposició *per a* (un nom restringit —*Ho ha portat per al teu costí*— o una oració d'infinitiu —*Ho ha deixat tot preparat per a acabar-ho demà*—), Fabra defenguera durant tota la seua vida l'ús de la forma plena, *per a*, que és com ja havia actuat la llengua culta del segle XIX i de la primera meitat del segle XX.
- 16.d »En realitat, em pense que la proposta de Joan Coromines i el suport de Joan Solà (en resum: davant d'infinitiu, sempre *per*, sense mirar quin valor preposicional hi ha) és profundament contrari al funcionament regular de qualsevol normativa lingüística.»

A partir de les reflexions anteriors, Saragossà (2000: 74) dedueix un principi simple de la normativa lingüística: convé potenciar les distincions semàntiques (*com ≠ com a*, 17a) i hauríem d'oposar-nos a les evolucions fonètiques que fan que paraules diferents de la mateixa categoria sintàctica acaben tenint la mateixa forma (*{com a > com}*, *{per a / per}*, 17b):

- 17 «La normativa lingüística davant de la riquesa de les llengües» (Saragossà 2000: 74)
- 17.a «Una llengua culta i responsable no bandeja creacions lèxiques que permeten fer matisacions útils (com ara la dualitat demostrativa *aquest / aqueix*).

17.b »Per la mateixa raó, convé oposar-se a aquelles evolucions fonètiques que tindrien com a conseqüència el resultat negatiu que dos paraules diferents que pertanyen a la mateixa categoria sintàctica esdevindrien homòfones (com ara *per a* i *per*, *com a* i *com*).»

El marc general a què hem arribat té aplicació al nostre objecte d'estudi: siga quin siga el constituent específic que vaja després de *com a*, és coherent i positiu mantindre la forma *com a*:

18 *Com a* davant d'un actualitzador (Saragossà 2000: 74)

18.a «Convé observar que la segona regla de 16 implica que hem d'afavorir aquelles evolucions que diferencien paraules, que és el procés que s'ha produït en valencià en el cas de *com a* i *per a que*. En el primer cas, el valencià no solament usa *com a* davant d'un nom sense actualització, sinó també quan té actualització, evolució popular que ha transcendit amplament en la llengua escrita.»

a.i *L'article no es pot definir com a una paraula que no té contingut semàntic*

a.ii *Ha parlat com al primer home del país*

2.2.4. Justificació de *com a un* i de *com al*

En el llibre de l'any 2000, Saragossà diu que *com a un* i *com al* apareixen en la llengua escrita, però no en posa exemples. Ara, me n'ha passat una dotzena. Els estudiarem i els classificarem, ja que així respectarem un principi de la metodologia de la ciència: justificar les excepcions.

En primer lloc, la majoria de les excepcions pertanyen al mateix cas: quan la preposició *com a* té el segon valor secundari (expressar equivalència). Sabem

que, en eixe cas, el consegüent definix l'antecedent, de manera que pot ser una construcció lingüística adequada per al terme definit. Més amunt (§2.1.2, 9), hem vist que l'antecedent de *com a* era l'adjectiu *dolent* (*Els valencians entenem dolent com a 'que dol, que fa mal'*); això explica que el consegüent de *com a* siga una oració relativa (*que dol*), que és un mitjà que els diccionaris usen sovint per a definir adjectius:

- 19 Excepcions sintàctiques en el consegüent de la preposició *com a*
  - 19.a Apareixen en el segon valor secundari (quan indica equivalència)
  - 19.b Marc: ara, el consegüent definix l'antecedent.
    - b.i Efecte: pot ser una construcció sintàctica adequada per a l'antecedent.
  - 19.c Exemple (§2.1.2, 9): adjectiu (*dolent*) i oració relativa (*que dol*)
    - c.i *Els valencians entenem dolent com a 'que dol, que fa mal'*

Naturalment, el cas més freqüent és que l'antecedent de *com a* siga un nom actualitzat (*lo lloc* en 20a). En eixe cas, el definim amb una construcció sintàctica que expressa un membre d'una espècie o d'una subespècie (segons Saragossà 2003: §1.4.2 i §2.1.2, els noms representen espècies, mentres que la construcció «nom + qualificatiu o qualificatius» indica subespècies). En (20a.i), Par definix *el lloc* com a «un espai circumscrit». Esporàdicament, explicitem la partitivitat, com en els dos exemples de (20b). En els exemples de 20, sempre hi han subespècies.

El marc en què ens trobem permet justificar fàcilment la construcció *com al*. Els lingüistes que tracten bé l'article diuen que té dos valors secundaris, u dels quals és indicar que parlem d'una subespècie que només té un membre. Així, si només tinc una germana parlaré de *la meua germana*, encara que el receptor no la conega. Eixe ús és anomenat *article d'unicitat* (Saragossà 2003: §2.4.4). I bé,

recorrem a l'article quan la definició de l'antecedent és una subespècie que només té un membre (20c). Quan el nom antecedent va en plural (*les democràcies* en 20d.i), la definició sol ser un nom en singular, ja que la definició és aplicable a tots els membres de l'antecedent. Si el consegüent va en plural (20d.ii), és perquè cada membre de l'antecedent està definit per un membre del consegüent.

La irregularitat explicada permet entendre que, quan no volem indicar que una persona té un ofici, una afició o una activitat sinó que destaca entre els qui tenen eixa qualitat, també recorrem a l'actualització: *El valoren com a u dels jugadors més bons que han existit*. Si és un superlatiu (i, per tant, és únic), apareixerà l'article: *El valoren com al jugador més bo que ha existit*.

20 Casos més freqüents de definir l'antecedent: *com a un (a-b)* i *com al (c-d)*.

Una altra irregularitat (*e-f*)

20.a Definim un nom actualitzat com a un membre d'una subespècie:

- a.i «Lo lloch no es considerat com a un espay circumscriu» (Par 1923: 240)
- a.ii «Aquesta anomalia és explicada pel Sr. Corominas com a un manlleu al portuguès» (Germà Colón, p. 325).
- a.iii «Això es projectava com a un acte no pas definitiu» (Vicent Pitarch, *Levante*, 15-12-02)
- a.iv «El català suma perquè proporciona valor afegit. És beneficis per a les empreses, perquè es percep com a un signe de qualitat i connecta millor les empreses amb el seu mercat.» (Puri Pinto, «Sí, el català suma», *El Punt*, 02-10-2009, p. 17)

20.b Explicitació de la partitivitat

- b.i «**Nom comú:** mot que designa un objecte com a un de tants.» (DCVV s.v. *nom* 3)
- b.ii «Aquest patriota ha estat reconegut com a un dels intel·lectuals valencians de talla» (V. Pitarch, *Caplletra*, 16, 1994, p. 42)

- 20.c Definim un nom actualitzat com al membre únic d'una subespècie; com que hi ha unicitat, recorrem a l'article:
- c.i «Enric Valor també el reivindica com al “nostre himne” a “La marxa dels pobles”, article publicat a *El Camí*» (Ferrando 1998: LIX)
  - c.ii «L'increment [...] ens ha situat com a la tercera força [política]» (Congrés Nacional del Bloc Nacionalista Valencià, 2000)
  - c.iii Parlant del poema *Seidia*: «L'autor s'hi refereix com al “petit Canigó”» (Gimeno 2004: 8)
  - c.iv [dos exemples] «Enguany, quan s'escau el VIIIè centenari del naixement del rei en Jaume (1208-2008), els cristians valencians, compromesos amb la nostra fe i la nostra societat alhora, hem volgut retre-li homenatge no només com al fundador del Regne de València, arran de la conquesta de la ciutat, el 9 d'octubre de 1238, sinó com al personatge històric i humà que esdevingué aquell monarca.» (Marc Antoni Adell, *InfoMigjorn*, 2008-11-11)
  - c.v «Decidí prendre aquella imatge com a la seua ensenya» (*Saó* 336, p. 32, marc del 2009, Francesc Asensi Botet)
- 20.d Antecedent en plural: el consegüent va en singular si és la definició comuna a tots els membre de l'antecedent (*i*); el consegüent va en plural quan a cada membre de l'antecedent correspon un membre del consegüent (*ii*):
- d.i «El respecte a la llibertat i als drets humans ha donat legitimitat històrica i també legitimitat ideològica a les democràcies occidentals com al millor dels sistemes polítics que les societats humanes han estat capaces de crear.» (Josep Lluís Barona, article en el periòdic *El País*, 12-10-2006, «Els enemics de la societat oberta»)

- d.ii «En referència a ells com als dos catalanistes que havien treballat més» (Jordi Ginebra en Bofarull, 1987, p. 16)
- 20.e Una persona que destaca entre els qui tenen una qualitat: *com a un*
  - e.i *El valoren com a u dels jugadors més bons que han existit*
- 20.f En grau superlatiu: *com al*:
  - f.i *El valoren com al jugador més bo que ha existit*

Convé notar que la majoria dels exemples anteriors corresponen a lingüistes (una part, a membres de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans).

2.2.5. Dos *com*: preposició comparativa i paraula interrogativa

Aprofundirem en l'estudi de les preposicions *com* i *com a* notant que hi ha una paraula que, en una gran part del valencià, té els mateixos fonemes que la preposició *com*. Una de les dos paraules l'apliquem a les comparacions (*És com tu*); l'altra paraula pregunta pel circumstancial de manera (*¿Com ha vingut?*). Encara que tenen els mateixos fonemes, tonalment són diferents: quan pronunciem *Fes-ho com vullgues* (paraula comparativa), no fem la mateixa entonació que en *Investiga com ho han fet* (paraula interrogativa). Com que les gramàtiques no sempre tenen en compte que són dos paraules diferents, convé que ens parem a demostrar-ho. Trobarem que, a més de tindre un contingut semàntic diferent, també pertanyen a dos categories sintàctiques diferents.

Sabem que hi han oracions enunciatives (que responen a la forma més habitual de parlar) i oracions interrogatives. Les interrogatives poden ser totals i parcials. En les preguntes totals, el conjunt de l'oració representa una incògnita (com a mínim el subjecte i el verb). En eixe cas, no hi ha cap paraula que indique que fem una pregunta. En les preguntes parcials, la incògnita no afecta la informació de tota l'oració, sinó només la d'un constituent, el qual conté una paraula

que explícita que estem fent una pregunta parcial. En (21b.ii), he posat quines són les paraules interrogatives del valencià (en total, set), una de les quals és la paraula que volem entendre (*com*):

21 Oracions interrogatives: totals i parcials

21.a Preguntes totals: preguntem pel conjunt del fet (com a mínim pel subjecte i pel verb). No tenen cap paraula interrogativa.

a.i ¿Ha vingut algun client mentre estava fora?

21.b Preguntes parcials: la incògnita només afecta un constituent de l'oració. El constituent preguntat conté una paraula interrogativa.

b.i Paraules interrogatives del valencià (set):

b.ii *qui, què, quin, quant, a on, quan* i *com*

21.c Una de les paraules interrogatives: *com*

Per a explicar la particularitat de *com*, hem de descriure les classes d'oracions interrogatives parcials que tenim. Em valdré de la dualitat *tema* (informació coneguda o secundària) i *rema* (informació nova), que Saragossà (2003: §4.1) explica d'una manera simple i clara. Els altres conceptes que usaré estan explicats en la gramàtica citada.

La incògnita parcial pot afectar el subjecte i l'objecte directe (22a-b). En l'exemple de (22a.i), sabem que ha vingut algú i, com a conseqüència, la informació del verb *vindre* és coneguda o temàtica; la informació que desconeix el parlant és saber quina és la persona que ha vingut. En síntesi, el subjecte de (22a) és remàtic; el verb i el temps són temàtics. Quan preguntem per una persona, usem el pronom *qui* (22a); per contra, si la incògnita és un fet usem el pronom *què* (22b).

També podem preguntar per la quantificació i la determinació d'un nom (habitualment, el que fa la funció de subjecte o d'objecte directe, 22c-d). Finalment, la incògnita pot afectar un circumstancial (22e).

La justificació de les paraules interrogatives que tenim està en la sintaxi. Dos representen les construccions nominals (22a-b, *qui* i *què*; són pronoms). N'hi han dos més que són adjectius (*quant* i *quin*), i els usem per a preguntar per les dos parts bàsiques de l'actualització (quantificació i determinació, 22c-d). Finalment, tenim tres paraules interrogatives que estan lligades als circumstancials, en concret a les tres classes semàntiques més bàsiques (lloc, temps i manera, 22e). Totes les paraules interrogatives són reduïbles a *quin*, com mostren els exemples de (22f).

- 22 Classes d'oracions interrogatives parcials: la incògnita pot afectar el subjecte, l'objecte directes (*a-b*), els altres constituents nominals (*c-d*) i un circumstancial (*e*)
- 22.a Preguntem pel subjecte (*i*) o per l'objecte directe (*ii*)
- a.i ¿*Qui ha vingut?*
- a.ii ¿*A qui has vist?*
- 22.b Preguntem per un fet, que apareix com a subjecte (*i*) o com a objecte directe (*ii*)
- b.i ¿*Què ha passat?*
- b.ii ¿*Què ha dit?*
- 22.c Preguntem per l'actualització d'un nom. Quantificació
- c.i ¿*Quants llibres vols?*
- 22.d Preguntem per l'actualització d'un nom. Determinació
- d.i ¿*Quin llibre m'has demanat?*
- 22.e Preguntem per un circumstancial
- e.i ¿*Quan tornaràs?*
- e.ii ¿*A on ho has trobat?*
- e.iii ¿*Com ho has trobat?*
- e.iv ¿*Amb qui te'n vas?*

22.f Reducció de la paraules interrogatives a *quin*

- f.i *¿Quina persona ha vingut?*
- f.ii *¿Quina cosa ha passat?*
- f.iii *¿Quina quantitat de llibres vols?*
- f.iv *¿A quina hora tornaràs?*
- f.v *¿En quin lloc ho has trobat?*
- f.vi *¿De quina manera ho has trobat?*

Expliquem ara quina diferència sintàctica hi ha entre la preposició *com* (*una barca com la meua*) i la paraula que aprofita per a preguntar pel circumstancial de manera d'una oració (*¿Com has vingut?*, 22e.iii). Sabem que la preposició *com* té la mateixa utilitat sintàctica que les preposicions: subordinar constituents nominals (exemples de 23a). En canvi, la paraula interrogativa *com* actua com *quan*, o *ací*, o *ahir*, o *així*: són paraules que fan la funció de circumstancials i es subordinen sense cap preposició (com els adjectius). La parella *taula redona / taula de fusta* és com *Viu allí / Viu en una barraca*. Les gramàtiques qualifiquen les paraules que comentem com a *adverbis*:

23 Diferència sintàctica entre la preposició *com* i la paraula interrogativa *com*

23.a Preposició *com*: subordina constituents nominals (les oracions incloses, *ii*).

- a.i *Han portat un ou com [un puny]*
- a.ii *Ha vingut com [tu vingueres ahir]*

23.b Paraula interrogativa *com*: funciona com *quan*, *ací*, *ahir*, *així*; són circumstancials; nom: *adverbis*.

- b.i Actuen com els adjectius qualificatius i els quantitius (es subordinen sense preposició, contràriament als noms)
- b.ii *casa {blanca / de fusta} / Viu {allí / en eixa casa}*

- b.iii *casa blanca = Ella viu allí*
 b.iv *casa de fusta = Viu en eixa casa*

Saragossà m'ha dit que les paraules interrogatives qualificades com a «adverbis» són molt complicades, ja que poden aparéixer en construccions que, en realitat, contenen oracions relatives (24b). També m'ha observat que el lingüiste deu explicar-ho tot; però no pot assolir eixe objectiu si no partix d'una base clara i simple (com l'exposada en 23) i avança de les construccions simples a les complicades (com ara l'exemple de 24b); i també de les construccions regulars a les irregulars (l'exemple de 24b és irregular, ja que *quan* fa una funció sintàctica en l'oració principal i una en l'oració subordinada: és circumstancial de temps en la principal i també en la subordinada, com mostra la paràfrasi de 24b):

- 24 Paraules «adverbials» interrogatives: poden aparéixer en construccions complicades (*b*)
- 24.a Construcció simple: *¿Quan vindrà?*
- 24.b Construcció molt complicada: *Vindrà quan voldrà = Vindrà en el temps en què voldrà*
- b.i També és irregular (*quan* indica un circumstancial de temps en l'oració principal i també en la subordinada, com explicita la paràfrasi: *en el temps en què*).
- 24.c Observació metodològica: cal explicar-ho tot; però no podem fer-ho sense partir de bases clares (com ara la de 23) i anant de la simplicitat a la complicació, i de la regularitat a la irregularitat.

2.2.6. Usos irregulars de *com a* i de *com*

La deducció metodològica a què hem arribat (resumida en 24c) permet introduir el tema de les irregularitats. La preposició *com a* ¿pot subordinar adjectius? Si

mirem l'exemple *M'oferia uns pantalons com a bons, però eren defectuosos*, hauríem de dir que sí. Encara més: en *Ha comprat taulells com a de primera (classe), però són de segona*, pareix que *com a* subordine un constituent nominal (*primera classe*) que ja està subordinat (per la preposició *de*).

Unes tals anomalies desapareixen si tenim en compte que els exemples que comentem contenen una particularitat: el nom antecedent i el nom conseqüent són el mateix (*pantalons* en el primer exemple, 25a.i). Com en unes altres construccions en què torna a aparèixer un nom ja usat, *l'elidim* en la segona ocurrència. De fet, podem recuperar el constituent elidit, com mostren els exemples de (25b). Eixa proposta permet explicar fàcilment la concordança de *Vendre com a bona una cosa roïn*: l'adjectiu està en femení (*bona*) per la raó que el seu nucli nominal (*cosa*) és un nom femení (*Vendre com a cosa bona una cosa roïn*):

- 25 La preposició *com a* ¿pot subordinar adjectius (i noms ja subordinats)?
- 25.a Exemples en què *com a* pareix que subordine adjectius (*bons*) i noms ja subordinats (*de primera categoria*):
- a.i *Volia enganyar-me. M'oferia uns pantalons com a bons, però eren defectuosos*
- a.ii *Ha comprat taulells com a de primera (classe), però eren de segona*
- 25.b Particularitat: el segon nom és idèntic al primer i, com a conseqüència, l'elidim:
- b.i *Volia enganyar-me. M'oferia uns pantalons com a pantalons bons, però eren pantalons defectuosos*
- b.ii *Ha comprat taulells com a taulells de primera (categoria), però eren taulells de segona*
- 25.c Proposta feta: justifica la concordança de l'adjectiu
- c.i *Vendre com a (cosa) bona una cosa roïn*

Parlant de les preposicions que permeten elidir el consegüent (*No viu davant de l'estació, sinó darrere* [darrere de l'estació]), Sanç (2018: §2.2, 6) emmarca el tema en la teoria lingüística amb les paraules que he reproduït en (26b-d):

- 26 Emmarcament de l'elisió en la teoria lingüística: Sanç (2018: §2.2)
- 26.a Exemple a aclarir: *No viu davant de l'estació, sinó darrere*
- a.i Construcció plena: *No viu davant de l'estació, sinó darrere de l'estació*
- 26.b «¿Quin és l'objecte d'estudi de les dades que acabem de comentar? És el següent: l'anàlisi de quins constituents sintàctics podem elidir i quins no podem elidir; per quins motius n'hi han que són suprimibles i n'hi han que no ho són; i quines condicions s'han de donar per a que el parlant pugui elidir un constituent sintàctic específic.
- 26.c »Saragossà (1996: §3.2, §5) va mostrar que el tema és prou simple: una de les condicions per a suprimir un constituent és que siga obligatori sintàcticament, propietat que força el receptor a buscar-lo; en canvi, els constituents sintàctics opcionals no són elidibles.
- 26.d »Pel que fa a la manera de buscar-lo, la més important és retrocedir en el discurs previ fins que troba un nom adequat.»

Acabem de veure que la preposició *com a* té usos irregulars (com a conseqüència d'elidir el nucli nominal). També en té la preposició *com*. Saragossà (2002: §30.3.2.4) estudia la reacció de Jané (1977-1980: §119, §296 i §733) davant de construccions que troba malsonants (27b), una les quals és *Estava com mort* (que Fabra inclou en l'entrada *com* del DGLC). En la referència dita, Saragossà comenta per quins motius els exemples de (27a) són poc coherents i, també, estranys a la llengua popular. Així, són habituals les oracions *Hi havien cap a cent persones / Hi havien cent persones dalt o baix / Hi havien cent persones aproximadament*; en canvi, no he sentit mai *Hi havien com cent persones*.

Quant a *com mort*, Saragossà no defén la construcció, però explica a través de quin camí s'hauria format. El punt de partida són comparacions d'igualtat en què exagerem (com ara en els quatre exemples que he reproduït en 27c). L'exageració fa passar de la igualtat a l'*aproximació*, i eixe matis semàntic permet usar *com* amb el valor 'aproximadament': ja hem arribat a *com mort*. De totes les maneres, he de dir que no he sentit *com mort* en el valencià de l'Alcúdia (ni, en general, en el valencià viu). Quan volem dir que una persona *pareixia que estava morta però realment no ho estava*, ho diem com acabe de fer (*Pareixia morta / Pareixia que estava morta*):

27 Usos anòmals de *com* i un ús irregular (Saragossà 2002: §30.3.2.4)

27.a Anòmals

- a.i *Hi havien com cent persones*
- a.ii *Van trigar com deu dies*
- a.iii *Deu costar com mil pessetes*
- a.iv «Voldríem fer una campanya que fos com molt popular, gairebé com escandalosa, que arribés com a tothom. Podríem editar un fullet com ben vistós i com molt cridaner, i que difondríem com pertot arreu. I després publicaríem un llibre amb un text com molt àgil, com molt amè, com amb moltes il·lustracions i que resultés com molt assequible.»
- a.v *¿Com quan?, ¿Com qui?, ¿Com què?, ¿Com quants?*

27.b Ús irregular:

- b.i *Estava com mort* (exemple posat en el DGLC, *com*)

27.c Origen: exageracions (i-iv). No hi ha una propietat compartida, sinó *una aproximació*

- c.i *Emma és molt moixeta: mira com les gates*
- c.ii *Ha vingut com un llamp*
- c.iii *Diu que ha vist una magrana exactament com un meló*

- c.iv *L'estima molt, a ella. Tant, que jo diria que més que a un bon cagar*
- 27.d Efecte: *Estava aproximadament mort, però no realment mort.*
- d.i Però deu ser estrany al valencià popular.
- d.ii Forma habitual de parlar: *Pareixia mort / Pareixia que estava mort*

Per cert, la presència de l'elisió en les comparacions (Saragossà 2002: §30.1.4, 21-22) permet entendre que hi han oracions que contenen la forma *com a* però la preposició és *com*. Per a comprovar-ho, només hem de tindre en compte la diferència que hi ha entre *Ella m'estima tant com tu* i *Ella m'estima tant com a tu*. En els dos casos hi ha una comparació, com es veu si recuperem els constituent elidits: *Ell m'estima tant com tu m'estimes* i *Ella m'estima tant com t'estima a tu*. Això significa que quan el nom és subjecte no porta la preposició *a* (*M'estima tant com tu*); i, quan és objecte, sí que la porta (*M'estima tant com a tu*). En l'exemple posat, hi ha un pronom personal; però, si és un nom no humà actuem igual: *T'han enganyat com als caragols* és *T'han enganyat com enganyen els caragols*. Semblantment, en *T'ha mirat com a roba de genovesos* conté una comparació (*com*), i la preposició indica un objecte: *T'ha mirat com mira roba de genovesos*.

Acabaré la descripció de la concepció de Saragossà observant que la investigació de *com* s'usa *com a* extrauria probablement més casos particulars, com el que el que comentarem ara. Sabem que els dos valors secundaris s'oposen. En el primer ús secundari, el subjecte és *com* si tinguera la qualitat (§2.1.2, 7). Per contra, la qualitat és entre constant i inherent en el segon ús secundari, ja que és definitòria del subjecte (§2.1.1, 9). Això implica que el subjecte no solament té la qualitat durant en el temps de l'oració: en general, també abans. El parlant pot expressar eixa propietat afegint al nom una oració relativa especificativa amb el verb *ser*: *Rosa i Josep, com a pares teus que són, s'han de fer càrrec de tot el procés*.

Recorrem a eixa oració relativa perquè l'anterioritat que comporta (Rosa i Josep són pares d'algú abans del procés de què parla l'oració) té un efecte, que

apareix en l'oració (en l'exemple, l'efecte és l'obligació de fer-se càrrec del procés). Tenim, per tant, que estem davant d'un ús causal de *com a*. Però amb el matís que la causa és clara, rotunda, pràcticament òbvia. Al contrari que en l'ús de *perquè* i *ja que*, en l'ús del *com a* causal l'orde sol ser «causa + efecte» («*com a* + nom» sol anar al costat del nom actualitzat que rep la qualitat —nom o pronom, o nom propi—).

Els parlants han aprofitat eixe ús per a aplicar-lo a un cas particular: en el discurs, apareix una afirmació (a voltes, una exclamació); i, per a mostrar que l'afirmació és certa, el parlant afegix una causa clara, rotunda, quasi òbvia, la qual es manifesta com a una oració encapçalada per *com a que* (a voltes, també és una exclamació). Eixe ús és molt popular en valencià: *Clar que està preocupat per ella: com a que és el seu home*. Sintàcticament, deu ser com els circumstancials més perifèrics (cf. *Jo també he aprovat, com tu*), per bé que la pausa que sol precedir-los afavorix que en l'escriptura puguen anar després d'un punt i seguit. El *Corpus informatitzat* de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua conté una quarantena d'exemples, que van de 1906 a 1947. N'he adaptat dos en (28c.ii-iii):

28 Tema per investigar: més usos secundaris de *com a*. Un cas

28.a Segon ús secundari (el definitori, §2.1.1, 9): la qualitat és entre constant i inherent; per tant, sol ser anterior al temps de l'oració.

a.i El parlant pot expressar-ho amb una oració relativa amb *ser*:

a.ii *Rosa i Josep, com a pares teus que són, s'han de fer càrrec de tot el procés*

28.b Causa i finalitat de la construcció: l'anterioritat de la qualitat té un efecte, que apareix en l'oració (en l'exemple, l'obligació de fer-se càrrec del procés).

b.i Propietats: causa clara, rotunda; sovint, al costat del seu nucli; orde: causa + efecte (al revés que *perquè* i *ja que*).

28.c Aplicació particular: per a mostrar que una afirmació prèvia és certa, el parlant afegix una causa clara, quasi òbvia: «*com a que* + oració»; sovint, en exclamacions:

- c.i *Clar que està preocupat per ella: com a que és el seu home*
- c.ii —*¡Bona vista tingam, tort! ¡No saps lo que m'alegre de vorèt, home! Com a que tenia pensat visitar-te*
- c.iii [*diuen que algú pareix un sant, però que en realitat és qui talla l'abadejo en Carcaixent*] —*¡Que si talla l'abadejo! Com a que ajuda a son pare, i son pare és tonyiner!*

He d'informar que Colomina (2010) tracta l'ús de *com a* en l'obra de Francesc Eiximenis. No l'he citat en este capítol perquè la major part de l'article parla només de formes, de manera que no explica el valor comunicatiu ací descrit, les propietats sintàctiques, els valors secundaris, els usos irregulars i la diferenciació amb *com*. El valor de *com a* apareix al final del treball (29a). A més, la nostra preposició també podria expressar comparacions, com es veu en (29b, continuació de 29a) i en la «conclusió» del treball (que és molt breu, 29c):

29 Valor de la preposició *com a* en Colomina (2010)

29.a «En els exemples de (40), que mantenen completa la preposició, els complements introduïts per *com a* són complements *predicatus*. En estos casos, la preposició *com a* pot ser substituïda per una altra preposició (*per*, 42a'-c') o per la locució prepositiva *en quant* (42d'). El significat dels complements predicatius es pot parafrasejar mitjançant perífrasis introduïdes amb les locucions prepositives *en concepte de* (42a'') i *en la funció de* (42b'') o per la construcció *pel fet de ser* (42c''-d'').» (§8.1)

29.b «Els exemples de (41), que reduïxen la preposició composta al seu primer element (*com*) quan va davant d'article (41a-k), però que

mantenen la preposició completa (*com a*) quan no hi ha article (41a'-k'), són complements *de manera amb valor comparatiu*. En uns casos, (43a-f), quan depenen de verbs copulatius i quasicopulatius, estos complements són equivalents a adjectius en funció d'atribut (43a'-f'); en altres casos, (43g-k), quan depenen de verbs intransitius són equivalents a adverbis de manera en *-ment* (43g'-k'). En tots els casos, (43a''-k''), la preposició pot ser substituïda per la construcció *com si fóra* i per la locució prepositiva *a manera de*.» (§8.2)

- 29.c «Conclusió. Els fets descrits en el present article mostren la gran vitalitat de la preposició composta *com a* en l'obra d'Eiximenis. Amb esta preposició es formen complements qualificatius amb dos valors bàsics: el *predicatiu* (8.1.) i el *comparatiu* (8.2.). La preposició *com a* només es reduïx a *com* quan amb valor comparatiu introduïx un sintagma precedit per l'article (7.2., 8.2). En la resta de casos, tant amb valor predicatiu com amb valor comparatiu, la preposició es manté invariablement completa, i únicament es reduïx a *a* quan apareix repetida dos o més voltes (1.2.).» (§9)

2.3. CONCLUSIONS SOBRE *COM* I *COMA*

Mirem quines són les conclusions més importants que podem extraure dels dos primers capítols (§1 i §2). Cal estudiar la preposició *com a* per moltes raons. Les dos primeres són les següents: perquè, encara que és una paraula que no existix en castellà, els parlants la usem adequadament; i perquè, a pesar d'eixa autonomia lingüística, l'ensenyament no tracta la preposició *com a* (tant l'ensenyament secundari com l'universitari, §1.1, 1). També convé reflexionar sobre la preposició *com a* per una tercera raó: perquè la inexistència en castellà

contrasta amb l'existència en anglés, de manera que el domini de *com* i *com a* ajuda a entendre i assimilar els usos bàsics de les preposicions angleses *like* i *as* (§2.1.1, 2).

El panorama descrit és ben atractiu, però hi han més fets lluminosos. Allà on la gent del carrer usa en general la preposició *com a* d'una manera adequada, hi han escriptors que la canvien per la preposició *per* (probablement imitant l'actuació del castellà, §2.2.2, 12a). Eixe contrast comporta que és més coherent (i més genuïna) la llengua general dels carrers valencians que unes certes actuacions de la llengua escrita.

Per a poder fonamentar les insinuacions anteriors, el segon capítol ha dedicat un apartat a caracteritzar *com* i *com a* (§2.1.1). Hem vist quina és la diferència fonamental en el contingut semàntic (comparar dos entitats que compartixen una propietat contra atribuir una qualitat a una entitat, §2.1.1, 1-2, 4-5). També hem descrit dos valors secundaris (primer: *usar com a*; la qualitat no és del tot real, 'com si fóra', §2.1.2: 7; segon valor secundari: *entendre com a*; el consegüent equival a l'antecedent, ja que el definix, §2.1.2, 9). En tercer lloc, hem apuntat que els dos valors secundaris deuen vindre del bàsic (§2.1.2, 10), no debades les llengües no són sacs de cudols solts, sinó una xàrcia extraordinària de valors vinculats.

Al llarg del capítol, ha aparegut un altre motiu important per a estudiar les preposicions *com* i *com a*: el fet que el català oriental (i el balear) podem reduir *com a* a *com* per una força fonètica (supressió de la *e* neutra; també en *per a*, *cap a*, *fins a*, §2.2.2, 14). Per a valorar eixe procés fonètic, hem vist que pronunciar *com a* amb la forma [com] té els mateixos efectes que pronunciar *amb* com a [en] (§2.2.3, 15), de manera que la resposta deu ser la mateixa (§2.2.3, 16).

Per a poder analitzar i valorar actuacions que trobarem més avant (§7.3.3), en este capítol hem explicat per quin motiu són iguals de coherents *concebre com* i *concebre com a*. La causa es troba en el fet que el llenguatge no diu com és el món, sinó com el percebem. En cada una de les dos construccions dites, la preposició

usada té el valor que li correspon. És a dir, hi han interpretacions d'un fet que demanen *concebre com*; i n'hi han que exigixen *concebre com a* (§2.2.1, 11).

Aprofundint en la preposició *com a*, hem justificat per quin motiu el nom consegüent no sol tindre actualitzador (*parlar com a mare*, §2.1.1, 5d). També hem descrit i justificat dos casos en què el nom consegüent va precedit per *un* o per *el* (§2.2.4, 19-20). A més, la teoria va acompanyada d'un bon grapat d'exemples de la llengua escrita (predominantment, de lingüistes, §2.2.4, 20). Ultra mostrar i explicar la llengua tal com és, eixes dades ens seran útils per a analitzar el grau de coherència que hi ha en unes determinades propostes (§7.3.3).

Per una altra banda, l'estudi de la preposició *com* demana tindre en compte que hi ha una paraula diferent amb la mateixa forma. Es tracta de la paraula interrogativa *com*, que és un adverbi que usem per a preguntar sobre el circumstancial de manera d'una oració (*¿Com ha vingut?*, §2.2.5).

Hem acabat el recorregut amb usos irregulars i més valors secundaris. Els usos irregulars poden ser reals (*Estar com mort / Parèixer (que està) mort*) o només aparents (*Vendre com a bona una cosa roïn*, §2.2.6). Finalment, hem indicat la necessitat d'investigar si *com a* té més valors secundaris, i n'hem posat un exemple. Quan volem expressar que una qualitat és rotunda i és anterior a l'acte de parlar, afegim *que és* («*com a* + qualitat + *que és*»). Eixa construcció és la causa d'un efecte, que apareix després en la mateixa oració: *Jo, com a persona lliure i responsable que sóc, he de decidir què vullc ser*. Una aplicació d'eixe ús és expressar una causa rotunda d'una afirmació prèvia: *¡Clar que el vol! ¡Com a que és son pare!*:

30 Conclusions sobre la preposició *com a*

30.a Cal estudiar-la per tres raons unides: els parlants l'usen bé, no existix en castellà i l'ensenyament no la té en compte (§1.1, 1).

a.i En l'ús bàsic, equival a la preposició anglesa *as* (§2.1.1, 2).

- a.ii Part de la llengua escrita: imita el castellà (substitució de *com a* per *per*, §2.2.2, 12a).
- 30.b Definició: *com* compara entitats; *com a* atribuïx una qualitat a una entitat (§2.1.1, 1-2, 4-5).
- b.i Valors derivats del bàsic (§2.1.2, 10): ‘com si fóra’ (*usar com a*, §2.1.2: 7) i equivalència amb l’antecedent (*entendre com a*, §2.1.2, 9).
- 30.c Més propietats
- c.i Justificació de l’absència d’actualització (§2.2.1, 5d) i de les excepcions (*{un / el} + nom*, §2.2.4, 19-20); exemples reals (sobretot de lingüistes, §2.2.4, 20).
- 30.d Llenguatge: no diu com és el món, sinó com el percebem.
- d.i Hi han interpretacions d’un fet que demanen *concebre com*; i n’hi han que exigixen *concebre com a* (§2.2.1, 11).
- 30.e Català oriental (i balear): poden suprimir la *a* de *com a* (també en *per a*, *cap a*, *fins a*, §2.2.2, 14).
- e.i Efectes: igual que en pronunciar *amb com a* [en] (§2.2.3, 15-16).
- 30.f Dos paraules homòfones: *És com ell* / *¿Com ha vingut?* (§2.2.5)
- f.i Preposició (subordina constituents nominals, *com ell*).
- f.ii Adverbi (contràriament al nom, es subordina sense preposicions, *com l’adjectiu*).
- 30.g Hi han usos irregulars (§2.2.6, 25 i 27)
- g.i *Vendre com a bona una cosa roïn*
- g.ii *Estar com mort / Paréixer (que està) mort*
- 30.h Més valors secundaris de *com a*: per investigar (§2.2.6, 28)
- h.i Qualitat rotunda i anterior a l’acte de parlar («*com a + qualitat + que és*») + efecte: *Jo, com a persona lliure i responsable que sóc, he de decidir què vullc ser*

- h.ii Passa avant: causa rotunda d'una afirmació prèvia: «*com a que*
+ oració»: *¡Clar que el vol! ¡Com a que és son pare!*

3. FABRA (1891)

3.1. PARTS DE LA GRAMÀTICA

Primer que res, mirarem l'índex de la gramàtica per a observar en quin marc apareixen les preposicions:

- 1 Índex de Fabra (1891)
  - 1.a Pronunciación
    - 1.i Sílabas tónicas
    - 1.ii Vocales
    - 1.iii Consonantes
  - 1.b Nombre
    - i Formación del plural
    - ii Género
    - iii Adjetivos de dos terminaciones
    - iv Adjetivos de una terminación
    - v Grados de significación
    - vi Derivación
  - 1.c Artículo
  - 1.d Adjetivos determinativos
    - i Posesivos
    - ii Demostrativos
    - iii Relativos é interrogativos

- iv Indefinidos
- v Numerales
- 1.e Pronombre
  - i Pronombres personales
  - ii Pronombres posesivos
  - iii Pronombres demostrativos
  - iv Pronombres relativos
  - v Pronombres indefinidos
- 1.f Verbo
  - i Terminaciones
  - ii Radical
  - vi Verbos irregulares de la conjugación a
  - vii Verbos irregulares de la conjugación e
  - viii Verbos irregulares de la conjugación i
  - ix Pretérito definido. - Forma compuesta
  - x Tiempos compuestos
  - xi Participio pasado
- 1.g Adverbio
  - i Adverbios de lugar
  - ii Adverbios de tiempo
  - iii Adverbios de cantidad
  - iv Adverbios de modo
  - v Afirmación, negación y duda
- 1.h Partículas *en, hi*
  - i *En*
  - ii *Hi*
- 1.i Preposición y conjunción

L'estructura de la gramàtica és una qüestió cabdal, ja que afecta el tractament de cada concepte. Com ara, ¿és coherent que la preposició vaja amb la conjunció i que eixos dos conceptes apareguen al final de la gramàtica (1i)? En contrast amb la importància que té el tema de l'estructuració de la gramàtica, no l'he tractada en cap assignatura del grau. Ací, sintetitzaré la proposta de Quim Sanç (2018).

Partint de Saragossà (2007), indica que en el segle xx hi han cinc models gramaticals, u dels quals és simple, adequat i coherent: el que practiquen Par (1923) i Fabra (1956), que conjumina les categories i les funcions. A la vista que l'oració està formada pel subjecte i per la predicació, cal estudiar primer el subjecte i, en acabant, la predicació. El subjecte està format per tres constituents: el nucli nominal, els modificadors qualificatius (*taula de fusta / taula redona*) i els modificadors actualitzadors o «determinatius» (en la terminologia de Fabra i de molts autors; *tres taules / moltes taules / aquella taula*). La predicació més simple està formada per un verb en un temps i pels circumstancials. Quan les gramàtiques han explicat la formació de l'oració simple, passen a la coordinació i l'oració composta (2d).

2 Estructuració de la sintaxi: actuació de Par (1923) i de Fabra (1956).

Font: Sanç (2018)

2.a Conjuminació de les categories i de les funcions:

i Subjecte + predicació = oració.

2.b Formació del subjecte:

i Nom + modificadors qualificatius + modificadors actualitzadors o «determinatius»

ii *taula de fusta / taula redona + tres taules / moltes taules / aquella taula*

- 2.c Formació de la predicació:
  - i verb en un temps / circumstancials.
- 2.d Coordinació i oració composta.

Fabra (1891) segueix bàsicament el camí descrit (2), per bé que lleva quasi totes les funcions (excepte la dualitat *adjectiu qualificatiu* / *adjectiu «determinatiu»*, 1b.iii-iv, 1d). El resultat té una forma semblant a l'exposada en (3a), que és una actuació que apareix sovint:

- 3 Fabra (1891): camí predominantment coherent. Font: Sanç (2018)
  - 3.a És com el camí descrit (2), però llevant les funcions (totes o la majoria). Resultat:
    - i Nom
    - ii Adjectiu qualificatiu
    - iii Adjectiu «determinatiu»
    - iv Verb
    - v Adverbi
    - vi Preposició
    - vii Conjunció
  - 3.b Actuació freqüent.

De les anomalies que descriu Sanç (2018), em limitaré a la que afecta la pregunta que hem fet sobre les preposicions. Si eixe concepte és necessari per a explicar com es forma el subjecte (*El fill del veí ha vingut*) resultarà que no haurà d'aparéixer al final de la gramàtica (3a.vi), sinó al costat del nom (3a.i) o com a màxim després de l'adjectiu (3a.ii-iii). En canvi, sí que és coherent que les «conjuncions» vagen cap al final de la gramàtica (3a.vi), ja que comporten l'oració composta. Recordem que la coordinació i l'oració composta van cap al final de la gramàtica (2d).

Per una altra banda, convé observar que els pronoms febles (que en són cinc en la tercera persona del singular, *el, en, ho, es, li* i *hi*) són anomenats «partícules» i es reduïxen a dos, u que afecta l'objecte directe i el subjecte en primer lloc (el pronom *en*) i l'altre que afecta circumstancials (*hi*, com *li*), de manera que són prou diferents; els pronoms *el, ho* i *es* (que formen una estructura amb *en*: els quatre s'apliquen a l'objecte directe) no són estudiats. Resumim-ho:

- 4 Anomalia de l'índex de Fabra (1891) en relació a les preposicions
  - 1.a Posició coherent: després del nom o després del nom i l'adjectiu
    - i Són necessàries per a explicar la formació del subjecte
    - ii Fabra: les situa al final, amb les conjuncions.
  - 1.b Conjuncions: ben posades; van unides a l'oració composta (2d).

3.2. ABSÈNCIA DE *COM A* EN LES PREPOSICIONS

L'estudi de la preposició *com a* és més simple que el tractament de *com* per la raó que la preposició *com* és homòfona de l'adverbi interrogatiu *com*. A més, comprovarem que Fabra superposa eixes dos paraules. Per eixos dos motius, tractaré primer la preposició *com a* en l'estudi de les gramàtiques de Fabra de 1891 i de 1912.

L'espai que el nostre autor dedica a les preposicions i a les conjuncions en el manual de 1891 és molt breu: quatre pàgines (p. 94-97). El fet que l'estudi d'unes paraules tan estructurades com són les preposicions i les conjuncions tinga una extensió tan reduïda no presagia res de bo. En efecte, el nostre autor ni defineix el concepte *preposició* ni tracta una preposició tan peculiar nostra enfront de les altres llengües romàniques com és *com a*:

- 5 Fabra (1891) no inclou *com a* en les preposicions
- 5.a §121: «Las principales preposiciones son:
- 5.a.i *a, an, á; am, con; de, de; en, en; per, para, por; cap a, hacia; fins a, hasta; permor de, por; contra; desde* (1); *entre; segons, según; sense, sin.*
- 5.a.ii Bajo, *baix, sota*; sobre, acerca de, *sobre* (2); ante *devant de; tras, darrera de* (3).»
- 5.b §122: «*A, an.* Usase generalmente *a*, empleándose *an* ante *en* (4), *ell, aquest, aqueix, aquell, això, allò, algú y algún.*»
- 5.c §123: «*Am* es *amb* (7) y *de, d'* cuando sigue una palabra empezada por vocal ó *h.*»
- 5.d §124: «*Fins* y *cap* por *fins a* y *cap a*. *Hasta* es *fins*: I.º cuando precede á otra preposición (*vaig anar fins per llí*); 2.º cuando precede á los adverbios *abont, aquí, allà, are, avans, després, avuy, ahir, demà*; 3.º (adverbio) cuando es sinónimo de *aún, también* (I) (*fins las sevas amigas l'abandonan*). *Hasta que* es *fins que*.
- 5.d.i »*Hacia* es *cap* ante *abont, aquí, allà* y algún otro adverbio.«
- 5.e §125: «La preposición *en* designando lugar, se traduce generalmente por *a (an, ane)* cuando precede al artículo definido.
- 5.e.i »*En* se traduce constantemente por *a* cuando precede á un nombre propio de lugar.
- 5.e.ii »*En* suele cambiarse en *a* cuando está entre dos verbos.
- 5.f §126: «*Por* es *per*; se cambia en *de* cuando va acompañado de un participio pasado.
- 5.f.i »Detrás de la preposición *per* suele suprimirse la *a* átona de *aquest, aqueix, aquell, això, allò allà, allí, aquí, abaix, amunt y avall*. También suele callarse la *a* átona de *anar y haver.*»

Per una altra banda, els lectors hauran observat que Fabra estudia les preposicions catalanes sense tindre com a fonament el català: partix de la perspectiva del castellà. Sanç (2018) remarca que és una actuació poc positiva, ja que una llengua s'ha d'explicar des d'ella mateixa, sense recórrer a la llengua dominant. Això sí: una volta que hem acabat la definició d'una paraula o el tractament d'un camp semàntic, convé contrastar el resultat amb la llengua dominant per dos motius. En primer lloc, hem de constatar les diferències (si n'hi han); en segon lloc, hem de mirar si s'ha produït alguna interferència negativa (que hem d'estudiar si és possible contrarestar-la):

- 6 La preposició *com a* en Fabra (1891): anomalies bàsiques
  - 6.a Ultra posar les preposicions al final (§3.1, 4a), no definix el concepte.
  - 6.b No inclou *com a* en les preposicions.
  - 6.c Partix del castellà per a explicar el català.
    - 6.c.i Cal contrastar la llengua dominada amb la dominant quan hàgem acabat l'explicació interna.

3.3. LA PREPOSICIÓ *COM* EN FABRA (1891)

Si ara tornem a mirar la llista de les preposicions, no trobarem tampoc la paraula *com*. La concepció que la lingüística europea té de les preposicions és que és la categoria sintàctica que aprofita per a subordinar noms, de manera que també es diu *categoria relacionant*. I bé, podem comprovar en els exemples de 7 que les dos paraules que estudiem subordinen noms:

- 7 Les paraules *com* i *com a* són preposicions
  - 7.a Concepció: categoria que aprofita per a subordinar noms.
  - 7.b Aplicació:
    - 7.b.i *Ha post un ou [com un puny]*
    - 7.b.ii *Han contractat el teu cosí [com a gerent]*

La paraula comparativa *com* no apareix tampoc en les conjuncions. Recordem que molts autors tradicionals consideren que una mateixa paraula seria preposició (quan subordina un nom o un nom actualitzat, *abans de migdia*) i conjunció (quan subordina una oració, *abans que vingues tu*). Ací tenim les paraules sobre les conjuncions:

- 8 Absència de *com* en les preposicions (5) i en les conjuncions (*b*)
  - 8.a En la concepció més corrent, la paraula comparativa és conjunció quan subordinada una oració:
    - 8.a.i *Treballa en el carrer de Sant Vicent, com jo (treballe en eixe carrer)*
  - 8.b «Las principales conjunciones son: *y*, *y*, *é*; *ni*, *ni*; *que* (2), *que*; *o*, *ó*, *ú*; *però*, *però*; *sinò*, *sino*; *sisquera*, *siquiera*; *perxò* (adversativa); *encare que*, *enque*, *aunque*, *un cuando*; *si*, *si*, *como*; *ja que*, *ja que*, *pues*; *donchs*, *dòs*, (3) *pues*; *be*, *prou*, *bien*; *perquè*, *porque*; *per que*, *para que*; *mentres*, *mientras que*, *con tal que*; etc. (4)» (Fabra 1891: §127)

En contrast amb les dos absències descrites, trobarem la paraula comparativa *com* en els «adverbis de modo» (9b.i). Podem fer eixa deducció perquè Fabra tradueix *com* amb dos paraules del castellà, *como* (paraula comparativa) i *cómo* (paraula interrogativa). Però anem a poc a poc:

- 9 «Adverbi» (p. 80)
- 9.a «Adverbi de lugar. Los principales adverbios de lugar son: [...]» (§98)
- 9.b «Adverbios de modo
- 9.b.i «*Com*, como, cómo, cual; *així*, *aixís*, *aixins*, así; *be*, bien; *millor*, *més be*, mejor; *pitjor*, *més malament*, peor; etc. Los adverbios de modo terminados en *ment* corresponden á los castellanos en *mente* y se forman añadiendo *ment* á la terminación femenina del adjetivo de que se derivan.» (Fabra 1891: §103)

El nostre autor no definix el concepte *adverbi* (9), i els classifica sense dir a quins criteris recorre (9a-b). Si ara mirem quins serien els adverbis de manera, el primer és *com*. Fabra no tindria en compte que darrere de la forma *com* hi han dos paraules diferents (la comparativa i la interrogativa, preposicional la primera i adverbial la segona). Això va fer que posara foses les dos paraules, com podem comprovar en la traducció al castellà: al costat de *como* (la preposició comparativa), posa *cómo* (l'adverbi interrogatiu). Probablement, l'absència d'exemples facilitaria la confusió teòrica:

- 10 Preposició comparativa (*com*): absent de les preposicions (i de les conjuncions, 5, 8); apareix en els «adverbis», fosa amb l'adverbi interrogatiu (9)
- 10.a Concepte *adverbi*: no definit (9).
- 10.a.i Classificació: no definida (9a-b).
- 10.b La preposició *com* està fosa amb l'adverbi interrogatiu *com*
- 10.b.i Es veu en la traducció al castellà: «como, cómo»
- 10.b.ii *Como*: traducció de la paraula comparativa (preposició, *un arbre com un albercoquer*)

10.b.iii *Cómo*: traducció de la paraula interrogativa (adverbi,
 ¿*Com ho ha fet?*)

10.c Exemples: no n'hi han; això facilitaria la confusió teòrica

Convé notar que, en els usos simples i clars de la preposició *com*, no hi ha mai un «adverbi», ni és un circumstancial de manera («adverbios de modo»). Així, en (11b) és una preposició per la raó que subordina *un albercoquer*; forma part de l'objecte directe. En (11c), *com* seria una conjunció perquè subordina una oració, i el conjunt (*com* + oració) seria un circumstancial de temps. En el tercer exemple (11d), també seria una conjunció, i formaria part d'un circumstancial de manera:

11 La preposició comparativa (*com*) no és adverbi; no és tampoc un circumstancial de manera (ni és necessari que en forme part)

11.a Usos simples i clars del *com* comparatiu: ni «adverbi» ni circumstancials de manera («adverbios de modo»)

11.b En (*i*), és una preposició per la raó que subordina *un albercoquer*.
 Forma part de l'objecte directe:

11.b.i Subordinació d'un nom: *He vist un arbre com un albercoquer*

11.c En (*i*), seria una conjunció, ja que subordina una oració. Forma part d'un circumstancial de temps:

11.c.i Subordinació d'una oració: *Ha arribat com tu (has arribat), a les set*

11.d En (*i*), seria una conjunció, ja que subordina una oració. Forma part d'un circumstancial de manera:

11.d.i *Ho ha fet com tu havies dit que ho faria*

3.4. PREPOSICIONS I ADVERBIS: CONCEPTES DIFERENTS

El fet de qualificar preposicions com a adverbis no és un error puntual de Fabra (1891), sinó una actuació que apareix en diverses obres. En concret, Sanç (2018) mostra que el nostre autor qualifica preposicions ara només com a «adverbis», ara només com a «preposicions» i ara (conjuntament) com a «preposicions i adverbis». Com que el tema també incidix en l'estudi de les preposicions *com a* i *com*, exposaré dos factors de l'anàlisi de Sanç. El primer és un eixamplament de la distinció entre les preposicions i els adverbis. El segon és un tema nou: per quin motiu és prou corrent tractar una part de les preposicions com a adverbis.

Dins dels circumstancials, hi han dos classes molt diferents de paraules locatives: les que es subordinen directament (12a-b) i les que aprofiten per a subordinar noms (12c). Les paraules circumstancials poden ser locatives (12a), temporals (12b) i de manera (*així*). Com ja hem comentat, les paraules que subordinen noms són les preposicions, que poden ser bàsiques (dites habitualment *febles*, 12c.i) i secundàries (*fortes*). La majoria expressen llocs (*dins, prop...*, 12c.ii), però també n'hi han temporals (*abans, després*) i de més valors (12c.iv):

12 Dos classes de paraules dins dels circumstancials

- 1.a Paraules que es subordinen directament. Locatives: *ací, ahí, allí, allà*
  - i *Viu ací*
  - ii *No pots posar-te ahí*
  - iii *El trobaràs allí*
  - iv *Han arribat allà*
- 1.b Més paraules circumstancials. De temps i de manera:
  - i *Hui, ahir, demà, adés, sovint, així...*

- 1.c Paraules que aprofiten per a subordinar noms:
- i Preposicions febles o bàsiques: *en, a, per, amb; de*
  - ii Preposicions fortes o secundàries. Locatives: *dins, fora, prop, lluny, davant, darrere, dalt, baix, damunt, davall...*
  - iii De temps: *abans, després, durant*
  - iv Més valors: *per a, fins a, des de; contra...*

Per una altra banda, els anomenats «adverbis» actuen en els circumstancials igual que els adjectius en la qualificació i en la quantificació: paraules que elles mateixes ja funcionen com a circumstancials (*ací, ahir...*) o com a qualificatius (*redó, groc...*), en oposició als noms, que necessiten una preposició per a funcionar com a circumstancials (*Estar en un lloc*) o com a qualificatius (*casa de fusta*):

13 Dos funcionaments sintàctics

- a Adjectius i adverbis: paral·lelisme
  - i Paraules que funcionen com a qualificatius (*taula redona, carrer llarg*).
  - ii Paraules que funcionen com a circumstancials (*Viu ací / Vingué ahir*).
- b Noms: demanen una preposició per a subordinar-se.
  - i Circumstancials: *Estar en un lloc*.
  - ii Qualificatius: *Ha fet una {casa de fusta} / Vullc un {café amb llet}*

Passem al tema nou: la causa que deu haver superposat les preposicions i els adverbis. Quan parlem, podem suprimir constituents nominals. L'exemple de (14a.i) no el diem habitualment ple, sinó suprimint una part (14a.ii). Suprimim

(o elidim) el constituent nominal repetit. Igual passa en unes altres construccions. L'oració de (14b.i) la diem habitualment amb la forma de (14b.ii): sense el nom que ja ha eixit en el discurs previ). Paral·lelament, en l'oració de (14c.i) suprimim el nom *cadires* (i també el verb).

Quan suprimim un constituent nominal, el constituent que queda manté la seua naturalesa, no l'altera. L'adjectiu qualificatiu *rectangulars* (14b.i) es manté com a adjectiu qualificatiu quan elidim el constituent nominal (14b.ii). L'adjectiu quantitatiu *tres* (14c.i) perdura com a adjectiu quantitatiu quan suprimim el constituent nominal (14c.ii). Correlativament, la preposició *darrere* (14a.i) es mantindrà com a una preposició quan elidim el constituent nominal (14a.ii).

Quan una preposició apareix amb el seu consegüent (*darrere de la casa*, 14a.i), és corrent anomenar-la *preposició*. Però, quan l'elidim (14a.ii), molts autors la qualifiquen com a *adverbi*. Eixa actuació errònia permet més errors, com ara anomenar com a «adverbis» preposicions que no permeten elidir el consegüent (que és el cas de la preposició comparativa, *com*):

14 Elisions de constituents nominals quan han aparegut en el discurs previ.

Font: Sanç (2018: §2.2)

- a El constituent nominal subordinat per una preposició (*ii*):
  - i *Dins de casa, no hi havia ningú. Estaven tots darrere de la casa*
  - ii *Dins de casa, no hi havia ningú. Estaven tots darrere*
- b El nucli nominal d'un adjectiu qualificatiu (*ii*):
  - i *No vullc pastissos redons; només pastissos rectangulars*
  - ii *No vullc pastissos redons; només rectangulars*
- c El nucli nominal d'un adjectiu quantitatiu (*ii*):
  - i *Ahir, varen portar vint cadires. Hui, només han portat tres cadires*
  - ii *Ahir, varen portar vint cadires. Hui, només tres*

- d Quan elidim un constituent, el constituent que queda no canvia la seua naturalesa teòrica:
  - i L'adjectiu qualificatiu *rectangulars* (*b.i*) segueix sent un adjectiu qualificatiu quan suprimim el constituent nominal (*b.ii*).
  - ii L'adjectiu quantitatiu *vint* (*c.i*) segueix sent un adjectiu quantitatiu quan suprimim el constituent nominal (*c.ii*).
  - iii En conseqüència, la preposició *darrere* (*a.i*) segueix sent una preposició quan suprimim el constituent nominal (*a.ii*).
- e Molts autors: diuen que, quan expressem el consegüent, la paraula *darrere* seria una preposició (*a.i*). En canvi, quan l'elidim seria un «adverbi» (*a.ii*).
  - i Efecte: paraules que no permeten elidir el consegüent (la paraula comparativa *com*) també serien «adverbis».

El tractament profund del tema comporta encarar-se a este objecte d'estudi: analitzar quins constituents sintàctics podem elidir i quins no podem elidir; per quins motius n'hi han que són suprimibles i n'hi han que no ho són; i quines condicions s'han de donar per a que el parlant pugua elidir un constituent sintàctic específic. La proposta de Saragossà (1996: §3.2, §5) indica que una de les condicions per a suprimir un constituent és ser obligatori sintàcticament. Eixa propietat força el receptor a buscar-lo. Per contra, els constituents sintàctics opcionals no són elidibles. Quant a la forma de trobar el constituent elidit, la més comuna és retrocedir en el discurs previ fins que aparega un nom adequat:

- 15 Objecte d'estudi (esbossat en Saragossà 1996: §3.2, §5)
  - 15.a Constituents elidibles i constituents no elidibles.
  - 15.b Causa de l'elisió i de la impossibilitat.
  - 15.c Condicions per a que un constituent sintàctic específic siga elidable.

3.5. CONCLUSIONS SOBRE FABRA (1891)

En totes les citacions que hem reproduït, no hi ha teoria: ni definició de les categories (preposició, conjunció, adverbi), ni explicació de les classificacions, ni definició del contingut semàntic de les paraules estudiades. També arriba a eixa conclusió Sanç (2018: §2.5).

És absent la preposició *com a* (§3.2), que és distintiva nostra en l'àmbit romànic i coincideix en l'ús bàsic amb la preposició anglesa *as*.

Quant a la preposició comparativa (*com*), apareix mínimament: només la forma (*com*), sense definició i sense exemplificació; a més, està col·locada dins dels adverbis de manera i apareix fosa amb una paraula diferent (l'adverbi interrogatiu *com*, §3.3, 10b). Això no obstant, la paraula comparativa *com* no és mai adverbi ni, per tant, pot ser un adverbi de manera (§3.3, 11). Com a màxim, la paraula comparativa (*com*) pot ser una conjunció que, amb l'oració subordinada gràcies a *com*, seria un circumstancial de manera (§3.3, 11d.i). A més, també forma part de constituents que no són circumstancials de manera (§3.3, 11b-c):

16 Síntesi de Fabra (1891) sobre *com a* i *com*

- a Teoria: no n'hi ha. Absència de definicions
  - i Categories (preposició, conjunció, adverbi).
  - ii Classificacions.
  - iii Paraules estudiades.
- b Preposició *com a* (que és distintiva): absent.
- c Preposició comparativa (*com*): absent de les preposicions i de les conjuncions. Apareix en els adverbis de manera, fosa amb la paraula interrogativa *com* (§3.3, 10b).
  - i Però la paraula comparativa no és mai adverbi.

- ii Per tant, no pot ser adverbi de manera.
- iii Apareix en diversos constituents (sempre com a part), u dels quals és un circumstancial de manera (§3.3, 11).

4. FABRA (1912)

4.1. PARTS DE LA GRAMÀTICA DE 1898: CANVI EN RELACIÓ A 1891

La segona gramàtica de Fabra (de 1898) no l'he posada en el títol del capítol (§4) perquè no tracta les preposicions com a conseqüència de la seua estructura, prou estranya (i prou diferent del manual de 1891).

Com hem pogut observar a partir de Sanç (2018), la primera gramàtica té una estructura comuna entre manuals: una part reduïda per a la fonètica i una part majoritària per a les paraules, dividides entre les categories sintàctiques a què pertanyen (nom, adjectiu, etc., §3.1, 1). En canvi, la gramàtica de 1898 està estructurada d'una manera molt divergent:

- 1 Índex de Fabra (1898)
  - 1.a Sons i llur representació
  - 1.b Terminacions i radicals nominals
  - 1.c Conjugació
  - 1.d Complementos àtons i article definit

Com observa Sanç (2018: §3.1.1), la part de la fonètica i l'ortografia (1a) va seguida per la flexió del nom (amb l'expressió «terminacions i radicals nominals») i per la flexió del verb (amb un nom diferent, «conjugació»). Per tant, els capítols segon i tercer són per a una de les parts de la teoria lingüística (la flexió). La darrera

part de Fabra (1898) és sobre la sintaxi, que limita als pronoms febles («complements àtons») i «l'article definit» (paraula que deu precedir l'estudi dels pronoms febles, ja que el pronom feble més important prové de l'article, *el-la-els-les*).

- 2 Tres parts en Fabra (1898)
  - 2.a Fonètica i ortografia
  - 2.b Flexió (nominal i verbal)
    - i Dos noms heterogenis per a la flexió (1b-c).
  - 2.c Només dos conceptes sintàctics (pronoms febles i l'article).
    - i Orde adequat: el contrari (article + pronoms febles).

Sanç (2018) observa que Fabra (1898) no justifica la variació de l'estructura que hi ha entre la gramàtica de 1891 i la de 1898 (2); en realitat, ni la constata.

Lògicament, si el manual que comentem reduïx la sintaxi a l'article i els pronoms febles (2c) no estudiarà les preposicions ni, per tant, *com* i *com a*. L'única referència que he trobat no és a la preposició *com*, sinó a la paraula interrogativa *com* (que ja sabem que és un adverbi, descrit ací en §2.2.5). En el capítol de la fonètica, dins de l'epígraf §4 («accent tónic i accent gràfic»), Fabra diu: «Sota l'influència castellana, s'emplea comunment l'accent gràfic en altres monosílabs, com *com*, *quan*, *quant*, etc., interrogatius» (Fabra 1898: 19).

4.2. PARTS DE LA GRAMÀTICA DE 1912: DIFERENT DE 1891 I DE 1898

La gramàtica de Fabra de 1912 té una estructura que no és ni la de 1891 ni la de 1898. Faré una síntesi de l'anàlisi de Sanç (2018: §3.1.2). Ací tenim el contingut:

- 1 Fonètica: capítols I-VI
  - 1.a «Pronunciación: vocales y consonantes catalanas».
  - 1.b «Pronunciación: vocales contiguas».
  - 1.c «Pronunciación: grupos de consonantes».
  - 1.d «Pronunciación: enlaces».
  - 1.e «Correspondencias entre las vocales castellanas y las catalanas».
  - 1.f «Correspondencias entre las consonantes castellanas y las catalanas».

- 2 Morfología: capítols VII-XIII
  - 2.a «Verbos de la primera conjugación».
  - 2.b «Verbos de la segunda conjugación».
  - 2.c «Verbos de la tercera conjugación».
  - 2.d «Conjugación de los verbos *anar, aver, cabre, ésser, estar, fer, poder, saber, tenir, venir, veure y voler*».
  - 2.e «Formación del plural».
  - 2.f «Formación del femenino en los adjetivos».
  - 2.g «Pronombres, adjetivos determinativos y artículo definido».

- 3 Sintaxi: capítols XIV-XX
  - 3.a «Tiempos compuestos. Significación y empleo de los tiempos».
  - 3.b «Observaciones sobre el empleo de los adjetivos y pronombres».
  - 3.c «Complementos del verbo. Predicativo».
  - 3.d «Determinación circunstancial (Preposiciones y adverbios)».
  - 3.e «Proposiciones atributivas y completivas».
  - 3.f «Conjunciones».
  - 3.g «Observaciones sobre el empleo de las voces *no, cap, ningú, res, enlloc, mai, gens y pas*».

- 4 Formació de paraules: capítols XXI-XXVII
  - 4.a «Formación del femenino en los substantivos. Género de los substantivos».
  - 4.b «Substantivos derivados de otros substantivos».
  - 4.c «Substantivos derivados de adjetivos».
  - 4.d «Substantivos derivados de verbos».
  - 4.e «Adjetivos derivados. Numerales ordinales».
  - 4.f «Verbos derivados».
  - 4.g «Voces compuestas».

L'estructura d'una gramàtica és el seu fonament, de manera que és una qüestió important. Però les tres primeres gramàtiques de Fabra (1891, 1898 i 1912) només coincideixen en un punt (posar la fonètica al començament, 1). La gramàtica que analitzem ara (1912) separa la flexió (o morfologia, 2) i la sintaxi (3), operació que el nostre autor també havia fet en la de 1898 (§4.1, 1b-c, 1d). Fora dels dos factors comentats, Sanç (2018: §3.1.2) descriu moltes diferències en l'orde i argumenta quin és coherent. Com ara, la flexió nominal va davant de la flexió verbal en 1898 (§4.1, 1b-c); en canvi, en 1912 actua al revés (flexió del verb: 2a-d; flexió del nom: 2e, amb el nom «formación del plural»); en este cas, el nom ha d'anar davant del verb. Entre els pocs fets coherents comuns a 1891 i 1912, està l'orde de les preposicions i les conjuncions. Primer tracta les «preposiciones y «adverbios» (3d) i, cap al final, les «conjunciones» (3f).

Com en la gramàtica de 1898, el nostre autor no constata la separació que fa en 1912 en relació a 1898 i 1891, de manera que no ho justifica tampoc:

- 5 Cada gramàtica estudiada (1891, 1898, 1912) té una estructura diferent
  - 5.a Descripció i deducció de l'actuació coherent: Sanç (2018: §3.1.2)
    - a.i Sintaxi, semàntica i flexió: convé estudiar-les juntes.
  - 5.b Fabra no constata la separació (i, per tant, no la justifica).

4.3. LES PREPOSICIONS *COM A I COM EN* 1912

4.3.1. Absència de *com a* en les preposicions

Sabem que Fabra (1891) dedica molt poques pàgines a les preposicions i les conjuncions (només 4, p. 94-97). En canvi, en 1912 augmenta l'extensió: 15 per a les preposicions (p. 174-189) i 8 per a les conjuncions (p. 208-216); en total, 23. Això no obstant, el nostre autor actua en la teoria com en 1891: no definix cap dels conceptes que usa; tampoc explica i justifica les classificacions: preposicions febles i fortes (Sanç 2018: §3.2.1), preposicions fortes i compostes (Sanç 2018: §3.2.2); i no estudia les preposicions anant de les simples i bàsiques a les complicades i secundàries (Sanç 2018: §3.2.3).

- 1 Teoria: en Fabra (1912)
  - 1.a Segueix l'absència:
    - a.i Definició de *preposició*, *adverbi* i *conjunció*.
    - a.ii Preposicions febles i fortes (Sanç 2018: §3.2.1)
    - a.iii Preposicions fortes i compostes (Sanç 2018: §3.2.2).
  - 1.b A més, no estudia les preposicions anant de les simples i bàsiques a les complicades i secundàries (Sanç 2018: §3.2.3).

En acabant, comprovarem l'absència de teoria en les citacions. Ara, afegiré que, si adoptem la perspectiva de la normativa lingüística, Sanç (2018: §3.2.3) mostra que apareix una quantitat elevada d'anomalies. Ací, em limitaré a reproduir una part de la seua síntesi:

- 2 Normativa lingüística en Fabra (1912; part de la síntesi a què arriba Sanç (2018: §3.2.3, 16 i 17)
  - 2.a Criteris per a incorporar o apartar una paraula

- a.i Fabra no els exposa.
- a.ii Actuació poc homogènia.
- 2.b Apareixen «arcaïsmes»:
  - b.i *Ultra*
  - b.ii En canvi, *malgrat* i *mitjançant* es tracten com si foren paraules vives.
- 2.c Construcció que pareix un localisme d'utilitat dubtosa:
  - c.i *per mor de = per* (prové de ;*Per l'amor de Déu!*).
  - c.ii Segons el DCVB, *per mor de* també significa *per a*.
- 2.d Més propostes dubtoses per a la llengua general:
  - d.i *dret a* (com a *cap a*)
  - d.ii *endret de* (com a *davant*).
  - d.iii *enfrente* es traduiria per «al davant» (Fabra 1912: §136): és com si *enfront* no existira.
- 2.e Solucions que fa pensar en supeditació al castellà llibresc:
  - e.i «*envers (para con)*».
- 2.f Resultat: l'actuació en la normativa pareix que tinga les mateixes característiques que el camí teòric (pobre i poc coherent).
  - f.i Ens trobem lluny de les propietats de la ciència: definicions, orde, explicacions, justificacions i sistematicitat.

Fabra considera arcaïsmes (*ultra* i altres, 2b), construccions locals (*per mor de*, 2c), propostes dubtoses (*dret a* com a *cap a*, 2d), etc.; però no inclou en les preposicions una paraula (*com a*) que no té cap llengua romànica i que diu qual-sevol parlant balear, valencià o català. Destaquem-ho:

3 Absència de *com a* en les preposicions

- 3.a Això no obstant, apareixen arcaïsmes (*ultra* i altres, 2b), construccions locals (*per mor de*, 2c), propostes dubtoses (*dret a* com a *cap a*, 2d), etc.

Si mirem les paraules inicials de les quinze pàgines dedicades a les preposicions (p. 174-189), trobarem que, en la teoria, el nostre autor comença per dir quantes «preposicions febles» tindríem (4a) sense donar cap propietat de les preposicions ni justificar per què necessariem el concepte *preposició feble* (la fonamentació és semàntica, no fonètica, Sanç 2018: §3.2.1, 3), etc. Quant a les preposicions considerades, *com a* no està ni en les preposicions febles (4a), ni en les fortes (4b):

- 4 Fabra (1912: §132) no posa *com a* en les preposicions
  - 4.a §132: «El catalán posee las siguientes preposiciones átonas:
    - a.i a *á*, amb (ó ab) *con*, de (d' ante vocal) *de*, en *en*, per *por*, y la preposición compuesta per a *para*.
  - 4.b §134: «Las principales preposiciones tónicas son:
    - b.i »Las preposiciones simples contra *contra*, entre *entre*, segons *según*, sense (ó sens) *sin*, sobre *sobre*, sota (ó sots) *bajo*, ultra (arcáico) *además de*.
    - b.ii »Las preposiciones compuestas cap a (dret a) *hacia*, fins a *hasta*, des de (ó desde) *desde*, abans de *antes de*, despres de *después de*, fora de *excepto*, envers *para con*, malgrat de *á pesar de*, permor de *por causa de*, arran de *al ras de*, *á raíz de*, endret de *enfrente de*.
    - b.iii »Las preposiciones derivadas durant *durante*, mitjansant (ó nutjançant) *mediante*, llevat *salvo*, *excepto*.»
  - 4.c §136: «*Dentro y fuera* se traducen respectivamente por *dins* (ó *dintre*) y *fora*.
    - c.i »*Delante y detrás* se traducen respectivamente por *davant* y *darrera* (ó *detrás*); *adelante y atrás*, por *endavant* y *endarrera* y también por *avant* y *enrera*.
    - c.ii »*Encima y debajo* se traducen respectivamente por *damunt* y *davall*; *arriba y abajo* por *amunt* i *avall*.

- c.iii »*Cerca y lejos* se traducen respectivamente por *prop* y *lluny*.
(Fabra 1912: §136)
- 4.d §137: «Las locuciones prepositivas *dentro de, fuera de, delante de,* etc. pueden traducirse por *dins de, fora de, davant de,* etc. ó por *dins, fora, davant,* etcétera.
- d.i La expresión *a la vora,* cuando se usa como preposición, puede reducirse á *vora.*»

Convé notar que el nostre autor estudia les preposicions del català partint de la perspectiva del castellà (operació que també practica en la gramàtica de 1891). Sanç (2018: §2.3.1) ha tractat la qüestió, i ací en tindrem prou fent una síntesi. Observa que la perspectiva interna (que és l'adequada, no cal dir-ho) comporta definir el valor o contingut semàntic de cada preposició (5a), operació que facilita l'aprenentatge i assimilació de normes (5a.i). La llengua dominant l'hem de tindre en compte, però quan hàgem acabat el tractament intern (5b). Els efectes de partir de l castellà són negatius: no definir el contingut semàntic de les preposicions estudiades i haver de pensar en castellà per a saber quina preposició caldria dir en català (5c):

- 5 Com cal actuar (*a*); en relació al castellà (*b*). Què implica l'actuació de Fabra (1891, 1912). Tret de Sanç (2018: §2.3.1, 3-4)
  - 5.a Actuació adequada: definir el valor d'una paraula.
    - a.i Qui aprén el valor, quan el vol expressar diu la paraula.
  - 5.b Cal contrastar amb la llengua dominant quan hàgem acabat l'explicació interna
  - 5.c Dos efectes de la supeditació al castellà:
    - c.i Fabra: no explica el contingut semàntic de cada preposició que tracta.
    - c.ii Efecte: cal pensar en castellà primer per a saber quin ús podem fer de la forma en català.

4.3.2. La preposició comparativa en Fabra (1912)

Si tornem a llegir en 4 quines són les preposicions que tracta Fabra (1912), no trobarem tampoc la preposició *com*. Com que sabem que eixa paraula pot funcionar com a «preposició» (*Ha post un ou [com un puny]*, §3.3, 7) i com a «conjunció» (subordinació d'una oració: *Ha arribat com tu (has arribat), a les set*, §3.3, 11), consultarem el tractament de les conjuncions:

- 6 Les «conjuncions»: la mateixa actuació que en les preposicions (gens de teoria i perspectiva del castellà)
  - 6.a «Capítulo XIX. Conjunciones»
  - 6.b §152: «I. Las principales conjunciones de coordinación són: i *y*, *é*, ni *ni*, o *ó*, *ú*, tant... com *así... como*, sia... sia *sea... sea*, fos... fos *fuese... fuese*, ades... ades (ó ara...ara) *ora... ora*, ya... ya.»
  - 6.c «II. pero *pero*, *mas*, sino, *sino*; amb tot,...pero*, no obstant, *con todo*, *sin embargo*, *no obstante*;- mes aviat (ans) *antes*.»
  - 6.d «III. doncs *luego*, *pues*. Ej.: *Els ocells son vertebrats; el voltor es un ocell; doncs el voltor es un vertebrat.*»
  - 6.e §153: «Las principales conjunciones causales son: las compuestas porque *porque* [...].
  - 6.f §154: «Las principales conjunciones finales son: porque *para que* [...].
  - 6.g §155: «Las principales conjunciones condicionales son: si *si* [...].
  - 6.h §156: «Las proposiciones de modo se unen á la proposición principal mediante las conjunciones: segons (que) *según*, com *como*, com si *como si*, *cual si*, així com *así como*, que *que* y otras.
  - 6.i »En las proposiciones comparativas *cual* y *cuanto* (ó *cuan*) se traducen por *com*. Ej.: *Ha dicho tantas mentiras cuantas palabras*. Ha

dit tantes mentides com paraules. | *Pedro es tanto menos feliz cuanto más pobre es*. En Pere es tant menys felis com mes pobre es».

- 6.j »En las proposiciones comparativas *cual y cuanto* (ó *cuán*) se traducen por *com*.»

En la teoria, hi ha la mateixa actuació que en les preposicions. El nostre autor no definix el concepte *conjunció*, ni la classificació que fa, ni el contingut semàntic de les paraules que hi han en cada grup. La perspectiva segueix sent la del castellà. Quant a la paraula *com*, apareix dos voltes (6b, 6h), i una volta el concepte *comparació* (6i).

La primera aparició de *com* està en la coordinació (6b), de manera que no deu ser la paraula comparativa *com*. Fabra posa la construcció *tant... com*, que no seria en castellà *tanto... como*, sinó *así... como*. El nostre autor no en posa exemples. Devia pensar en la construcció que atribuïx dos qualitats al nucli, de manera que equival a la paraula coordinant *i* (l'oració *Era tant una cosa com l'altra* es pot dir com a *Era una cosa i l'altra*). Per tant, estem fora de la comparació d'igualtat.

Per cert, tot gramàtic considera que *i*, *o* i *però* són «conjuncions de coordinació». Però *amb tot*, *no obstant* (6c) i *doncs* (6d) ¿són conjuncions o són «adverbis» (en concret, una classe de circumstancials)? En la gramàtica de 1956, Fabra afirmà que *amb tot* seria un «adverbi» en l'oració *Ells no hi volen anar de cap manera. Amb tot, si tu els ho demanes, crec que hi anirien*: «S'inclouen, encara, en la classe dels adverbis certs mots i locucions que expressen la relació lògica que hi ha entre el que es diu en la proposició en què figuren i el que s'ha dit en una proposició precedent (oposició, conseqüència, addició, etc.)» (Fabra 1956: §93). Saragossà (2012) ha argumentat que adequada que és la proposta de 1956 (i, per tant, que inadequat que és posar *amb tot*, *això no obstant* o *doncs* en les «conjuncions»).

Abans de comentar la segona aparició de *com* (en 6h), convé notar que, en (6b), apareix l'expressió «conjuncions de coordinació», que el nostre autor no

definix. Si ho haguera fet, també hauria usat i definit l'expressió que comporta l'anterior (*conjuncions de subordinació*). En canvi, el fet d'usar el terme (*conjuncions de coordinació*) sense definir el concepte possibilita que el capítol de les conjuncions no use l'expressió *conjuncions de subordinació*: n'apareixen moltes (causals, finals, etc., 6e-i), però no el concepte general.

¿Quina paraula és la forma *com* que apareix en (6h)? Com que Fabra no assigna cap terme teòric a *com* ni posa cap exemple, hem de mirar si hi ha factors que permeten deduir quina paraula és. Com que seria una conjunció, ha de subordinar oracions (*com* + oració), de manera que deu ser la paraula comparativa. Corrobora eixa sospita un detall: la paraula corresponent del castellà no té accent («com *como*»). El fet que el nostre autor limite *com* a les conjuncions comporta que no tindrà en compte els usos bàsics de la paraula comparativa: quan apareix en la restricció d'un nom (*una barca com la meua / tants llibres com tens tu*). Només tindria en compte l'aplicació de la comparació als circumstancials de manera (*Ho ha fet com tu (ho has fet)*).

Les limitacions vistes (no assigna cap terme teòric a *com*, no posa cap exemple, no té en compte els usos bàsics de *com*) tenen un agreujant: fer pensar que la paraula *com* seria una *conjunció de mode*. Realment, si *com* subordina «proposiciones de modo» serà una «conjunción de modo», de la mateixa manera que la conjunció *si* (*No eixiré si plou*) és condicional perquè la unió de *si* i d'una oració expressa una circumstància condicional. Notem que la qualificació de «modo» és l'adequada per a la paraula que té els mateixos fonemes que la paraula comparativa: en ¿*Com ha vingut?*, la paraula *com* expressa un circumstancial de manera o «mode».

El terme *comparatiu* apareix en un altre grup, el de (6i), que conté exemples. Certament, en *Ha dit tantes mentides com paraules* hi ha una comparació d'igualtat (en concret, quantitativa). Ara: ¿per quina raó el nostre autor no agrupà tots els usos comparatius de *com*? Hauria sigut més clar en la terminologia, i

potser hauria vist que, en l'ús més simple o bàsic, *com* és una preposició (*una barca com la meua*). Per una altra banda, notem que Fabra posa les «proposicions comparatives» (6i) dins de l'epígraf dedicat a les «proposiciones de modo» (6h). Tanmateix, els exemples comparatius (*Ha dit tantes mentides com paraules* i *Pere és tan menys feliç* etc.) no són circumstancials de manera. Realment, el grau de coherència teòrica és baix:

- 7 Anàlisi de *com* (6b, 6h) i del terme *comparació* (6i)
  - 7.a Primera aparició de *com* (6b): en la coordinació; cap exemple; *tant... com* no seria en castellà *tanto... como*, sinó *así... como*.
    - a.i Deu ser *Era tant una cosa com l'altra* = *Era una cosa i l'altra*.
No pertany a la comparació d'igualtat.
  - 7.b Segona aparició de *com* (6h): cap terme teòric ni cap exemple. Si conjunció, subordina oracions (*Ha vingut com tu*). Deu ser la paraula comparativa. Corroboració: no accent en castellà («*com como*»).
    - b.i No té en compte els usos bàsics (*una barca com la meua*). Es limita als circumstancials de manera.
  - 7.c Fabra exclou la comparació de manera (*Ha vingut com tu*) de la comparació (tractada en 6i).
    - c.i A més, posa les comparacions que considera (*Ha dit tantes mentides com paraules*, 6i) en les «proposiciones de modo» (6h); però no són circumstancials de manera.
  - 7.d Tot plegat és poc clar i poc coherent.

En l'apartat dedicat a les preposicions (§4.3.1), hem vist que Fabra no posa *com a*, que és una diferència clara i objectiva amb el castellà. En canvi, pareix que en les conjuncions busca diferències amb el castellà a on no n'hi han. Segons el

nostre autor, tindríem una actuació diferent del castellà en l'ús de *tant... com*, ja que en castellà seria *tanto... cuanto* (6i). Però, per a demostrar-ho, no recorre al castellà normal i corrent, sinó a un estadi antic, ara purament llibresc, coent. ¿Qui diu en el castellà dels mitjans de comunicació *Ha dicho tantas mentiras cuantas palabras?* Semblantment, Fabra fa correspondre *tant... com* i *así... como* (6h). Però *Era tant una cosa com l'altra* recorre a la mateixa construcció en castellà (*Era tanto una cosa como la otra*):

- 8 Fabra no inclou en les preposicions una diferència clara i objectiva amb el castellà (*com a*); en les conjuncions, en busca a on no n'hi han
  - 8.a *tant... com* seria *tanto... cuanto* (6i). Anomalia: compara el català actual amb un castellà antic, ara purament llibresc:
    - a.i *Ha dit tantes mentides com paraules*
    - a.ii *Ha dicho tantas mentiras cuantas palabras*
  - 8.b *tant... com* seria *así... como* (6h). Però:
    - b.i *Era tant una cosa com l'altra*
    - b.ii *Era tanto una cosa como la otra*

4.3.3. L'adverbi interrogatiu de manera en Fabra (1912)

Per a seguir descrivint l'actuació de Fabra (1912), hem de mirar com actua davant de l'adverbi interrogatiu de manera. A fi de situar els lectors en el marc adequat, hem de tindre en compte l'estructura del capítol que conté el concepte. L'he reproduïda en 9. Primer, apareix cada títol i, a continuació, l'anàlisi de cada títol:

- 9 Estructura (i teoria) del capítol xvii: «Determinación circunstancial (Preposiciones y adverbios)»
  - 9.a Teoria: cap definició

- a.i Ni de *determinació* ni de *determinació circumstancial*.
- a.ii Tampoc de *preposició* i de *adverbi* (9).
- a.iii Absència d'aclarir la relació entre els conceptes del títol, els de (i) i els de (ii).
- 9.b Primera part: «Las preposiciones» (§132-§134)
  - b.i Concepte no definit
- 9.c Segona part: «Circunstancial de lugar» (§135-§139)
  - c.i Concepte no definit
- 9.d Tercera part: «Circunstancial de tiempo» (§140)
  - d.i Concepte no definit
- 9.e Quarta part: «Circunstancial de modo» (§141)
  - e.i Concepte no definit
- 9.f Part cinquena: «Circunstanciales verbales» (§142)
  - f.i Concepte no definit. Exemple: *Se'n va anar plorant*

Quan el nostre autor arriba als circumstancials de manera («de modo», 9e), diu les paraules següents:

- 10 Circumstancials de manera (9e): contenen la forma *com*, però sense teoria i sense exemples:
  - 10.a «Los principales adverbios de modo son: com *como*, així *así*, altrament *de otro modo*, be *bien*, malament *mal*, millor *mejor*, pitjor *peor*; - aduc, fins *aun*, *hasta* apenes *apenas*, gaire-be, quasi *casi*, tot *completamente* [...]» (Fabra 1912: §141)

Com ja hem dit, el nostre autor no descriu el valor de les paraules que tracta. Ara, no hi han tampoc exemples. Si mirem la paraula del castellà que correspondria a *com*, no té accent, de manera que *com* no seria l'adverbi

interrogatiu sinó la preposició comparativa. Ara: el fet que aparega *como* i no *cómo* deu ser un error.

- 11 Anàlisi de «com *como*» (10a)
  - 11.a No hi ha ni descripció semàntica ni exemples.
  - 11.b La forma *como* comporta que *com* seria la paraula comparativa.
    - b.i Però deu ser un error (hauria de ser *cómo*).

4.3.4. Aparició puntual de «l'adverbi» *com a* en Fabra (1912)

Cal dir que Fabra (1912) conté una novetat molt important: incorpora la preposició *com a*. Ho he deixat per al final per la raó que eixa paraula no apareix en les preposicions (§4.3.1), ni en les conjuncions (§4.3.2) ni en els adverbis (§4.3.3). Apareix en un lloc poc previsible. Sabem que el capítol xvii de Fabra (1912) està dedicat als circumstancials, l'estudi dels quals dividix en dos parts (preposicions i adverbis, ara en 12b).

El capítol anterior (el xvi) és per als «complements del verb» (12a), dins dels quals posa el directe, l'indirecte i «demás complementos» (12a.i-iii). Al costat dels complements del verb, els lectors veuen el terme «predicativo» tant en el títol del capítol (12a) com en el contingut (12a.iv):

- 12 Capítols xvi i xvii de Fabra (1912)
  - 12.a Contingut del capítol xvi: «Complementos del verbo. Predicativo».
    - a.i Complemento directo (§122-§125)
    - a.ii Complemento indirecto (§126-§128)
    - a.iii Demás complementos (§129-§130)
    - a.iv Predicativo (§131)
  - 12.b «Determinación circunstancial (Preposiciones y adverbios)».

13 Contingut de «predicatiu» (Fabra 1912: §131)

13.a «El pronombre castellano *lo* usado como predicativo13.b »En el catalán actual no es raro encontrar las partículas NE é HI usadas como predicativos; es, efecto, bastante frecuente la sustitución de HO por NE en frases como *Diuen que es negre, i no u es. (Diuen que es negre, i no n'es)* así como el empleo de HI con aquellos verbos que en castellano no admiten el predicativo *lo*. Ej.: *Ell s'ha tornat vermeyl; no s'hi ha tornat ella. | Deu te faci-bo; Deu t'hi faci. | Va caure malalt dijous. – No; hi va caure divendres.*13.c »En los predicativos introducidos con el adverbio *como*, éste se traduce por *com a*.c.i Ej.: *Como general, merece todos nuestros elogios.* Com a general, mereix tots els nostres elogis.c.ii *Se quieren como buenos hermanos.* S'estimen com a bons germans

Si els predicatius estan fora dels «complements del verb» (12a), és senyal que no pertanyen a eixe concepte. ¿A quin concepte més bàsic estan lligats els predicatius? Els lectors no veuen la resposta a eixa pregunta perquè el nostre autor no definix el concepte ni en posa cap exemple. De fet, la major part del contingut de «predicatiu» es limita a parlar sobre com es tradueix «el pronombre castellano *lo* usado como predicativo» (13a-b). En eixe marc d'absència de teoria i d'exemples, el nostre autor introduïx la preposició *com a*: diu que, quan els predicatius «estarien introduïts per l'adverbi *como*, eixa paraula es traduiria per *com a*», i en posa dos exemples (13c). En la gramàtica de 1918, el nostre autor posarà *com a* en les preposicions, de manera que trobe preferible ajornar l'anàlisi al capítol següent (§5.3.1):

14 Anàlisi de la proposta

14.a Predicatiu: fora dels «complements del verb» (12a).

- a.i ¿A què estan lligats? Ni definició ni exemples.
- a.ii Quasi tot el contingut: com es traduïx «el pronombre castellano *lo* usado como predicativo» (13a-b).
- 14.b En una línia: predicatius introduïts per «l'adverbi *como*: es traduïx per *com a*».
- b.i Fabra (1918): tracta *com a* en les preposicions. Ajornament de l'anàlisi (§5.3.1).

Una pregunta teòrica important és saber si el fet de tractar *com a* en els predicatius és una decisió de Fabra o és el seguiment d'algun autor. Com el nostre autor no cita bibliografia en les seues gramàtiques, no podem saber-ho. Saragossà m'ha comentat que Fabra tenia molt en compte la lingüística francesa, en la qual apareix eixa actuació (15b-d):

- 15 Estudiar *com a* en els predicatius (o atributs, o atributius) ¿prové de la lingüística francesa? Un exemple (Grevisse 1936)
  - 15.a «Termes essentiels de la proposition:
    - a.i le sujet (p. 133)
    - a.ii le verb et les compléments du verb (p. 143)
    - a.iii l'attribut (p. 152)»
  - 15.b «L'attribut ou prédicat exprime la manière d'être que l'on affirme du sujet par le moyen d'un verbe exprimé ou sous-entendu. [...] *Dieu est just [...] Il restait muet. Vous paraissez content. La situation devient critique. [...] Il part furieux. Il vit hereux [...]*» (§206)
  - 15.c [tracta els atributius de l'objecte directe, §207]
  - 15.d «L'attribut se construit les plus souvent directement; parfois il est introduite par une des prepositions *de, en, pour*, ou par la conjonction *comme*.» (§208)

- d.i *Vou parlez en soldat, je dois agir en roi*
- d.ii *Il est considéré comme ennemi.*
- d.iii *Il fut traité d'ignorant*
- d.iv *Il fut pris pour juge*
- d.v *On l'a choisi pour chef*

4.4. CONCLUSIONS SOBRE FABRA (1912)

Si comparem l'extensió que Fabra dedica a les preposicions i les conjuncions en les gramàtiques de 1891 i de 1912, convindrem que hi ha una millora molt forta en 1912. En 1891, només dedica 4 pàgines per al capítol de les preposicions i les conjuncions (p. 94-97). En canvi, de 4 passa a 23 en 1912, 15 per a les preposicions (p. 174-189) i 8 per a les conjuncions (p. 208-216).

Això no obstant, des de la perspectiva qualitativa el manual de 1912 costa molt de llegir per l'absència de teoria i per la presència d'anomalies (estudia les preposicions en un orde inadequat, §4.3.1, 1b; tractament poc adequat de la normativa, §4.3.1, 2; estudi del català des del castellà, §4.3.1, 5; irregularitats fortes en el tractament de *com*, §4.3.2, 7). A més, en el nostre objecte d'estudi falten sovint els exemples, de manera que els lectors només disposen de formes.

En eixe marc vagarós, ha aguatat una separació important: no confondre la preposició comparativa (tractada en les conjuncions, §4.3.2) i l'adverbi interrogatiu de manera (tractat en els adverbis, §4.3.3). Per a arribar a la distinció, només falta evitar les confusions entre la preposició comparativa i els circumstancials de manera (§4.3.2, 7c). Per tant, en les obres posteriors haurem de mirar si la distinció de paraules diferents es consolida.

Per una altra banda, Fabra (1912) conté una novetat molt important: la incorporació d'una preposició que en singularitza en les llengües romàniques i

ens fa coincidir amb l'anglès. No apareix en les preposicions (§4.3.1), sinó en una espècie d'apèndix dedicat als «predicatiuus» (§4.3.4, 12). La incorporació consta de dos exemples i d'una descripció que partix del castellà i conté un error: una paraula (*como*) que aprofita per a subordinar noms (*Se quieren como hermanos*, 13c) seria un «adverbi».

Cal dir que, en este capítol, ha aparegut un tema significatiu (§4.3.2, 8): a causa de la inseguretad que produïx la marginació social de la nostra llengua i a causa de la dificultat de conèixer objectivament un idioma, ¿seria possible que no fórem prou conscients de les diferències amb el castellà (que en les seues classes Saragossà s'esforça per mostrar que són fortes) i que, com a conseqüència d'això, busquem diferències a on no n'hi han?

16 Comparació entre les gramàtiques de 1891 i 1912

16.a 1912: més espai per a les preposicions (de 4 p. a 23 p.)

a.i Perspectiva qualitativa: absència de teoria i presència d'anomalies (§4.3.1, 1b; §4.3.1, 2; §4.3.1, 5; §4.3.2, 7).

a.ii Tractament de *com*: sovint sense exemples; formes només

16.b Separació de la preposició comparativa (conjuncions, §4.3.2) i l'adverbi interrogatiu de manera (adverbis, §4.3.3).

b.i Només falta diferenciar entre la preposició comparativa i els circumstancials de manera (§4.3.2, 7c).

b.ii Obres posteriors: ¿es consolida la distinció?

16.c Novetat important: incorporació de *com a*

c.i No en les preposicions (§4.3.1), sinó en els «predicatiuus» (§4.3.4, 12).

c.ii Descripció: partix del castellà i qualifica *como* (que subordina noms) com a «adverbi» (§4.3.4, 13c).

16.d Una possibilitat (§4.3.2, 8). Per la inseguretad derivada de la marginació social i per la dificultat de conèixer una llengua:

- d.i ¿No serem prou conscients de les diferències amb el castellà i en buscarem a on no n'hi han?

5. FABRA (1918)

5.1. PARTS DE LA GRAMÀTICA DE 1918

Per a analitzar l'estructura de Fabra (1918; i també de 1956), usaré material (inèdit) de Joaquim Sanç, que ha tingut l'amabilitat de passar-me. La gramàtica de 1918 (1) abandona l'estructura de 1912 i de 1898 (separació entre la sintaxi i la flexió) i torna bàsicament a l'estructura de la primera gramàtica (de 1891, estudi conjunt de la sintaxi, la semàntica i la flexió):

- 1 Capítols de la gramàtica de 1918
  - 1.a Introducció p. 9-32
  - 1.b Article definit, p. 33-36
  - 1.c Substantiu, p. 37-46
  - 1.d Adjectiu qualificatiu, 47-56
  - 1.e Pronom i adjectiu determinatiu, p. 57-96
  - 1.f Verb, p. 97-138
  - 1.g Adverbi, p. 139-156
  - 1.h Preposició, p. 157-176
  - 1.i Conjunció, p. 177-191

El nostre autor seguix sense constatar la separació del manual previ, de manera que no justifica per quin motiu la gramàtica de 1918 conté una estructura

diferent de la de 1912. Com en les variacions anteriors, el gramàtic de Barcelona no explica quines deficiències hi han en les gramàtiques de 1898 i de 1912 i per què eixes limitacions no apareixerien en l'estructura de 1891:

- 2 Gramàtica de 1918: abandó de 1912 i de 1898 (*a*) i retorn a 1891 (*a.i*)
  - 2.a 1912 i 1898: separació entre la sintaxi i la flexió.
    - a.i 1891: estudi conjunt de la sintaxi, la semàntica i la flexió.
    - 2.b Fabra no constata el canvi (*i*, per tant, no el justifica).

Sanç analitza més qüestions del marc estructural de 1918 (com ara per què la introducció és tan llarga com els tres primers capítols, 1b-d); però eixes qüestions són externes a les preposicions *com* i *com a*, de manera que no ho resumiré.

5.2. TRACTAMENT DE LES PREPOSICIONS, DE LES CONJUNCIONS I DELS ADVERBIS EN FABRA (1918)

5.2.1. Actuació en les preposicions

Hem vist que Fabra (1918) dedica una bona extensió a les preposicions (157-176) i a les conjuncions (177-191): en total, 34 pàgines (enfront de les 23 de 1912, §4.3.1). ¿Com estructura el tractament d'eixes nocions (i dels adverbis, que inclouen la paraula interrogativa de manera)? Convé estudiar el tema dit per la raó que afecta el nostre objecte d'estudi. Així, trobarem que *com a* apareix dins de les preposicions, mentres que la preposició *com* és absent de les preposicions i només apareix en les conjuncions (com en 1912, §4.3.2). A més, *com a* està col·locada en les preposicions en un lloc dubtós.

En 1, he reproduït el camí del nostre autor en l'estudi de les preposicions:

- 1 Estudi de les preposicions en Fabra (1918): *a, amb, de, en, per* + fortes
- 1.a «Capítol VII. Preposició
- 1.b »A. §111. Aquesta preposició [*a*] pot revestir diferents formes en la llengua parlada: *a, an, ane, ad*. L'única forma admissible en la llengua literària és la primera. No s'escriurà, doncs, *Ho hem dit an ell*, sinó *Ho hem dit a ell*; *Doneu-ho an aquella noia*, sinó *Doneu-ho a aquella noia*; *Ane qui ho enviarem?*, sinó *A qui ho enviarem?*; *Feia petons an el seu fill*, sinó *Feia petons al seu fill*.
- 1.c »§112 El complement directe d'un verb expressat o sobreentès deu, en determinats casos, ésser introduït mitjançant la preposició *a*. Ex: *Ens miràvem l'un a l'altre* | *M'han dit que us havien vist al teatre.*- *No pas a mi*.
- c.i »I. Els pronoms personals forts usats com a complements directes exigeixen davant d'ells la preposició *a*.
- c.ii »II. Escau anteposar la preposició *a* al complement directe quan aquest designa una persona (o en general un ésser susceptible d'ésser l'autor de l'acció expressada pel verb) i va immediatament al darrera del subjecte de la preposició, ambdós no trobant-se separats per una pausa representativa d'un verb sobreentès. Ex. *El perseguia com el gat a la rata*. | *Ens miràvem l'un a l'altre*. Però: *Jo rentaré la Maria, i tu, la Joana*. (Millor que...*i tu, a la Joana*).
- c.iii »III. Fora d'aquests dos casos l'emprament de la preposició en el complement directe és solament tolerable davant de certs pronoms, principalment *tothom, tots* i *el qual*.
- 1.d »§113. El complement indirecte, llevat en el cas d'ésser un pronom feble, és sempre introduït mitjançant la preposició *a*. Ex: *Avui escriurem al pare*. | *Han demanat flors a la masovera*.

- 1.e »§114. Certs verbs, com *accedir*, *contribuir*, *excitar*, *procedir*, *acostumar-se*, *arriscar-se*, *exposar-se*, *dedicar-se*, admeten un complement introduït mitjançant la preposició *a*. (*Accedir Al que demanen.* | *Contribuir A les despeses.* | *Excitar A la rebel·lió.* | *Procedir A la votació.* | *Acostumar-se A la foscor.* | *Arriscar-se A una empresa.* | *Exposar-se A un perill.* | *Dedicar-se A l'estudi*); d'altres, com *pensar*, *tardar*, *vacil·lar*, *delitar-se*, *excitar-se*, *entossudir-se* admeten un complement introduït mitjançant la preposició *en* (*Pensar EN ell.* | *Tardar EN l'execució.* | *Vacil·lar EN l'explicació.* | *Delitar-se EN el joc.* | *Exercitar-se EN obres de caritat.* | *Entossudir-se EN una cosa*).
- e.i »I. Quan el complement és un infinitiu cal usar la preposició a tant amb els verbs com amb els altres. Ex: *Accedir A rebre'l [...]*.
- e.ii »II. Quan el complement és, no un verb infinitiu, sinó tota una proposició introduïda amb la conjunció *que*, llavors la sola construcció correcta és d'introduir el dit complement sense preposició. Exemples: *Tots van accedir A rebre'ls*.
- 1.f »115. Quan el mot com serveix per a introduir un predicatiu, va acompanyat de la preposició *a*. Ex.: *S'estimen COM A bons germans.* | *COM A general mereix tots els nostres elogis.* | *Ja és bo? — Jo li ho vens COM A bo.* | *La gramàtica considerada COM A ciència*.
- 1.g »§116 En les designacions de lloc, la preposició *a* pot introduir, no solament la indicació de l'indret devers el qual té lloc un moviment (*anar A*, *venir A*, *arribar A*, *pujar A*, *baixar A*, *entrar A*, &c. V., però, ø 125 β), sinó la de l'indret on és o s'esdevé alguna cosa. [Ex.: *Viuen A Tarragona.* [...]]
- 1.h »AMB §117 Aquesta preposició pot revestir diferents formes en la llengua parlada: *amb*, *ambe*, *am*. L'única forma admissible en la llengua literària és la primera.

- 1.i »DE. §118 La preposició *de* revesteix la forma *d'* quan va al davant d'un mot començat en vocal (precedida o no de *h*). Ex.: *Era de ferro, d'or i d'argent.* | *Un capell d'home.* | *Havia d'anar-hi.*
La preposició *de* es contrau amb els articles *el* i *els*; les contraccions són del *i* dels. Ex.: *Això és del noi.* | *Parla dels seus amics.* Però: *Baixa de l'arbre.* V.ø27.
- 1.j »EN. §125 En les determinacions de lloc, la preposició *en* serveix principalment per a introduir la indicació de l'indret on és o s'esdevé alguna cosa. Ex.: *Ha viscut EN tres cases diferents.* | *Una estàtua que hi ha EN una de les places de la ciutat.* | *Érem EN mar.* Aquesta indicació, com havem vist (ø116), pot també ésser introduïda mitjançant la preposició *a*. Ex.: *Vivia A Girona.* [...].
- 1.k »PER. §127 Aquesta preposició es contrau amb els articles *el* i *els*; les contraccions són *pel* i *pels*. Ex.: *Passava pel carrer.* | *Corria pels caminals.* Però: *Passa per l'altre carrer.* V. ø27. Són vulgars *pe-l'*, *pe-la* i *pe-les*, així com la forma *p'* usada algun cop davant de *algú* i *algun*.
La preposició *a* es pot adjuntar a la preposició *per* formant la preposició composta *per a*. Ex.: *Lles i doctrines aquí posades PER A vosaltes.* [...].
- 1.l »PREPOSICIONS FORTES. §129 Les principals preposicions fortes són: *cap a, contra, des, devers, entre, envers, fins, malgrat, segons, sense, sobre, sota, ultra, vers*. Entre les locucions prepositives són notables (ultra les esmentades en el ø124): *a causa de, a despit de, a excepció de, a favor de, a fi de, a força de, al costat de, al llarg de, al peu de, a sabuda de, a través de, de por de, dret a, en contra de, endret de, enmig de, en esguard de, enfront de, en lloc de, en virtut de, gràcies a, per amor de, quant a.*

Com en les gramàtiques anteriors, el nostre autor comença a parlar de les preposicions sense definir el concepte. Si observem el darrer fragment reproduït (11), trobarem el títol *preposicions fortes*. Això significa que la part anterior deu estar dedicada a les *preposicions febles*. Això no obstant, Fabra no solament no usa l'expressió *preposicions febles*, sinó que no definix ni el grup de les febles ni el grup de les fortes: ¿per quin motiu necessitem dividir les preposicions i quina propietat permet fer la classificació? En definitiva, la teoria lingüística és igual d'absent que en Fabra (1912; ací, §4.3.1, 1):

- 2 Primera anomalia: absència de teoria
  - 2.a *preposició*, [*preposicions febles*] i *preposicions fortes*
  - 2.b Necessitat de dividir les preposicions i propietat que ho permet

Si ara focalitzem les preposicions febles, ens haurem de preguntar quines són i en quin orde les hem d'estudiar. Fabra no fa eixa operació necessària. L'absència de teoria segueix sent absoluta. Quan un lector intenta suplir l'absència de Fabra, veu que l'orde que segueix és l'alfabètic: *a / amb / de / en / per*. ¿És coherent eixa actuació? Pareix obvi que l'orde està vinculat a la teoria; però, com que en Fabra (1918) no estem trobant teoria, l'autor pot creure que pot estudiar les preposicions febles seguint l'orde alfabètic. Això fa que apareguen separades les preposicions *en* i *a*, que estan en oposició (i, per tant, cal estudiar conjuntament). A més, la preposició més complicada (que és *de*) va en el tercer lloc, per davant d'una preposició fonamental (*en*) i per davant de *per*, prou més concreta que *de*.

- 3 Segona anomalia: orde en què Fabra estudia les preposicions febles
  - 3.a Quines són les preposicions febles i orde en què cal estudiar-les.
    - a.i Orde: efecte de la teoria
    - 3.b Efecte de l'absència de teoria: orde alfabètic:

- b.i *a / amb / de / en / per*
- 3.c Separació de *en* i *a*; en oposició (cal estudiar conjuntament).
- c.i Preposició més complicada (*de*): davant de *en* i davant de *per* (més concreta que *de*).

Quan un lector veu com actua Fabra en l'estudi de la preposició *a*, constata que no li assigna cap contingut semàntic (que és el valor que definix tota paraula). Actua igual en cada preposició. Hem de tindre en compte que, per a diferenciar *com* i *com a*, és indispensable tractar el contingut semàntic que tenen. Igual passa en l'estudi de *en* i *a* (o *en* i *amb*): no podem desplegar eixe estudi d'una manera coherent si no ens comprometem en el contingut semàntic de cada membre de la parella. Fabra només parla d'una qüestió (la forma de la preposició *a*, 1b).

En els usos, el nostre autor no va dels simples als complicats, ans al contrari: el valor locatiu (que és el més simple) apareix al final (1g). Sense explicar als lectors el concepte *objecte directe* i la compatibilitat o incompatibilitat d'eixe concepte amb la preposició *a*, Fabra comença a parlar de la preposició *a* davant d'eixe constituent (1c). Segueix l'objecte indirecte (1d) i l'ús de la preposició *a* davant d'oracions d'infinitiu. L'absència de teoria segueix, cosa que obliga a usar expressions vagues («en determinats casos», 1c; «certs verbs», 1d).

- 4 Tercera anomalia: no definició del contingut semàntic, orde en què s'estudien els usos de *a*, i manera de fer-ho
  - a Fabra no definix el valor de les paraules que estudia.
    - i Definir el contingut semàntic és indispensable per a diferenciar *com* i *com a* (o *en* i *a*; o *en* i *amb*).
    - ii Fabra només tracta una qüestió (la forma de *a*, 1b).
  - b Usos: va dels complicats als simples (el valor més simple, el locatiu, va al final, 1g).

- i No explica els conceptes que usa (objecte directe, objecte indirecte, oracions d'infinitiu).
- c Un altre efecte de l'absència de teoria: vaguetat
  - i «en determinats casos», (1c), «certs verbs» (1d).

En el marc poc coherent que hem descrit (3-4), els lectors troben la preposició *com a* (1f). En primer lloc, u es pregunta què fa la preposició *com a* en la part dedicada a les preposicions febles o *bàsiques* (§3.4, 12c). Eixa preposició no solament ha d'aparèixer en les preposicions fortes o secundàries, sinó també cap al final: com a mínim, després d'haver tractat les locatives (*dins, fora, prop, lluny, davant, darrere, dalt, baix, damunt, davall*), que són prou més simples. Sanç (2018: §3.2.3, 12) reproduïx una proposta de Saragossà sobre 40 preposicions, i *com a* apareix en el darrer lloc (en 5f):

- 5 «¿En quin orde hem d'estudiar les preposicions? Quadre que m'ha passat Saragossà. Afecta cap a 40 preposicions» (Sanç 2018: §3.2.3, 12)
  - 1.a 6 bàsiques: *en, a, per; {amb / sense}; de*.
  - 1.b 10 locatives estàtiques (5 parelles d'antònims):
    - b.i *{dins / fora}*
    - b.ii *{prop / lluny}*
    - b.iii *{davant / darrere}*,
    - b.iv *{dalt / baix}*
    - b.v *{damunt / davall}*
  - 1.c 9 preposicions locatives vinculades al moviment:
    - c.i *des de, cap a, fins a, per a; contra*
    - c.ii *{avant / arriere}, {amunt, avall}*
  - 1.d 5 preposicions soltes:
    - d.i *entre; com; enfront; vora; arran*.

- 1.e 4 temporals:
  - e.i *{abans / després}, mentres, durant.*
- 1.f 7 abstractes (causa, finalitat, condició...):
  - f.i *segons, si, com a, {excepte = llevant, llevat}, {sobre / sota}*

El desorde que estem trobant deu ser una conseqüència de focalitzar formes (la de les preposicions) sense explicar el valor de cada una. A més, Fabra no degué notar una altra incoherència: si segons ell la preposició *com a* prové de *com*, primer hauria d'haver tractat *com*, paraula que no apareix dins de les preposicions. Notem que l'objectiu que convé marcar-nos és el contrari del que es planteja Fabra: la meta a assolir és saber explicar la diferència entre *com* i *com a*, per molt que la forma siga semblant. És probable que l'actuació de Fabra siga l'efecte de partir del castellà en 1912, que té la forma *como* («en los predicativos introducidos con el adverbio *como*, éste se traduce por *com a*», Fabra 1912: §131):

- 6 Quarta anomalia: a on tracta la preposició *com a*, i manera de fer-ho
  - 6.a Lloc adequat: en les preposicions fortes, després de les més simples (en la proposta de 5, en el darrer lloc, 5f).
    - a.i A on es tracta: en les preposicions febles (amb la preposició *a*).
  - 6.b Potser perquè en 1912 partia del castellà (§4.3.4, 13), en 1918 fa dependre *com a* de «el mot *com*», paraula que no definix.
    - b.i A més, l'objectiu és saber explicar la diferència entre *com* i *com a*.

El tema que hem tractat en este apartat és important: en quin orde cal estudiar les preposicions, i quin orde practica Fabra (1918). En una monografia sobre el tema, caldria incorporar l'anàlisi que fa Sanç (2018: §3.2.3) sobre eixa qüestió

en la gramàtica de Fabra de 1912. Ací, em limitaré a resumir les característiques més importants que hem trobat:

- 7 Fabra (1918) davant de les preposicions
  - 7.a Les separa en febles i fortes sense definir els conceptes.
    - a.i Posa *com a* entre les febles.
  - 7.b Febles: no les ordena teòricament, sinó alfabèticament.
    - b.i No dóna el contingut semàntic de cap preposició.
    - b.ii Ordena els usos anant dels complicats als simples.
  - 7.c El mateix tema en Fabra (1912): analitzat en Sanç (2018: §3.2.3)

5.2.2. Actuació en les conjuncions en Fabra (1918)

En les conjuncions, Fabra actua d'una manera semblant a les preposicions (sense teoria):

- 8 Estudi de les conjuncions en Fabra (1918)
  - 8.a «Capítol VIII: conjunció.
  - 8.b »§130 Les principals conjuncions de coordinació són les copulatives *i* i *ni*, la disjuntiva *o*, les adversatives *però*, *sinó* i *ans* i la consecutiva *doncs* [...].
  - 8.c »QUE §131 Aquesta conjunció serveix per a introduir tota classe de proposicions subordinades, llevat les atributives (les quals són introduïdes mitjançant els pronoms i adverbis dit relatius [...]).
  - 8.d »§132 La conjunció *que* és algun cop omesa en les proposicions subjectives i completives, omissió que convé d'evitar en absolut. Així, no s'escriurà: *Li feren dir que esperaven QUE vinguéss amb sa filla.* |...*us prega vivament li escrigueu aviat, sinó: ...us prega vivament*

QUE *li escrigueu aviat* (encara, però, millor: ... *us prega vivament d'escriure-li aviat*. V.ø120) [...]

- 8.e »§133. La conjunció *que* entra en la formació d'un gran nombre de locucions conjuntives: I. Amb els adverbis *ja*, *encara*, *sols*, *només*, *així*, *tot seguit*, &., forma les locucions **ja que** (causal), **encara que** (concessiva), **sols que** (condicional), **només que** (condicional), **així que**, **tot seguit que**, &. [...]
- 8.f »§133.II Amb les preposicions *amb*, *malgrat*, *salvant*, *segons*, *sense*, *ultra*, forma les locucions **amb que** (condicional), **malgrat que** (concessiva), **salvant que**, **segons que**, **sense que**, **ultra que**. Amb les preposicions compostes i locucions prepositives *abans de*, *després de*, *des de*, *d'ençà de*, *per tal de*, *a fi de*, *de por de*, *a menys de*, *fins a*, &., forma, amb pèrdua de llur darrer element, les locucions conjuntives **abans que**, **després que**, **des que**, **d'ençà que**, **per tal que** (final), **de por que**, **a menys que**, **a fi que** (final), **fins que**, &., [...]
- 8.g »§133.III Amb els participis *vist*, *posat* &., forma les locucions **vist que** (causal), **posat que** (condicional), &. [...]
- 8.h »§133.IV Les conjuncions *puix*, *mentre* i *com* causal admeten l'adjunció de *que*, d'on prenen naixença les conjuncions compostes **puix que**, **mentre que** i **com que**, preferibles en general a les simples corresponents [...]
- 8.i »SI §134 Els principals usos d'aquesta conjunció de subordinació són [...]
- 8.j »COM §135 S'usa principalment com a conjunció modal: *Fes-ho COM vulguis*. | *Si tu fossis una noia COM les altres...* | *Caigué en terra COM si l'haguessin ferit*. – *És blanca COM la neu*. | *Corre COM una daina*. *És TAN blanca COM la neu*. | *Corre TANT COM tu*. – *La meua és blanca AIXÍ COM la teua*. | *És blanca, AIXÍ COM la teua és negra*. | *AIXÍ*

COM *la meva és blanca*, (AIXÍ) *la teva és negra*. COM MÉS *treballa, més guanya*. |COM MÉS *guanya, menys de diners avença*. |«COM MÉS *aygua hi lançaven, més se encenien*», Martorell. En aquest cas es poden reforçar els dos termes de la comparació amb l'anteposició de l'adverbi *tant*. Ex.: TANT COM *més treballa*, TANT MÉS *guanya*. |«...TANT COM *l'home és més savi, tant deu ab més discreció cobrir los naturals moviments*», Martorell.

- 8.k »PUIX §136 En el català escrit actual hom troba sovint usat *doncs* en lloc de *puix*, i algun cop, també, *puix* en lloc de *doncs*. Nogensmenys, aquestes dues conjuncions no són mai substituïbles l'una per l'altra: *puix* és causal, *doncs* és consecutiva o il·lativa; aquesta, d'altra part, és una conjunció de coordinació, mentre que aquella és una conjunció de subordinació [...]
- 8.l »PERQUÈ §137 És adés conjunció causal (amb el verb generalment en indicatiu), adés conjunció final (amb el verb en subjuntiu [...])

Com podem comprovar, el nostre autor no defineix el concepte *conjunció*, cap de les classes en què les dividix ni el contingut semàntic de les paraules que estudia:

- 9 Actuació teòrica: absència de teoria
- 9.a Definició de *conjunció*
- 9.b Definició de les classes en què les dividix
- 9.c Definició del contingut semàntic de les paraules que estudia

Pel que fa a les paraules considerades conjuncions de coordinació, tornem a trobar una qüestió analitzada en la gramàtica de 1912 (§4.3.2): les paraules *ans* i *doncs* (8a) ¿són conjuncions de coordinació o, per contra, són adverbis que

vinculen l'oració de què formen part amb el discurs previ? En el diàleg *–M'ha assegurat que vindrà –Doncs, podem estar tranquils*, hi han dos oracions independents i, per tant, *doncs* no pot ser una «conjunció». La paraula *doncs* és igual que *per tant* o *en conseqüència*: circumstancials que posen en relació l'oració a què pertanyen i el discurs previ. Igual passa en més paraules (que no he reproduït en 8, com ara *encara, més, demés, endemés*, que Fabra qualifica com a «conjuncions continuatives» sense cap argumentació).

Quan arriba a la subordinació (8c), el nostre autor no comença per paraules que els diccionaris qualifiquen com a conjunció de subordinació (com ara *si* o *mentres*). Comença per *que*, que «introduiria tota classe de proposicions subordinades» (8c). Però la qüestió és si les subordina o no. Saragossà (2013) argumenta que el constituent *que* no unix oracions i, per tant, no pot ser una conjunció. També nota que no té contingut semàntic, de manera que no pot ser una paraula (ni, per tant, membre de cap categoria sintàctica). Finalment, explica què aporta a la comunicació i justifica per què hi han preposicions que la demanen quan el constituent subordinat és una oració (*damunt que, abans que*, etc.) i per què n'hi han que l'exclouen (com ara *si* i *mentres*).

M'he parat en *que* perquè té efectes negatius. Després de les paraules coordinants (*i, o, però*) no venen les subordinants (*si, mentres...*) per la raó que primer apareixen moltes «locucions conjuntives» (8e-8g) i «conjuncions compostes» («*pux que, mentre que i com que*», 8h), les quals serien «preferibles en general a les simples corresponents». No argumenta gens eixa afirmació (ni sobre *mentre que* ni sobre *com que*). Quant a *mentres*, Saragossà (2013) explica per quins motius diem sistemàticament *Mentres escures, llavaré la roba* (valor temporal), però *Mentres que a tu t'han tractat molt bé, a mi m'han ignorat* (valor adversatiu). Estem davant d'un treball d'investigació: *mentres (que)* i *com (que)*.

Finalment, després de dotzenes de «locucions conjuntives» (8d-8g) apareixen les conjuncions simples (*si* i *com*, 8i-j). Davant d'eixe orde, convé preguntar si les paraules simples no van davant de les compostes («locucions conjuntives»):

10 Més anomalies en les conjuncions

- 10.a Paraules que no són conjuncions de coordinació (*ans, doncs*, 8a)
- a.i Si en el diàleg –*M’ha assegurat que vindrà*–*Doncs, podem estar tranquils* hi han dos oracions independents, no hi ha cap «conjunció».
- 10.b Primera conjunció de subordinació: *que* (8c). Efectes:
- b.i Després de les paraules coordinants (*i, o, però*), no venen les subordinants (*si, mentres...*), sinó moltes «locucions conjuntives» (8e-8g) i «conjuncions compostes» («*puix que, mentre que i com que*», 8h).
- b.ii Les conjuncions simples (*si i com*, 8i-j) van al final.
- 10.c Sense cap argumentació, *mentre que i com que* serien «preferibles en general a les simples corresponents».
- c.i La gent ha seguit a Fabra en *com que*, no en *mentre que*.
- c.ii Tema pendent d’investigar

5.2.3. Actuació en els adverbis en Fabra (1918)

En una gramàtica, ¿què cal estudiar primer, les preposicions o els adverbis? En la gramàtica de 1912, Fabra posa les preposicions davant dels adverbis («Determinación circunstancial. Preposiciones y adverbios», §4.2, 3d). En canvi, en 1918 posa primer els adverbis (§5.1, 1g-h). Com hem trobat fins ara, el nostre autor no constata la separació ni, per tant, la justifica. Sanç (2018: §3.1.3) tracta el tema i proposa que la lingüística europea vincularia molt les preposicions i els circumstancials per la raó que la classificació dels circumstancials depén bàsicament de la classificació semàntica de les preposicions (locatives, temporals, condicionals, causals, etc.). En canvi, no són escasses les classes de circumstancials que no tenen adverbis (condicionals, causals, finals,

adversatives...). Justament per eixe motiu, en esta secció he posat primer les preposicions (§5.2.1) i en acabant els adverbis:

- 11 Variació en l'orde: en 1912, «preposicions + adverbis» (§4.2, 3d); en 1918: «adverbis + preposicions» (§5.1, 1g-h)
  - 11.a Fabra no constata la variació ni la justifica.
  - 11.b Orde adequat (Sanç 2018: §3.1.3): preposicions + adverbis
    - b.i Classificació dels circumstancials: depén bàsicament de la classificació semàntica de les preposicions (locatives, temporals, condicionals, causals, etc.).
    - b.ii No són poques les classes de circumstancials que no tenen adverbis (condicionals, causals, finals...).

Si ens centrem en els adverbis, trobarem el mateix panorama teòric que en les preposicions i en les conjuncions, de manera que no cal repetir les paraules sobre les absències teòriques (§5.2.2, 9). Però hi ha una particularitat que convé comentar:

- 12 Estudi dels adverbis en Fabra (1918): com en les conjuncions (9)
  - 12.a «Capítol VI: adverbí.
  - 12.b »§99 Els principals adverbis de lloc són: *on; aci; aquí; allà; allí; ençà, enllà; deçà; dellà; pertot; enlloc; onsevulga o onsevulla; ça; lla; dins; fora; davant; darrera; damunt; davall; prop; lluny; dalt; baix; endins; enfora; endavant; endarrera, avant; enrera; amunt; avall.*
  - 12.c »Assenyalem, encara, les locucions adverbials: *al dins; al defora; al davant; al darrera; al damunt; al dessota; de part de dins; de part de fora; de part davant; &c.; al voltant; a l'entorn; en gir; a la dreta; a l'esquerra; en l'aire (escrit avui enl'aire); al cadamunt; al capdavall.*

- 12.d »§100 Els principals adverbis i locucions adverbials de temps són: *quan; ara; adés; llavors; aleshores; sempre; tothora; tostemps; mai; sovint; una vegada; dues vegades; algunes vegades; moltes vegades; un cop; un camí; abans; després; aviat; tard; ja; encara; de seguida; tot seguit; per endavant; en l'endemig; avui (o vui); demà; demà passat (o despús-demà); demà passat; l'altre; ahir; abans-d'ahir (o despús-ahir); abans d'ahir l'altre; l'endemà; l'endemà passat; l'endemà passat l'altre; anit; al matí; al migdia; a la tarda; al vespre; a la nit; de jorn; d'hora; de dia; de nits; de matí; de bon matí; a punta de dia; a trenc d'alba; a entrada de fosc; cap al tard; al foscant de la nit; al capvespre.*
- 12.e »§101 Els principals adverbis de manera són: *àdhuc; així; alhora; bastant; bé; ben; com, interrogatiu; correts, debades o endebades; ensems; fins; força; gaire; gairebé; gens; mica i gota; massa; menys; més; millor; molt; només; pitjor; poc; potser; prou; quasi; que; sols; també; tampoc; tant; tot.*
- 12.f »§102 Les locucions adverbials de manera són innumerables. Notem, entre moltes altres: *a bastament; a bastança; a bell doll; a bell ull; a bocons; a bon dret; a cau d'orella; a coll; a cop calent; a corre-cuita; a dojo; a dreta llei; a gratcient; a l'engròs; a les fosques; a les palpentes; a males penes; a mans besades; a penes; a peu coix; a pues junts; a plec de braç; a pler; a poc a poc; a rodolons; a rossegons; a tomballons; a tort; a tort i a dret; a tort i a través; a totes passades; a ull nu; a ulls clucs; amb prou feines[...] »*

Si observem els adverbis de lloc (12b), trobarem paraules previsibles: *ací, aquí, allí, allà*. Són les paraules que compartixen una propietat amb els adjectius (subordinar-se directament, sense cap preposició, §2.2.5, 23). Tant en *casa blanca* com en *Ella viu allí*, les paraules *blanca* i *allí* es subordinen sense recórrer a cap preposició, contràriament als constituents nominals. Però resulta

que, al costat de les paraules dites, n'hi han un bon grapat que són preposicions (*dins, davant, damunt, prop, dalt*, etc.). Igual passa en els adverbis de temps (12d): al costat de *ara, adés, llavors, sempre*, trobem *abans* i *després*. A més, apareixen en el mateix subgrup que *aviat, tard, ja, encara*, que són adverbis. En definitiva, el nostre autor mescla paraules que tenen una naturalesa sintàctica diferent.

Més amunt (§2.2.6, 26), hem comentat que hi han preposicions fortes o secundàries que permeten elidir el consegüent (*No viu davant de l'estació, sinó darrere*). El fet de no considerar l'elisió en la teoria lingüística té diversos efectes negatius, u dels quals és considerar que una mateixa paraula ara seria adjectiu (*aquell llibre*) i ara seria «pronom» (*Jo llegiré este llibre, i tu aquell*); ara seria preposició (*darrere de l'estació*) i ara seria «adverbi» (*No viu davant de l'estació, sinó darrere*). La veritat és que, en els adverbis de manera (12e), hi han no poques paraules que no impliquen cap circumstancial de manera: *àdhuc, alhora, ben, debades, gens, massa, menys, més, molt, només, poc, potser, quasi, sols, també, tampoc, tant*:

- 13 Conseqüència de no considerar l'elisió del consegüent de la preposició: mesclar els adverbis i una part de les preposicions
  - 13.a Al costat de *ací, aquí, allí, allà* (es subordinen sense cap preposició, §2.2.5, 23), hi han moltes preposicions (*dins, davant, damunt, prop, dalt*, etc., 11b).
    - a.i Al costat de *ara, adés, llavors, sempre*, trobem *abans*, trobem les preposicions *abans* i *després* (12d).
    - a.ii La preposició *abans* va en el mateix subgrup que els adverbis *aviat, tard, ja, encara*.
  - 13.b A més, ¿són circumstancials de manera *àdhuc, alhora, ben, debades, gens, massa, menys, més, molt, només, poc, potser, quasi, sols, també, tampoc, tant* (12e)?

Un altre efecte negatiu (també tractat en Sanç 2018: §3.2.2, 5-6) és desordenar les preposicions fortes. Si tornem arrere i mirem les preposicions, trobarem primer les febles («*a, amb, de, en, per*», 1b-k); a continuació, les fortes, que comencen per *cap a, contra, des, devers, entre, envers, fins, malgrat, segons, sense, sobre, sota, ultra, vers* (1j). Quan u veu això, es pregunta com és que les primeres preposicions fortes no són les locatives i les temporals que formen parelles d'antònims: {*dins / fora*}, {*prop / lluny*}, {*davant / darrere*}, {*dalt / baix*}, {*damunt / davall*}, {*abans / després*}. La resposta deu estar en la constatació anterior (12a i 12a.i): com que eixes dotze preposicions permeten elidir el consegüent, en Fabra no apareixen com a preposicions, sinó com a adverbis (12b, 12d):

14 Efecte de mesclar adverbis i preposicions: desordenar les preposicions fortes

14.a En Fabra (1918): febles (§5.2.1, 1b-k: «*a, amb, de, en, per*») + fortes. Les primeres que apareixen:

a.i cap a, contra, des, devers, entre, envers, fins, malgrat, segons, sense, sobre, sota, ultra, vers (1j).

14.b Les primeres haurien de ser les locatives i les temporals que formen parelles d'antònims:

b.i {dins / fora}, {prop / lluny}, {davant / darrere}, {dalt / baix}, {damunt / davall}, {abans / després}.

14.c No apareixen les primeres perquè estan en els adverbis (12b, d)

Per a l'objecte d'estudi d'este treball, no és necessari aprofundir en l'anàlisi. Qui tinga interès pel conjunt de les preposicions, informaré que Sanç (2018: §3.2.5, 26) mostra que Fabra adscriu les preposicions fortes locatives a quatre conceptes: *preposicions, preposicions compostes, locucions* i *usos adverbials*. Eixa observació s'ha de completar informant que el nostre autor fa quatre classificacions

de les preposicions (simples, compostes, derivades; locucions) sense definir cada grup i, sobretot, sense explicar quins aclariments aporten per a estudiar les preposicions del català (Sanç 2018: §3.2.3, 13; §3.2.5, 23). De fet, eixes classificacions més que clarificar l'objecte d'estudi l'enfosquixen.

5.2.4. Conclusions sobre les preposicions, les conjuncions i els adverbis en Fabra (1918)

Ara, ja podem dir quin és el marc que envolta l'anàlisi de les preposicions *com* i *com a*. En Fabra (1918), no hem trobat teoria: ni per a definir els tres conceptes tractats (preposicions, conjuncions i adverbis), ni per a definir cada classificació, ni per a definir el contingut semàntic de les paraules estudiades (§5.2.1, 2; §5.2.2, 9; §5.2.3, 12). Definir el valor de les preposicions és necessari per a diferenciar les preposicions que poden fer dubtar (*com* i *com a*, *en* i *a*, *en* i *amb*).

Com és previsible, l'absència de teoria té efectes negatius. Així, el nostre autor no ordena les preposicions febles teòricament, sinó alfabèticament (§5.2.1, 3); semblantment, una preposició tan derivada o secundària com és *com a* apareix per davant de quatre de les cinc preposicions febles: *en*, *per*, *amb* i *de* (§5.2.1, 6). Dos efectes negatius més són anar dels usos complicats o secundaris als simples o fonamentals (§5.2.1, 4) i mesclar els adverbis i una part de les preposicions (§5.2.3, 13):

- 15 Marc que envolta l'anàlisi de les preposicions *com* i *com a*
  - 15.a Fabra (1918): gens de teoria (§5.2.1, 2; §5.2.2, 9; §5.2.3, 12).
    - a.i Conceptes tractats (preposicions, conjuncions i adverbis)
    - a.ii Cada classificació
    - a.iii Contingut semàntic de les paraules estudiades. Necessari per a diferenciar paraules (*com* i *com a*, *en* i *a*, *en* i *amb*).

15.b Efectes negatius.

- b.i Preposicions febles: ordenades alfabèticament (§5.2.1, 3)
- b.ii Una preposició molt secundària (*com a*) apareix davant de *en*, *per*, *amb* i *de* (§5.2.1, 6).
- b.iii Va dels usos complicats als simples (§5.2.1, 4).
- b.iv Mescla els adverbis i preposicions (§5.2.3, 13).

Des del marc descrit, ara aterrem en el cor del nostre objecte d'estudi.

5.3. PREPOSICIONS *COM A* I *COM*, I ADVERBI *COM* EN FABRA (1918)5.3.1. La preposició *com a*

Com ja hem vist més amunt (§5.2.1, 1f), la gramàtica de Fabra de 1918 manté la incorporació de la preposició *com a* (produïda en 1912, §4.3.4, 13c). De fet, els dos primers exemples són els mateixos (canviant l'orde). A més, millora el tractament de *com a*, ja que el posa dins de les preposicions (contràriament a 1912) i afegix dos exemples. Repetim les seues paraules:

- 1 Manteniment de la paraula *com a* en Fabra (1918): la passa a les preposicions; i conserva els dos primers exemples
  - 1.a «Quan el mot *com* serveix per a introduir un predicatiu, va acompanyat de la preposició *a*. Ex.: *S'estimen COM A bons germans*. | *COM A general mereix tots els nostres elogis*. | *Ja és bo? – Jo li ho venc COM A bo*. | *La gramàtica considerada COM A ciència*.» (Fabra 1918: Capítol VII: preposició, §115)

Al costat de l'encert dit, mirem si hi han limitacions. Hem comentat que Fabra vol definir *com a* recurrent «al mot *com*» («l'adverbi *como*» en 1912, §4.3.4, 13c), i hem observat que eixa paraula no l'ha definida (§5.2.1, 6b). Més avant, trobarem que la preposició *com* apareix en el capítol següent (el de les conjuncions; ací, §5.3.2, 6), de manera que intenta caracteritzar *com a* recurrent a un constituent que encara no ha tractat.

Però el problema més greu és el que hem indicat més amunt (§5.2.1, 6b): en compte d'explicar en què es diferencien *com* i *com a*, és com si Fabra anara pel camí contrari (diluïnt les diferències). Recordem que el tractament de *com a* (§115) està quasi al costat de l'aparició de la preposició *a* en l'objecte directe (§113): de la mateixa manera que, «en certs casos», posaríem la preposició *a* davant de l'objecte directe (§5.2.1, 1c), també la incorporariem quan diem un «predicatiu». És a dir, de la mateixa manera que l'aparició de la preposició *a* en l'objecte directe seria un accident, una qüestió subalterna, també ho seria «la preposició *a*» (1a) després de *com* quan «introduïx un predicatiu». La paraula important seria *com*. Més amunt (§5.2.1, 6b), he apuntat si eixa actuació no serà un efecte de partir en 1912 del castellà (que usa la forma *como*: nosaltres, l'equivalent més *a*).

Com que l'actuació descrita va per la direcció contrària a l'adequada (explicar en què es diferencien *com* i *com a*), és natural que tinga efectes negatius. Jo diria que, per als parlants, quan diuen *tractar-lo [comà] fill* no hi han dos preposicions (*com + a*), sinó una preposició (pronunciada *comà* en valencià, diferent del nom *coma*). No cal dir que hi ha la mateixa situació en l'ús de la preposició anglesa *as*.

El fet de presentar *com a* com si fóra una simple variant de *com* explica que el nostre autor no criticara mai la substitució de *com a* per *com*, com comprovarem en l'anàlisi de les seues obres posteriors. De fet, ell té algun exemple d'eixa substitució, com mostra Saragossà (inèdit) i dos exemples que hem vist en el capítol 2 (ara, reproduïts en 2c.i, 2c.iii).

L'actuació del gramàtic de Barcelona tenia al costat un factor que la potenciava: la tendència del català oriental (i el balear) a suprimir la vocal final de *per a*, *com a*, *cap a* i *fins a* (que pronuncien com a paraules planes, §2.2.4, 28e):

- 2 Anomalies inicials de la proposta de Fabra sobre *com a*
  - 2.a Qüestió menor: caracteritza *com a* partint del «mot *com*», que introduirà en el capítol següent (conjuncions, §5.3.2, 6).
  - 2.b Problema bàsic: en compte de diferenciar *com* i *com a*, diluïx la diferència.
    - b.i Semblantment a l'ús de la preposició *a* en l'objecte directe (que seria un accident, §113), també ho seria «la preposició *a*» (1a) després de *com* quan «introduïx un predicatiu» (§115).
    - b.ii Per als parlants, quan usen *com a* (*tractar-lo com a fill*) no hi han dos preposicions (*com + a*), sinó una sola paraula (*comà* en valencià, diferent del nom *coma*). Igual passa en l'anglès *as*.
    - b.iii L'actuació descrita ¿serà un efecte de partir en 1912 del castellà (§5.2.1, 6b)?
  - 2.c Diluïció de *com a* davant de *com*: explica que Fabra no parlara contra la substitució de *com a* per *com*. De fet, té alguna substitució:
    - c.i «Davant d'això, jo crec preferible l'admetre com literàries diferents formes.» (Fabra 1906: 204; 1980: 50) (§2.2.2, 12b.i)
    - c.ii «En un escrit on figura *textes* com plural de *text*, havem trobat *los restos* traduït per *els restes*. (Fabra, *Conv. Fil.* 345, de 1923 [E.B. 73])
    - c.iii «**exceptuar** *v. tr.* No comprendre (algú o alguna cosa) en un nombre o en un tot com no pertanyent a ell; algú, excloure,

deixar enfora, de les persones o coses de què afirma alguna cosa.» (DGLC) (§2.2.2, 12b.ii)

- 2.d Factor que potencia la deficiència: la tendència del català oriental (i el balear) a reduir *per a*, *com a*, *cap a* i *fins a* (que pronuncia com a paraules planes) a *per*, *com*, *cap* i *fins* (§2.2.4, 28e).

Seguim avant en l'anàlisi. ¿És adequat recórrer al concepte *predicatiu* parlant de la preposició *com a*? Quan l'anglès tracta la preposició *as*, no he vist que remeteix a eixe concepte. Com ara, el *Word Reference* definix «la preposició *as*» com a «in the role, function, job, or status of, *to act as leader*». El mateix Fabra no recorre a *predicatiu* quan definix *com a* en el DGLC («en qualitat de», §6.1, 2). Semblantment, en la caracterització de *com a* que hem fet al principi (§2) no ha aparegut en cap moment el concepte *predicatiu* (o un terme sinònim, *atributiu*).

Certament, «l'atribut o terme *predicatiu*» (Fabra 1956: §87) indica qualitats del subjecte o de l'objecte directe (*El jutge, impertorbable, va llegir la sentència / Ha tornat molt content del viatge / S'ha quedat de pedra / L'ha trobada satisfeta*). Però, per a saber si l'actuació adequada és referir-se a eixe concepte o no fer-ho, hem de definir els modificadors de què parlem. No cal dir que no puc tractar-ho ací. Em limitaré a informar que, per a Saragossà, un *atributiu* (o *predicatiu*) és «un qualificatiu remàtic d'un subjecte temàtic (o un objecte directe temàtic)». En canvi, en l'ús de *com a* tot pot ser informació remàtica (com en l'exemple de 3c.ii). El terme *predicatiu* té el desavantatge que és aplicable a tots els constituents de la predicació, ja que tots parlen o prediquen del subjecte.

Per a seguir avant, hem de dir que són els constituents subordinats amb la preposició *com a* i justificar per quin motiu hi ha una coincidència entre els noms subordinats amb *com a* i els atributius. En les classes de sintaxi, Saragossà mostra que simple que és l'oració: partim d'un nom, li afegim (opcionalment) qualificatius i actualitzadors; incorporem un verb en un temps; si el verb és transitiu, diem un objecte directe; i (opcionalment) podem dir circumstancials

(nom (+ qualificació) + actualització + verb en un temps (+ objecte directe) (+ circumstancials) = oració). La preposició *com a* introduïx un circumstancial (com les preposicions en general). La particularitat que tenen eixos circumstancials és, segons la proposta del segon capítol (§2.1.1, 5), que el nom del consegüent no representa entitats, de manera que això comporta dos efectes. La primera és absència d'actualització i, *com a* conseqüència, no indica el lloc a on es produïx el fet; o el temps; o la freqüència; o la causa; etc. No són tampoc la manera de produir-se un fet. L'absència d'actualització comporta que expressen una qualitat, que atribuïm al subjecte (o a l'objecte directe). Eixa explicació justifica una definició habitual («en qualitat de»), i també explica la coincidència amb els modificadors atributius.

El terme *atributiu* pot ser útil, més que per a definir el contingut semàntic de *com a*, per a anomenar-la. De la mateixa manera que parlem de «la preposició comparativa (*com*)», podríem parlar de «la preposició atributiva (*com a*)». Podem usar eixa expressió amb la condició de saber que es tracta de constituents diferents dels atributius. Segons la proposta exposada ací, els constituents subordinats amb *com a* són un circumstancial. Per contra, Saragossà pensa que un estudi sobre els atributius acabaria en la definició dita, molt curta («modificador qualificatiu remàtic d'un subjecte temàtic»).

Per cert, el director del treball m'ha explicat que només hi ha una preposició comparativa (*com*). La paraula *tant* és un adjectiu (*tantes cadires com ahir*), igual que *més cadires que ahir* i *menys cadires que ahir*. La paraula *com* no va amb una paraula comparativa d'igualtat perquè *com* ja expressa això: la comparació és qualitativa i és d'igualtat. En alguna època, diríem *un ou tal com un puny*. Però els parlants tendixen a no dir paraules inútils; i, després de decidir que les comparacions que s'expressen només amb *com* comporten una igualtat qualitativa, *tal* sobrava. Actualment, la podem usar per a comunicar èmfasi: *És com t'he dit* (expressió normal) / *És tal com t'he dit, sense cap diferència* (expressió emfàtica). Per a comunicar una igualtat quantitativa, necessitem l'adjectiu *tant*; i, per a indicar

desigualtat, també necessitem un adjectiu (*més cadires que / menys cadires que / no tantes cadires com / més poques cadires que*).

- 3 ¿És adequat parlar de *predicatiu* definint la preposició *com a*?
  - 3.a Caracterització de *com a* (§2): no usa el concepte *predicatiu*. Tampoc el DGLC («en qualitat de», §6.1, 1) ni l'anglès:
    - a.i «Preposition *as*: in the role, function, job, or status of, *to act as leader*» (*Word Reference*)
  - 3.b Coincidència: els atributius («atribut o terme predicatiu», Fabra 1956: §87) expressen qualitats del subjecte (o de l'objecte directe).
    - b.i *El jutge, impertorbable, va llegir la sentència*
    - b.ii *Ha tornat molt content del viatge*
    - b.iii *S'ha quedat de pedra*
    - b.iv *L'ha trobada satisfeta*
  - 3.c Definició de concepte *atributiu*: un modificador qualificatiu remàtic d'un subjecte temàtic (o un objecte directe temàtic) (Saragossà).
    - c.i En l'ús de *com a*, l'antecedent i el conseqüent poden ser informació remàtica:
    - c.ii *Este matí, m'han visitat dos germans que es tractaven com a enemics*
  - 3.d Constituents subordinats amb *com a*: un circumstancial.
    - d.i nom (+ qualificació) + actualització + verb en un temps (+ objecte directe) (+ circumstancials) = oració
    - d.ii Particularitat (§2.2.1, 5): el nom del conseqüent no representa entitats.
    - d.iii Efectes concatenats: absència d'actualització (no pot indicar un lloc, o un temps, o una causa; etc.) i expressar una qualitat, que atribuïm al subjecte (o a l'objecte directe).
    - d.iv Hem justificat una definició («en qualitat de») i la coincidència amb els atributius.

- 3.e Utilitat del terme *atributiu*: per a anomenar *com a*
- e.i «la preposició comparativa (*com*)»
- e.ii «la preposició atributiva (*com a*)»
- 3.f Justificació de les paraules comparatives
- f.i *com*: preposició; igualtat qualitativa (*una cadira com les d'ahir*)
- f.ii *tant*: adjectiu; igualtat quantitativa (*tantes cadires com ahir*)
- f.iii *més*: adjectiu; desigualtat de superioritat (*més cadires que ahir*)
- f.iv *menys*: adjectiu; desigualtat d'inferioritat (*menys cadires que ahir*). També: *no tantes cadires com ahir / més poques cadires que ahir*
- f.v *tal com*: expressió antiga sentida com a redundant, ja que *com a* soles ja expressa igualtat qualitativa. Utilitat comunicativa actual: expressar èmfasi:
- f.vi *És com t'he dit* (expressió normal) / *És tal com t'he dit, sense cap matís* (expressió emfàtica).

Ens queden per comentar els exemples. Són adequats els quatre, encara que podem desplegar dos matisos. Els dos primers (repetició de 1912) i el darrer són adequats (*S'estimen COM A bons germans. | COM A general mereix tots els nostres elogis | La gramàtica considerada COM A ciència*). Sobre el segon (*Com a general, mereix...*), convé observar que pot contindre una objecció: *com a general*, l'elogiem; però, *com a persona*, podem pensar una altra cosa. Eixa matisació no depén de *com a*, sinó de factors de cada discurs, els quals podrien determinar la tematització de *com a general* (al principi de l'oració). D'acord amb això, hauria sigut preferible que eixe exemple anara després dels que corresponen a l'ús bàsic (*estimar-se com a i considerar com a*).

El tercer exemple (*Ja és bo? – Jo li ho venc COM A bo*) hauria de ser més natural (especialment en la part de la pregunta) i, sobretot, és un exemple irregular. Si *com a* és una preposició, ha de subordinar noms, de manera que si diem oracions

en què hi ha un adjectiu (*Vendre una cosa com a bona*) serà un ús irregular (que caldrà justificar, com hem fet més amunt, §2.2.6, 25). Eixa particularitat comporta que hauria sigut millor posar eixe exemple al final:

- 4 Exemples: adequats, amb dos matisos
  - 4.a Els bàsics són:
    - a.i *S'estimen COM A bons germans.*
    - a.ii *La gramàtica considerada COM A ciència.*
  - 4.b L'exemple segon (*COM A general mereix tots els nostres elogis*): preferible que fóra el tercer.
    - b.i Causa: tematització, que pot implicar una objecció (com a persona, no mereix elogis).
  - 4.c L'exemple tercer (*Ja és bo? – Jo li ho venc COM A bo*) hauria de ser el darrer.
    - c.i Causa: és irregular (consegüent de *com a*: un adjectiu; §2.2.6, 25)

Resumim. Fabra (1918) manté i millora l'aportació de 1912 (incorporar *com a* a la gramàtica), ja que l'estudia en les preposicions. L'exemplificació és adequada (excepte en l'orde, 4). En canvi, el tractament teòric és poc adequat, ja que tendix a fer creure que *com a* no seria una preposició diferent de *com*, sinó una paraula subsidiària de *com* (2). Això més la tendència del català oriental (i el balear) a elidir la vocal final de *per a*, *com a*, *cap a* i *fins a* ha tingut efectes negatius al llarg del segle xx. Però això ja pertany a un treball diferent del meu:

- 5 Conclusions sobre *com a*
  - 5.a Positiu: Fabra (1918) manté i millora la incorporació de *com a* a la gramàtica (l'estudia en les preposicions).

- a.i Exemple: adequada (excepte en l'orde, 4).
- 5.b Negatiu: presentar *com a* com a subsidiària de *com* (2).
  - b.i Agreujant: la tendència del català oriental a suprimir la vocal final de *per a*, *com a*, *cap a* i *fins a* (que pronuncien com a paraules planes, 2d).

5.3.2. La preposició *com* en Fabra (1918)

En el capítol de Fabra (1918) dedicat a les preposicions (presentat ací en §5.2.1), no apareix la preposició *com*. En el capítol de les conjuncions, després d'haver tractat moltes «locucions conjuntives» (§5.2.2, 10b) venen les «conjuncions» simples *si* i *com* (§5.2.2, 8j). Repetim les paraules sobre *com*:

- 6 Preposició *com*: absent de les preposicions. Present en les «conjuncions» (§5.2.2, 8j)
  - 6.a «§135 *com* S'usa principalment *com a* conjunció modal: *Fes-ho com vulguis*. | *Si tu fossis una noia com les altres...* | *Caigué en terra com si l'haguessin ferit*. – *És blanca com la neu*. | *Corre com una dàina*.
  - 6.b »És TAN blanca COM la neu. | Corre TANT COM tu. – La meva és blanca AIXÍ COM la teva. | És blanca, AIXÍ Com la teva és negra. | AIXÍ COM la meva és blanca, (AIXÍ) la teva és negra.
  - 6.c »COM MÉS treballa, més guanya. | COM MÉS guanya, menys de diners avença. | «COM més aygua hi lançaven, MÉS se encenien», Martorell

És poc adequat que la paraula *principalment* (6a) aparega en una definició, ja que s'oposa a la generalitat. Eixa anomalia metodològica va unida a un problema teòric. Si tots els exemples de (6a-b) són comparacions, ¿per què el nostre autor

no definí la paraula *com* dient que és la «conjunció de comparació»? Si ho haguera fet, s'hauria estalviat la paraula *principalment* i, sobretot, no hauria fet una definició falsa. En efecte, la paraula *modal* («conjunció modal») comporta una classe de circumstancial (els de manera o mode), la qual pot ser comparativa (*Ho ha fet com tu*), però ben majoritàriament no ho és (*Ho ha fet molt bé*). Certament, en el primer exemple hi ha un circumstancial de manera (*Fes-ho de la manera que vullgues*), però no hi ha cap circumstancial de manera en cap dels altres quatre exemples de (6a), ni en cap dels exemples de (6b). En *És blanca com la neu*, comparem la intensitat o grau d'un adjectiu atributiu (*És molt blanc*); en *Corre com una daina*, indiquem que algú corre molt, de manera que intensifiquem el verb. Eixes dos observacions són aplicables als exemples de (6b).

L'error a què hem arribat (definir *com* mirant el primer exemple en què Fabra degué pensar, *Fes-ho com vulguis*) no és nou en el nostre autor. En la gramàtica de 1912, la mescla i confusió entre *circumstancials de manera* i *comparació* té dos efectes negatius (descrits en §4.3.2, 7c i 7c.i). En la gramàtica de 1891, Fabra superposava la preposició comparativa i l'adverbi interrogatiu de manera (§3.3, 10). Recordem que els circumstancials de manera tenen moltes realitzacions, una de les quals és la comparació (*Fes-ho com ahir*). Semblantment, la comparació té moltes realitzacions, una de les quals (no la més bàsica) és ser un circumstancial de manera. Però, a banda d'eixa intersecció puntual, són dos conceptes del tot diferents.

La mala definició («conjunció modal») i la confusió entre la paraula interrogativa de manera i la paraula comparativa impediria que el nostre autor vegera que era impossible que en el segon exemple (*una noia com les altres*) hi haguera cap «conjunció», ja que després de *com* no hi ha una oració, sinó un nom actualitzat (*les altres noies*). En definitiva, eixe exemple és com *un ou com un puny*: una construcció en què *com* subordina un nom actualitzat (*com les altres noies* i *com un puny* respectivament). Per tant, hi ha una *preposició* (no una «conjunció»). Per raons semblants, no pot haver cap «conjunció» quan intensifiquem un adjectiu (*blanc com la neu*, etc.)

Quant als exemples de comparacions, hem d'anar dels simples als complicats. Això significa que hem de començar per comparar noms (*noies com les altres*); hem de seguir per adjectius (*blanc com la neu*) i verbs (*córrer com una llebre*); en tercer lloc, circumstancials de manera (*Ho ha dit com tu*); finalment, oracions (*Ha tret un nou, com tu*). En canvi, Fabra actua com en l'estudi de les preposicions febles (§5.2.1, 7b.ii): comença pels complicats (pels circumstancials de manera, i amb un exemple que no fa pensar en comparacions: *Fes-ho com vulguis* equival a *Fes-ho de qualsevol manera*). Resumim-ho:

- 7 Anomalies de la proposta de Fabra sobre la preposició comparativa *com*
  - 7.a Paraula *principalment* (6a): s'oposa a la generalitat.
  - 7.b Causa de *a*: haver definit *com* com a «conjunció modal», en compte d'haver dit *conjunció comparativa*.
    - b.i Els circumstancials de manera o mode poden ser comparatius (*Ho ha fet com tu*), però ben sovint no ho són (*Ho ha fet bé*).
  - 7.c Causa inicial de *b*: el primer exemple conté una comparació de manera.
    - c.i A més, Fabra (1891) superposava l'adverbi interrogatiu *com* (que sí que és de manera) i la paraula comparativa *com* (§3.3, 10); en 1912, també mescla les comparacions i els circumstancials de manera §4.3.2, 7c).
  - 7.d Confusió descrita: dificultaria vore que, en la major part dels exemples, *com* no pot ser una «conjunció».
    - d.i *una noia com les altres* (*noies*): la paraula *com* subordina *les altres noies* i, per tant, és una «preposició».
    - d.ii Realitat semblant en *un vestit blanc com la neu*.
  - 7.e Exemples: cal anar dels simples als complicats.
    - e.i noms (*noies com les altres*)

- e.ii adjectius (*blanc com la cera*) i verbs (*córrer com una llebre*)
  - e.iii circumstancials de manera (*Ho ha dit com...*)
  - e.iv oracions (*Ha tret un nou, com tu*).
- 7.f Fabra: dels complicats als simples

Els exemples de (6c: *com més... més*) se n'ixen del meu objecte d'estudi. Saragossà m'ha comentat que, a l'Edat Mitjana, s'usava molt la forma *com* per a indicar *quan*, paraula que es pronunciava com *quant* (igual que ara). Confondre dos paraules (*com* i *quan*) diferents no té res de positiu, de manera que l'evolució que s'ha produït (diferenciació) és positiva. Des d'eixa perspectiva, ¿per què hauria de ser millor la construcció arcaica i irregular *Com més coses faces, millor* que la construcció moderna i regular *Quantes més coses faces, millor*? He usat *arcaic* i *modern* tenint en compte com parlem els valencians; en canvi, *regular* i *irregular* és aplicable a tota la llengua. A més, convindria saber si els catalans no diuen també *quant més... més*. Fabra (1956 apèndix XIX) va posar *quant més* i *com més* seguides (en eixe orde) i sense fer cap comentari.

Saragossà explica en les seues classes que hem d'evitar l'error de reduir la normativa a un criteri: fugir cegament del castellà (sense mirar els interessos del nostre sistema lingüístic). En el cas d'ara, si *com més* no existix en castellà, seria millor, per molt que els parlants hagen tendit a suprimir una irregularitat antiga (confondre *quant*, *quan* i *com*):

- 8 Tema a estudiar: quina construcció és preferible *quant més... més* o *com més... més*
- 8.a Arcaica i irregular: *Com més coses faces, millor*
  - 8.b Moderna i regular: *Quantes més coses faces, millor*
  - 8.c Fabra (1956 apèndix XIX, conjuncions de coordinació comparatives)
    - c.i *quant més Quant més gran més pesat*
    - c.ii *quant menys Quant menys treballa menys enreda*

- c.iii *com més* *Com més temps passa menys m'oriento*
- c.iv *com més* *Com menys parla menys en sap*
- 8.d A evitar: reduir la normativa a fugir cegament del castellà (sense mirar els interessos del nostre sistema lingüístic).
- d.i Si *com més* no existix en castellà, seria millor.

5.3.3. L'adverbi interrogatiu *com* en Fabra (1918)

Dins de la informació que Fabra (1918) posa en els adverbis de manera (analitzada en §5.2.3), hi ha una línia sobre la paraula interrogativa de manera (*com*):

- 9 Informació de Fabra (1918) sobre l'adverbi interrogatiu *com*
  - 9.a «§101 Els principals adverbis de manera són:
  - 9.b »*Àdhuc; així; alhora; bastant; bé; ben; com; corrents; debades o ende-bades; ensems; fins; força; gaire; gairebé; gens; mica i gota; massa; menys; més; millor; mot; només; pitjor; poc; potser; prou; quasi; que; sols; també; tampoc; tant; tot.*
  - 9.c *com*, interrogatiu. Ex.: COM te dius? | No sé COM ho fan»

L'actuació és adequada en quasi tot. El nostre autor assenta la diferenciació entre la paraula comparativa i l'adverbi. La paraula que estudiem és un adverbi, és de manera (9b) i és interrogatiu (9d). A més, els exemples van dels simples als complicats: primer, una interrogació directa; i, en acabant, l'anomenada interrogació indirecta.

Això no obstant, tenint en compte la confusió entre eixa paraula i la preposició comparativa seria positiu elaborar una nota dient que són dos paraules diferents, tal com hem fet al principi (§2.2.5). Per una altra banda, tant a la teoria lingüística com als lectors els interessa tractar les paraules interrogatives juntes

(*qui, què, quin, quant, a on, quan i com*) per a poder definir el grup, caracteritzar cada membre i explicar per què tenim set paraules interrogatives (i no cinc, o deu, etc.):

10 Anàlisi de l'actuació de Fabra

10.a Diferenciació amb la paraula comparativa: es consolida.

10.b Proposta: majoritàriament adequada

b.i Paraula: adverbi, de manera (9a) i interrogatiu (9c).

b.ii Exemples: simple (interrogació directa) + complicat (indirecta)

10.c Convenient: explicar als lectors les diferències amb la preposició comparativa *com* (§2.2.5).

10.d Necessari: tractar les paraules interrogatives juntes per a:

d.i definir el grup

d.ii caracteritzar cada membre

d.iii explicar per què en tenim set (*qui, què, quin, quant, a on, quan i com*), i no cinc, o deu, etc.

5.4. CONCLUSIONS SOBRE FABRA (1918)

En la gramàtica de 1918, Fabra segueix augmentant l'atenció a les preposicions i les conjuncions (passa de 23 pàgines en 1912 a 34, §5.2.1). Però hi ha absència de teoria (no defineix els conceptes *preposició*, *conjunció* i *adverbi*, no diu quina propietat permet establir cada classificació, no defineix les paraules concretes que tracta, §5.2.4, 15a). Correlativament amb la falta de teoria, apareixen anomalies metodològiques (ordena les preposicions febles alfabèticament, la preposició secundària *com a* apareix davant de *en, per, amb i de*, va dels usos complicats als simples, mescla adverbis i preposicions, §5.2.4,

15b). El resultat d'eixos dos factors és dificultar l'avanç en la comprensió de la llengua.

En la preposició *com a*, Fabra assenta la seua incorporació a la gramàtica, ja que l'estudia en les preposicions. En canvi, segueix presentant *com a* com si fóra una preposició subsidiària de *com* (§5.3.1, 2b). El fet de no percebre *com i com a* com a dos paraules diferents va unit a una praxi en què el nostre autor usa alguna vegada *com* en compte de *com a* (§5.3.1, 2c), probablement per l'elisió de la vocal neutra que fa el català oriental i per la poca importància teòrica que donava a *com a* (§5.3.1, 2d).

La concepció de la paraula comparativa *com* segueix practicant un error de 1912 (§4.3.2, 7c): reduir les comparacions amb *com* (que s'apliquen a moltes estructures sintàctiques) als circumstancials de manera (que només són una de les estructures sintàctiques en què pot aparèixer la comparació de *com*, §5.3.2, 7).

El resultat d'eixa confusió és una acumulació d'errors: definix la preposició comparativa (*com*) com a «conjunció modal» (§5.3.2, 7b); afirma que hi hauria una «conjunció» en construccions en què només és factible una preposició (§5.3.2, 7d); i va dels exemples complicats als simples (§5.3.2, 7e).

La separació de 1912 (§4.4, 15b) entre la preposició comparativa i l'adverbi interrogatiu de manera (fonològicament, homòfons; tonalment, diferents) es consolida en 1918 (§5.3.3, 10):

1 Comparació entre les gramàtiques de 1912 i 1918

- 1.a Més espai per a les preposicions i les conjuncions (de 23 p., a 34, §5.2.1); però la teoria i les anomalies segueixen igual.
  - a.i No definix els conceptes *preposició*, *conjunció* i *adverbi*, no diu quina propietat permet establir cada classificació, no definix les paraules concretes que tracta (§5.2.4, 15a).
  - a.ii Ordena les preposicions febles alfabèticament, la preposició secundària *com a* apareix davant de *en*, *per*, *amb* i *de*, va dels

usos complicats als simples, mescla adverbis i preposicions (§5.2.4, 15b).

- a.iii Implicació: dificultar l'avanç de la comprensió.
- 1.b Preposició *com a*: estudi en el lloc adequat (les preposicions).
  - b.i Però segueix sent una variant de *com* (§5.3.1, 2b).
  - b.ii En l'escriptura, algun ús de *com* per *com a* (§5.3.1, 2c).
- 1.c Preposició *com*: perdura la confusió entre la comparació (que s'aplica a moltes estructures sintàctiques) i els circumstancials de manera (que només són una de les estructures sintàctiques en què pot aparèixer la comparació de *com*, §5.3.2, 7). Efectes:
  - c.i Preposició comparativa (*com*): «conjunció modal» (§5.3.2, 7b)
  - c.ii Hi hauria una «conjunció» en construccions en què només és factible una preposició (§5.3.2, 7d)
  - c.iii Va dels exemples complicats als simples (§5.3.2, 7e).
- 1.d Adverbi interrogatiu de manera, *com*: la separació de 1912 amb la preposició comparativa es consolida (§5.3.3, 10).

6. EL DGLC (1932)

6.1. DOS ENTRADES AMB LA FORMA *COM*

En 1932, Fabra va publicar un diccionari, per a la confecció del qual va usar el material que havia aplegat un autor mallorquí de la Renaixença, Marià Aguiló. Com que els diccionaris tenen la finalitat de definir el contingut semàntic de les paraules d'una llengua, mirarem com tractà les tres paraules que estudiem.

La primera qüestió que hem de solucionar és la següent: saber quantes entrades ha de tindre un diccionari. Com que eixes obres contenen les paraules d'una

llengua, a la vista que tractem tres paraules diferents (la preposició comparativa, la preposició atributiva i l'adverbi interrogatiu de manera) hauríem de trobar tres entrades. Si les ordenem alfabèticament, serien:

- 1 ¿Quantes entrades? Si són tres paraules diferents, tres entrades
  - 1.a **com** *preposició comparativa*
  - 1.b **com** *adverbi interrogatiu de manera*
  - 1.c **com a** *preposició atributiva*

Si ara consultem el DGLC, trobarem dos entrades, les dos amb la mateixa forma (*com*). La primera està qualificada com a adverbi (2a), mentres que la segona seria una conjunció (2b):

- 2 Entrades del DGLC: dos, amb la mateixa forma
  - 2.a «**com** *adv.* De quina manera. *No sé com fer-ho. Com te trobes? Jo ja sé com pensa ell. En sontirem Déu sap com.* || De la mateixa manera que. *Blanc com la neu. Jo i el meu cosí ens estimàvem com germans. Jo el respecto com un pare. S'ha captingut com un heroi. Estava com mort. Ell és tan pobre com tu. És gairebé tan ample com llarg. Ho farem tal com tu has dit.* | De la mateixa manera que. *Fes com vulguis. Captenir-se com cal.* | *Com a*, en qualitat de. *Ell hi fou invitat com a president de la nostra associació. Com a general mereix totes les nostres lloances. Fou bandejat com a indesitjable.*»
  - 2.b «**com** *conj.* Denota causa (sovint, seguit de *que*). *Com és tan tard, no estranyeu que ens n'anem: no podem esperar-nos més. Com sigui que ells no comparegueren, ho vam haver de fer nosaltres tots sols. Com que estic cansat, me'n vaig a jeure.*» (Fabra DGLC: 414)

La lectura de la primera entrada (2a) mostra que Fabra ha agrupat les tres paraules: comença per l'adverbi interrogatiu de manera («De quina manera»), segueix per la preposició comparativa («De la mateixa manera que») i acaba en la preposició *com a* («en qualitat de»). La segona entrada (2b) l'estudiarem al final del capítol (§6.4):

- 3 Primera entrada (2a): agrupa les tres paraules
  - 3.a Adverbi interrogatiu de manera
  - 3.b Preposició comparativa
  - 3.c Preposició atributiva

Per a entendre l'actuació de Fabra, recuperarem informació vista. Començarem per l'adverbi interrogatiu de manera i la preposició comparativa. Sabem que, en la gramàtica de 1891, el nostre autor superposa eixes dos paraules (§3.3, 10). En la de 1912, la superposició només és parcial: hi ha confusió entre la comparació i els circumstancials de manera (§4.3.2, 7c). El manual de 1918 manté eixe error, cosa que té efectes negatius greus (§5.3.2, 7). En el DGLC, el retrocés és complet, ja que la preposició comparativa no seria una «conjunció», com en les gramàtiques de 1912 (§4.3.2, 6) i 1918 (§5.3.2, 6). Ara, seria un adverbi, de manera que seria la mateixa paraula que l'adverbi interrogatiu de manera. La diferència només seria de matís: de «accepció». El resultat és que, en el tractament de l'adverbi interrogatiu de manera i la preposició comparativa, el DGLC torna a l'actuació de Fabra (1891):

- 4 Tractament de l'adverbi interrogatiu de manera i de la preposició comparativa en Fabra (1891-1932)
  - 4.a Variacions entre 1891 i 1918

- a.i 1891: superposa l'adverbi interrogatiu de manera i la paraula comparativa (§3.3, 10)
- a.ii 1912: superposició parcial; confusió entre la comparació i els circumstancials de manera (§4.3.2, 7c).
- a.iii 1918: manté l'actuació de 1912 (§5.3.2, 7).
- 4.b 1932 (DGLC): retrocés a 1891
  - b.i La preposició comparativa era conjunció en 1912 (§4.3.2, 6) i en 1918 (§5.3.2, 6).
  - b.ii 1932: seria un adverbi.
  - b.iii DGLC = Fabra (1891)

Passem ara a la preposició comparativa i la preposició atributiva. Hem vist que, quan Fabra incorpora la preposició *com a* a la gramàtica (en 1912), la qualifica com a «adverbi» (§4.3.4, 13c). En canvi, l'estudia en les preposicions en 1918 (§5.3.1, 1). Per tant, en 1932 retrocedix i torna a 1912. A més, hi haurien tres forces més que impulsarien cap a eixa actuació.

La primera seria el fet que, per al nostre autor, la preposició atributiva (*com a*) no seria una preposició diferent de *com*, sinó una paraula subsidiària de la comparativa (§5.3.1, 2b), de manera que hauria d'anar en la seua entrada. En conseqüència, si la paraula comparativa és un adverbi ho serà també la paraula atributiva.

La segona raó seria la grafia separada (*com a*, no *coma* o *comà*). Això fa pensar que seria una «paraula composta» (per molt que per als parlants només hi haja una paraula, §5.3.1, 2b.ii), de manera que caldria posar-la en l'entrada de la paraula comparativa (*com*).

La tercera força que explicaria l'actuació de Fabra és la confusió en què incorria entre els conceptes *preposició*, *conjunció* i *adverbi*, derivada d'una actuació prou estesa per les gramàtiques. Si una mateixa paraula podria ser preposició (*abans de les set*), conjunció (*abans que tu*) i adverbi (*No ha arribat a les set, sinó abans*), no pareix que siga greu que, en una mateixa entrada, posem un adverbi-adverbi (la

paraula interrogativa, que és la primera que definix, la qualificada en les gramàtiques com a conjunció (la paraula comparativa) i la paraula que en 1918 havia tractat en les preposicions però en 1912 com a adverbi (*com a*):

- 5 Més factors que ajuden a entendre l'actuació del DGLC
  - 5.a Tractament de la preposició atributiva en Fabra (1912-1932)
    - a.i 1912: seria un «adverbi» (§4.3.4, 13c).
    - a.ii 1918: l'estudia en les preposicions (§5.3.1, 1).
    - a.iii 1932: retrocedix i torna a 1912.
  - 5.b Més factors
    - b.i La preposició *com a* no seria diferent de *com*, sinó una variant subsidiària (§5.3.1, 2b).
    - b.ii La grafia (*com a*, no *coma* o *comà*) fa pensar en una «paraula composta» (per als parlants, una paraula, §5.3.1, 2b.ii). Efecte: *com a* va a l'entrada de *com*.
    - b.iii Una paraula podria ser preposició (*abans de les set*), conjunció (*abans que tu*) i adverbi (*No ha arribat a les set, sinó abans*).

Certament, en les obres de Fabra hi han factors que impulsaven a agrupar les tres paraules que estudiem (4, 5). Però, si ajuntem tres paraules diferents en una mateixa entrada, difícilment les definirem bé. En les anàlisis següents, mirarem si la previsió és verfica.

6.2. L'ADVERBI INTERROGATIU I LA PREPOSICIÓ COMPARATIVA EN EL DGLC

Començarem l'estudi per la primera paraula que definix Fabra, l'adverbi interrogatiu de manera:

6 Definició de l'adverbi interrogatiu de manera: «de quina manera»

El nostre autor definix la paraula d'una manera adequada. Com que l'adverbi interrogatiu s'aplica als circumstancials de *manera* (no «de mode»), usa eixe nom en la definició («de quina manera»). El nom va precedit per la paraula que, tal com hem vist més amunt (§2.2.5, 22f), permet reduir totes les paraules interrogatives a una: *quin*. Finalment, *quina manera* va precedit per la preposició *de*, que Saragossà m'ha comentat que és la més adequada per als circumstancials de manera (*anar de costat*). La preposició *en* indica milers de voltes interioritat (*estar en un lloc, estar en un estat, fer-ho en un dia*); i la preposició *a* expressa adjacència, destinació i freqüència (*estar a una vora, arribar a una hora determinada, al cap d'un dia, repetir-ho a cada instant / a voltes*). En canvi, la preposició *de* es limita a un circumstancial poc freqüent (l'origen, *Eixir d'un lloc*):

7 Definició de Fabra de l'adverbi interrogatiu (6): adequada

- 7.a Nom: explícita a quins circumstancials s'aplica *com* (*manera*).
- 7.b Adjectiu que permet reduir totes les paraules interrogatives a una: *quin* (§2.2.5, 22f).
- 7.c Preposició *de*: la més bona per als circumstancials de manera (*anar de costat*).
  - c.i Té un ús poc freqüent (l'origen, *Eixir d'un lloc*).
  - c.ii Preposició *en*: ús freqüent: interioritat (*estar en un lloc, estar en un estat, fer-ho en un dia*).
  - c.iii Preposició *a*: ús freqüent: adjacència, destinació i freqüència (*estar a una vora, arribar a una hora determinada, al cap d'un dia, repetir-ho a cada instant / a voltes*).

Passem a la definició de la preposició comparativa (8). Com que Fabra pensa que és la mateixa paraula que el *com* interrogatiu de manera, elabora

una definició que conté el mateix nom (*manera*) i la mateixa preposició («de la mateixa manera que»):

- 8 Definició de la preposició comparativa: «de la mateixa manera que»
  - 8.a El mateix nom (*manera*) i la mateixa preposició.
  - 8.b Causes: variant de la primera definició (serien dos accepcions de la mateixa paraula).

¿És vàlida eixa definició? Com que la comparació d'igualtat comporta que una característica de l'entitat comparadora *també* la té l'entitat comparada, és comprensible que l'adjectiu *mateix* aparega en la definició. Però ¿és adequat el nom *manera* i la preposició *de* («de la mateixa manera que»). Comprovem-ho empíricament.

Si la comparació d'igualtat s'aplica a un circumstancial de manera, la definició és bona: dir *Ho ha fet com tu* és com dir *Ho ha fet de la mateixa manera que tu*. Però les comparacions que són un circumstancial de manera no són les úniques ni les bàsiques. ¿Què passa quan apliquem la definició de Fabra a la comparació qualitativa d'un nom (*un ou com un puny*), a la comparació quantitativa d'un nom (*Han portat tantes cadires com abir*) o a un qualificatiu d'un nom (*un vestit tan blanc com la neu*)? No podem dir *un ou de la mateixa manera que un puny*, o *Han portat tantes cadires de la mateixa manera que abir*, o *un vestit tan blanc de la mateixa manera que la neu*. En la comparació qualitativa d'un nom, hem de recórrer a un nom adequat per a expressar la qualitat a què ens referim (*un ou de la grandària d'un puny*); en la comparació quantitativa d'un nom, hem de recórrer al nom *quantitat* (*Han portat cadires en la mateixa quantitat que abir*); i, en la intensificació, podem recórrer al nom *intensitat* (*un vestit blanc en la mateixa intensitat que la neu*). Etc. En definitiva, cada classe sintàctica de comparació comporta un nom:

- 9 Definició de Fabra de la preposició comparativa (8): inadequada
- 9.a Adjectiu *mateix*: vàlid. Causa: una característica de l'entitat comparadora *també* la té l'entitat comparada.
- 9.b Nom *manera*: vàlid quan la comparació s'aplica a un circumstancial de manera,
- b.i *Ho ha fet com tu = Ho ha fet de la mateixa manera que tu.*
- b.ii Eixes comparacions: no són les úniques ni les bàsiques.
- 9.c Comparació qualitativa d'un nom (*un ou com un puny*):
- c.i **un ou de la mateixa manera que un puny*
- 9.d Comparació quantitativa d'un nom (*Han portat tantes cadires com ahir*):
- d.i **Han portat tantes cadires de la mateixa manera que ahir*
- 9.e Qualificatiu d'un nom (*un vestit (tan) blanc com la neu*)
- e.i **un vestit (tan) blanc de la mateixa manera que la neu*
- 9.f Etc.
- 9.g En cada classe sintàctica de comparació, hem de recórrer a un nom:
- g.i *un ou de la grandària d'un puny*
- g.ii *Han portat cadires en la mateixa quantitat que ahir*
- g.iii *un vestit blanc en la mateixa intensitat que la neu*

Una volta que hem comprovat que la definició de Fabra no és adequada, preguntem-nos per quina raó el nostre autor va arribar a la seua proposta. Potser hi han dos causes. La primera seria pensar que el *com* interrogatiu i el *com* comparatiu serien la mateixa paraula: només variarien en ser dos accepcions de la mateixa paraula. En conseqüència haurien de tindre definicions semblants: «de quina manera» i «de la mateixa manera que». Per una altra banda, quan Fabra (1918: §135) pensa en el *com* comparatiu focalitza la comparació de manera, de tal manera que no el definix com a *conjunció comparativa*, sinó com a «conjunció modal»; una actuació semblant hem vist en la gramàtica de 1912 (§4.3.2, 7). La

reducció de les comparacions als circumstancials de manera fa pensar en una definició de *com* que és adequada per a eixa comparació: «de la mateixa manera que». Però, com és natural, eixa definició no és vàlida per a les altres comparacions:

- 10 Causes probables de la definició de Fabra davant del *com* comparatiu
  - 10.a El *com* interrogatiu i el comparatiu serien dos accepcions de la mateixa paraula: definicions semblants
    - a.i «de quina manera» / «de la mateixa manera que»)
  - 10.b Fabra pensava que les comparacions en els circumstancials de manera serien les primeres i les bàsiques (1912: §4.3.2, 7; 1918: §5.3.2, 7).
    - b.i Efecte: recorre al nom *manera* («de la mateixa manera»)

El camí que hem seguit permet donar una alternativa per a un diccionari:

- 11 Alternativa per a un diccionari derivada del camí seguit
  - 11.a **com** *adverbi interrogatiu de manera* De quina manera
  - 11.b **com** *preposició comparativa* Expressa que l'antecedent té la mateixa qualitat, la mateixa quantitat o la mateixa intensitat que el consegüent.

Mirem ara els exemples de l'adverbi interrogatiu:

- 12 Exemples del DGLC de l'adverbi interrogatiu
  - 12.a «De quina manera. *No sé com fer-ho. Com te trobes? Jo ja sé com pensa ell. En sortirem Déu sap com.*»

Fabra posa exemples de la interrogació directa («*Com te trobes*») i de la interrogació indirecta (els altres). L'ideal hauria sigut posar el més simple primer (la

interrogació directa). Per una altra banda, el darrer exemple és bo perquè conté una particularitat: la paraula interrogativa és l'únic constituent de la seua oració (l'oració completa seria *Deú sap com podrem fer-ho: jo no ho sé*):

- 13 Anàlisi dels exemples de l'adverbi interrogatiu
  - 13.a Conté els dos casos (interrogació directa i indirecta)
    - a.i Preferible: el cas més simple, primer.
  - 13.b El darrer exemple mostra una particularitat (*com* és l'únic constituent de l'oració interrogativa indirecta).

En els exemples de la preposició comparativa, no hi ha tanta adequació:

- 14 Exemples del DGLC de la preposició comparativa
  - 14.a «De la mateixa manera que. *Blanc com la neu. Jo i el meu cosí ens estimàvem com germans. Jo el respecto com un pare. S'ha captinut com un heroi. Estava com mort. | Ell és tan pobre com tu. És gairebé tan ample com llarg. Ho farem tal com tu has dit. | De la manera que. Fes com vulguis. Capténir-se com cab*»

Més amunt (§5.3.1, 3f), he justificat les paraules comparatives, en concret per quin motiu en les comparacions més bàsiques (les qualitatives d'un nom, *una barca com la meua*) només tenen una paraula (*com*). Probablement fonamentant-se en això, Fabra comença amb exemples sense *tal* ni *tan(t)*, i després posa eixes paraules. Però, paradoxalment, el nostre autor no exemplifica el cas que possibilita el seu camí, el qual és (damunt) la comparació més bàsica (la qualitativa d'un nom, *un nou com un puny*). No exemplifica tampoc el segon cas bàsic (la comparació quantitativa d'un nom, *tantes cadires com ahir*).

El camí més adequat és posar les comparacions seguint l'orde sintàctic: comparació qualitativa d'un nom, comparació quantitativa d'un nom, comparacions de modificadors qualificatius, comparacions de verbs, comparacions que són circumstancials de manera, comparacions de circumstancials, comparacions de fets. Eixa camí pot anar acompanyat de l'explicació que hem fet sobre per quin motiu *tal com* és secundari actualment (i només s'hauria d'usar quan té un valor emfàtic, §5.3.1, 3f).

La definició dels dos exemples finals («de la manera que») fa desaparèixer la comparació. Però, si recuperem els constituents elidits, comprovarem que hi ha una comparació: *Fes-ho com tu vullgues fer-ho* (ell no posa el pronom *ho*, cosa que em sona a un ús del castellà: *Haz como quieras*); *Comportà't com cal comportar-se*.

Hi ha un exemple que no és popular (*Estava com mort*), comentat al principi (§2.2.6, 27). Per una altra banda, analitzarem en la pròxima secció dos exemples (*Jo i el meu cosí ens estimàvem com germans. Jo el respecto com un pare*):

15 Anàlisi dels exemples de la preposició comparativa

15.a Fabra comença amb exemples sense *tal* ni *tan(t)*, i després amb eixes paraules.

a.i Però es deixa el cas que possibilita el seu camí (*ii*), que és el més bàsic. No exemplifica tampoc el segon cas bàsic (*iii*).

a.ii *una barca com la meua*

a.iii *tantes cadires com ahir*

a.iv justificació les paraules comparatives: fet en §5.3.1, 3f

15.b Camí adequat: orde sintàctic:

b.i comparació qualitativa d'un nom

b.ii comparació quantitativa d'un nom

b.iii comparacions de modificadors qualificatius

b.iv comparacions de verbs

- b.v comparacions que són circumstancials de manera
- b.vi comparacions de circumstancials
- b.vii comparacions de fets
- 15.c Definició dels exemples finals («de la manera que»): si recuperem els constituents elidits, es veu la comparació.
  - c.i *Fes-ho com tu vullgues fer-ho*
  - c.ii *Comportà't com cal comportar-se*
- 15.d Exemple no popular (*Estava com mort*, §2.2.6, 27).
  - d.i Anàlisi en la secció següent: *Jo i el meu cosí ens estimàvem com germans. Jo el respecto com un pare*

6.3. LA PREPOSICIÓ *COM A* EN EL DGLC

Passem a la tercera paraula que tracta el DGLC, la preposició atributiva:

16 Definició de la preposició *com a*: «en qualitat de»

Sabem que la definició del contingut semàntic de la preposició *com a* va ben orientada. Només cal matisar que eixa propietat és una conseqüència de la bàsica. El consegüent de *com a* no representa entitats, propietat que té dos efectes units: absència d'actualització i expressar una qualitat, que atribuïm al subjecte (o a l'objecte directe, §2.1.1, 5f).

¿Hem acabat l'anàlisi? La interna, sí. Però, ara, hem d'estudiar el marc en què es troba. Hem vist que, per al DGLC, el *com* interrogatiu, el *com* comparatiu i *com a* són una sola paraula, creença que ja hem mostrat que té efectes negatius en la definició del *com* comparatiu. Ara, incrementarem l'anàlisi observant les barres. Fabra en posa dos quan hi ha una diferència important (cosa que molts diccionaris expressen amb números àrabs, com ara el DCVB). En canvi, el DGLC conté

una sola barra quan l'autor considera que la diferència és menor (molts diccionaris posen una lletra, com el DCVB; el DAVL ha reduït els dos nivells a u).

Si ara observem quina és la separació entre l'adverbi interrogatiu i la preposició comparativa, trobarem la diferència important (dos barres). Per contra, entre la preposició comparativa i l'atributiva només hi ha una barra, ja que per a Fabra *com a* seria una variació subalterna de la preposició comparativa. Lògicament, hauria d'haver coherència entre els símbols (les barres) i les definicions. Mirem si la realitat és eixa.

Les paraules separades per dos barres (diferenciació important) resulta que tenen definicions semblants: «de quina manera» (l'adverbi interrogatiu) i «de la mateixa manera que» (la preposició comparativa). Però, si comparem les accepcions que estarien poc separades (una barra només), trobarem que les definicions no tenen cap vinculació: «de la mateixa manera que» (la preposició comparativa) i «en qualitat de» (la preposició atributiva).

¿Què hem de deduir davant de la contrarietat que hi ha entre els símbols i les definicions? ¿No hem de pensar que les mateixes definicions que Fabra proposa apunten que la seua creença no és certa (la preposició *com a* seria una accepció menor de la preposició *com*)? Ens podríem fer una tercera pregunta: el fet d'acostar *com a* a *com* ¿no serà una conseqüència de mirar la forma d'eixes paraules en compte de focalitzar el seu contingut semàntic?:

17 Anàlisi de la definició de *com a* («en qualitat de»)

17.a Ben orientada. Matisació: propietat efecte de la bàsica.

a.i Consegüent: no representa entitats.

a.ii Dos efectes units: no actualització i qualitat, que atribuïm a l'antecedent (§2.1.1, 5f).

17.b Marc de la definició.

b.i Entre l'adverbi i la preposició comparativa: dos barres.

b.ii Entre *com* i *com a*: una barra.

- b.iii Paraules considerades més diferents: definicions semblants («de quina manera» i «de la mateixa manera que»).
- b.iv Paraules considerades més pròximes: definicions del tot diferents («de la mateixa manera que» i «en qualitat de»).
- 17.c Implicació: les definicions de Fabra (*b.iii*, *b.iv*) no quadren amb les barres (que expressen les seues creences, *b.i*, *b.ii*).
  - c.i ¿Efecte de centrar-se en les formes (*com* / *com a*) en compte de focalitzar el contingut semàntic?

Potser convé insistir en la divergència entre *com* i *com a*. Certament, en una part de les comparacions d'igualtat (les qualitatives, enfront de les quantitatives i les intensificadores) apareix una qualitat, que té l'entitat comparadora (o el fet comparador) i passa a l'entitat comparada (en *un ou com un puny*, la grandària del puny passa a l'ou). Com que en eixes comparacions hi han dos entitats, el nom consegüent va actualitzat (*un puny* en l'exemple). En l'ús de *com a*, també hi ha una qualitat, que va a parar al nom antecedent. Però, en l'ús comparatiu qualitatiu, hi han dos entitats (que compartixen una propietat); per contra, en *com a* només hi ha una entitat, que té una propietat. Com a conseqüència, el nom consegüent no va actualitzat (*parlar com a president*, contràriament a les comparacions). A més, en la majoria de les comparacions (la quantitativa d'un nom, la dels qualificatius, la del verb, la dels circumstancials i la repetició d'un fet, 18a.i) no hi ha cap qualitat, sinó una quantitat o una intensitat (o «grau», que deia Fabra, com ara en 1956: §120). Per una altra banda, la diferència teòrica va acompanyada d'un fet empíric: els valencians no dubtem en l'ús de *com* i *com a* (com a mínim en la Costera, en la Ribera i en l'Horta; no dubtem tampoc en l'ús de *per* i *per a*, encara que l'escriptura siga un caos):

- 18 Coincidències (reduïdes) i diferències (fortes) entre *com* i *com a*
  - 18.a La majoria de les comparacions d'igualtat no són sobre una qualitat, sinó sobre una quantitat o una intensitat (o grau):

- a.i Un nom (*tantes cadires com...*), un qualificatiu (*vestit tan blanc com...*), un verb (*córrer tant com...*), un circumstancial (*tan sovint com...*) i la repetició d'un fet (*Has reeixit, com jo*)
- 18.b En les comparacions qualitatives (d'entitats i de fets, *un ou com...*, *Fer-bo com...*), hi han dos entitats (o dos fets), i la qualitat de l'entitat comparadora va a l'entitat comparada.
  - b.i El nom de l'entitat comparadora va actualitzat.
- 18.c En l'ús de *com a*, no hi han quantitats ni intensitats (*a*): només qualitats (*b*). Però hi ha una sola entitat (en el nom antecedent).
  - c.i Primer efecte: el nom consegüent no va actualitzat.
  - c.ii Segon efecte: expressa una qualitat de l'antecedent.
- 18.d Fet empíric: els valencians no dubtem en l'ús de *com* i *com a* (com a mínim en la Costera, en la Ribera i en l'Horta)

Per cert, Saragossà m'ha explicat que, en les preposicions que són compostes per l'origen (com ara *per a*, *cap a* i *com a*), la paraula central o més significativa és la segona (com en la combinació d'un verb modal i un verb general, *pot anar, deu anar*). Així, el cor de *per a* és la preposició *a* amb el valor 'destinació'. De fet, Ramon Llull encara podia dir *Això és a tu*. La preposició *per* vindria del trajecte, i expressaria 'temps posterior', habitual en *per a* (si diem *Estes flors són per al menjador*, estaran en el menjador en un temps posterior). En definitiva, *per a* significaria 'destinació posterior' (*Enviar una cosa a un lloc per a un altre lloc*). Semblantment, quan algú *va cap a un lloc* hi han dos factors: el bàsic és la destinació (que expressa *a*); el segon és indicar una classe de destinació ('aproximació a la destinació', *cap*). En el cas de la preposició que estudiem (*com a*), la preposició *a* expressa 'adjunció i destinació' (*estar a una vora, arribar a una hora determinada*), que és justament l'operació que fem quan usem *com a*: adjuntem o destinem una qualitat al nom antecedent. Si *com a* haguera començat a existir expressant el valor de *considerar com a, tractar com a* (primer ús secundari, §2.1.2, 7), podríem

mirar si el component *com* de *com a* podria vindre de la construcció *com si*: quan tractem a algú com a germà, és *com si fóra germà*. Els dos ordens dits (*per a = pot anar*) serien una conseqüència d'anteposar el verb a l'objecte directe (de *jo + una cosa + pinte a jo pinte una cosa*) i anteposar la «preposició» o categoria relacionant (de *un llibre + la taula + damunt a un llibre damunt la taula*):

- 19 Preposicions compostes per l'origen: ¿quin és el constituent bàsic?
- 19.a Proposta de Saragossà: el segon.
- a.i Com en «verb modal + verb general» (*pot anar*)
- 19.b Aplicació a *per a*, *cap a* i *com a*
- b.i *per a*: destinació (*Això és a tu*) + prolongació posterior (*per*: trajecte).
- b.ii *cap a*: factor bàsic (destinació, *a*) i secundari ('aproximació a la destinació', *cap*).
- b.iii *com a*: adjunció (o destinació) d'una qualitat al nom antecendent (*a*); *com* podria vindre de *com si* (*tractar com a = tractar com si fóra*).
- 19.c Órdens dits (*per a = pot anar*): conseqüència d'anteposar:
- c.i el verb a l'objecte directe
- c.ii *jo + una cosa + pinte / jo pinte una cosa*
- c.iii la «preposició» o categoria relacionant
- c.iv *un llibre + la taula + damunt / un llibre damunt la taula*

Tornem a Fabra. La seua proposta sobre *com a* va ben orientada en la semàntica. Per contra, hi han anomalies en els exemples (reproduïts en 20c). Per a facilitar el contrast, he incorporat els exemples de les gramàtiques de 1912 (20a) i de 1918 (20b), més dos exemples que el DGLC posa en *com* i que ara analitzarem (20d):

20 Exemples de Fabra de la preposició atributiva

20.a Exemples de 1912 (§4.3.4, 13):

- a.i *Com a general, mereix tots els nostres elogis*
- a.ii *S'estimen com a bons germans*

20.b Exemples de 1918 (§5.3.1, 1):

- b.i *S'estimen COM A bons germans.*
- b.ii *COM A general mereix tots els nostres elogis.*
- b.iii *Ja és bo? – Jo li ho venc COM A bo.*
- b.iv *La gramàtica considerada COM A ciència.*

20.c Exemples del DGLC

- c.i *Ell hi fou invitat com a president de la nostra associació.*
- c.ii *Com a general mereix totes les nostres lloances.*
- c.iii *Fou bandejat com a indesitjable*

20.d Exemples que el DGLC posa en *com*:

- d.i *Jo i el meu cosí ens estimàvem com germans*
- d.ii *Jo el respecto com un pare.*

Sabem que la gramàtica de 1918 conserva els exemples de 1912 (20a) i n'afegeix dos més (20b). D'eixos quatre exemples (adequats tots), Fabra conserva el del general (20c.ii), suprimeix els altres tres i n'incorpora dos nous, que són adequats (20c.i, 20c.iii). Però la qüestió que més crida l'atenció és que un exemple que tenia *com a* en 1912 i en 1918 (*Dos persones s'estimen com a bons germans*) apareix amb *com* en el diccionari (*Jo i el meu cosí ens estimàvem com germans*). En la proposta que he desplegat al principi (§2), he comentat que hi han fets referencials que es poden interpretar amb *com* (*concebre unes paraules com unes altres / igual que*) i amb *com a* (*concebre una paraula com a una altra*, §2.2.1, 11). Això obliga a preguntar-se si seria factible que els dos exemples de Fabra respongueren a eixa utilitat, de manera que els dos serien coherents. Parem-nos a reflexionar.

Hem deduït que, en les comparacions, hi han dos entitats diferents i que en *com a* el segon nom no indica cap entitat. Eixe contrast comporta diferències en l'actualització: en la comparació, el segon nom està actualitzat, mentres que no ho està en *com a* (amb excepcions, ja justificades, §2.2.4, 20). A eixa informació coneguda, n'afegirem ara de nova, sobre les comparacions. Quan no comparem amb una entitat específica (*un gos com el teu*) sinó amb un membre no específic d'una espècie, podem fer-ho de dos maneres: o recurrent a *un* (que implica un membre qualsevol, *Eixe treballa com un moro*) o recurrent a l'article totalitzador (*Eixos treballen com els moros*); si l'antecedent és un plural, usem *uns* (*Eixos treballen com uns moros*).

En el panorama descrit, només conec un arcaisme, que es deu haver mantingut *com a* conseqüència de la popularitat que té: per a comunicar que u va molt de cul, podem recórrer a dir que *anem com cagalló per séquia* (qui ha vist un cagalló per una séquia amb un bon corrent sap que la construcció és molt expressiva). Notem que, en la frase que comentem, no solament falta *un* en *cagalló*, sinó també en *séquia* (la construcció plena i regular és *anar com un cagalló va per una séquia*):

- 21 Comparació d'una entitat amb un membre no específic d'una espècie
  - 21.a Dos maneres: amb *un* (un membre qualsevol) o amb l'article totalitzador
    - a.i *Eixe treballa com un moro / Eixe treballa com els moros*
  - 21.b Antecedent en plural: *uns / els*
    - b.i *Eixos treballen com uns moros / com els moros*
  - 21.c Excepció: un arcaisme, conservat per la freqüència d'ús
    - c.i *anar com cagalló per séquia*
    - c.ii Falta *un* en *cagalló* i en *séquia*. Construcció plena:
    - c.iii *anar com va un cagalló per una séquia*

Mirem sí, amb la informació anterior, podem analitzar els exemples de Fabra. ¿És factible que dos persones que no són germanes s'estimen *com a germanes*? No cal dir que sí: es tracta d'una qualitat que, encara que el subjecte no la té objectivament, és *com si la tinguera*. De fet, en el valencià que he après és normal dir *Ella i jo som cosines; però ens volem com a germanes*. En definitiva, eixe exemple pertany al primer ús secundari (*considerar com a, tractar com a*, §2.1.2, 7). Seguim avant. ¿És possible que dos persones (no germanes) s'estimen *de la mateixa manera que s'estimen uns germans*? En la manera de formular la pregunta, està la resposta. Tenim, per tant, que el verb *estimar* (o *voler*) permet les dos preposicions (*com* i *com a*; però sempre cada una amb el seu valor).

Ara: ¿significa això que l'exemple de Fabra *Jo i el meu cosí ens estimàvem com germans* és coherent? La resposta és negativa. Si volem aplicar la comparació a *estimar* amb un subjecte en plural, hem d'usar *uns* en el consegüent de la preposició (*Jo i el meu cosí ens estimàvem com uns germans*) o *els* (*Jo i el meu cosí ens estimàvem com els germans*). En canvi, en l'exemple de Fabra falta l'actualitzador, que és necessari en la comparació (21a-b).

Podem acabar l'anàlisi amb dos dades, una teòrica i l'altra empírica. La teòrica és que, per a Fabra, la preposició *com a* era una espècie d'ús subaltern de la preposició comparativa, de manera que en compte de diferenciar-les les acostava (§5.3.1, 2b). En la referència dita, hem observat que la dilució de *com a* davant de *com* ajudava a entendre que Fabra no haguera criticat la substitució de *com a* per *com*, la qual practicava (en §5.3.1, 2c, hi han tres exemples). Davant d'eixes dades, ¿hem de pensar que tenim un altre exemple en què Fabra escriu *com* en compte de *com a*?:

22 Anàlisi de «*estimar-se com germans*» (20d.i)

22.a El verb *estimar* (o *voler*) és compatible amb *com a* i amb *com*

a.i *Ella i jo som cosines; però ens volem com a germanes*

- a.ii És el primer ús secundari de *com a* (*considerar com a, tractar com a*, §2.1.2, 7).
- a.iii *Elles s'estimen com unes germanes*
- a.iv Hi ha una comparació: *Elles s'estimen de la mateixa manera que s'estimen unes germanes*
- 22.b Exemple de Fabra: és incoherent perquè falta l'actualitzador (*uns o els*), que és necessari en la comparació (21a-b):
  - b.i *Jo i el meu cosí ens estimàvem com uns germans*
  - b.ii *Jo i el meu cosí ens estimàvem com els germans*
- 22.c Marc de l'error.
  - c.i Teoria: la supeditació de *com a* a *com* portava a Fabra a acostar-les, en compte de diferenciar-les (§5.3.1, 2b).
  - c.ii Normativa: Fabra no criticà la substitució de *com a* per *com*. De fet, la practicà (tres exemples en §5.3.1, 2c).
- 22.d Exemple analitzat: ¿una altra manifestació d'escriure *com* en compte de *com a*?

Quant al segon exemple (*Jo el respecto com un pare*, 20d.ii), jo havia interpretat que hi havia el mateix error que en l'anterior: la forma que a mi m'eixia com a parlant és *Jo el respecte com a un pare*. El director del treball m'ha observat que tinc raó en la forma, però no en l'argumentació. M'ha explicat que, si la persona que parla és d'edat i parla sobre un jove, aleshores l'oració és coherent: *A eixe jove, jo el respecte com un pare (respecta el fill)*. En canvi, si un jove parla sobre una persona d'edat (que és la situació en què jo m'havia posat) diem: *A eixa dona, jo la respecte com a una mare*.

L'explicació anterior mostra que, ara, no hi ha la preposició *com a*. En els dos exemples (*respectar com un pare* i *respectar com a una mare*), diem una comparació. Però la realitat sintàctica és molt diferent en cada oració. En la primera, *un pare* és el subjecte, de manera que no té preposició; en canvi, *una mare* és

l'objecte directe en el segon exemple. I posem la preposició *a* justament per a diferenciar dos construccions que altrament es superposarien. Cal tindre en compte que, en les comparacions, les elisions poden ser molt potents (Saragossà 2002: §30.4.3.3: Els processos d'elisió i de recuperació). Convé remarcar que ens trobem davant d'un altre cas en què la preposició *a* és necessària en l'objecte directe. Per una altra banda, si la preposició *com a* s'escriguera *coma* o *comà* la forma «*com a*» sempre indicaria la preposició *com* i la preposició *a*, de manera que jo hauria interpretat adequadament la construcció *El respecte com a un pare* (*com* + *a*, no la preposició atributiva, que seria *coma* o *comà*):

- 23 Un exemple ambivalent: «Jo el respecto com un pare» (20d.ii)
- 23.a Si l'emissor és d'edat i parla sobre un jove: oració coherent
- a.i *A eixe jove, jo el respecte com un pare (respecta el seu fill)*
- 23.b Si un jove parla sobre una persona d'edat, diem *com a*:
- b.i *A eixa dona, jo la respecte com a una mare*
- 23.c En els dos casos: una comparació.
- c.i (*a.i*): *un pare* és subjecte.
- c.ii (*b.i*): *una mare* és objecte directe.
- c.iii Forma plena: *A eixa dona, jo la respecte com respectem una mare*
- c.iv Preposició *a*: necessària en (*b.i*).

6.4. SEGONA ENTRADA DEL DGLC: EL *COM* CAUSAL

Ara, analitzarem la segona entrada del DGLC, dedicada al *com* que podríem anomenar causal. En contrast amb el primer *com* (que seria un adverb), el *com* causal seria una conjunció:

1 Segona entrada de *com* en el DGLC

- 1.a «**com** conj. Denota causa (sovint, seguit de *que*). *Com és tan tard, no estranyeu que ens s'anem: no podem esperar-nos més. Com sigui que ells no comparegueren, ho vam haver de fer nosaltres tots sols. Com que estic cansat, me'n vaig a jeure*»

La primera pregunta que ens farem és si és coherent separar el *com* comparatiu i el *com* causal. Saragossà explica en les seues classes que és molt comú que les llengües creen valors abstractes a partir de valors concrets. Un exemple típic és la preposició *per*, que comença per un valor locatiu estàtic (*El llibre està pel despatx*), segueix per un valor locatiu de moviment (*Anar pel trajecte*) i va a parar a un valor abstracte, la causa (*Anar a un lloc per una causa*):

2 ¿És coherent separar el *com* comparatiu i el *com* causal?

- 2.a Sovint, les llengües creen valors abstractes a partir de concrets.
- 2.b Exemple: preposició *per*
- b.i Valor locatiu estàtic (*El llibre està pel despatx*)
- b.ii Valor locatiu de moviment (*Anar pel trajecte*)
- b.iii Valor abstracte, la causa (*Anar a un lloc per una causa*).

¿Com hem d'actuar quan una paraula té diverses accepcions (2b)? En primer lloc, el diccionari les ha d'ordenar (de la bàsica a la més derivada, com hem fet en *per*, 2b). En segon lloc, el lingüiste ha d'explicar per quin motiu i de quina manera els parlants han anat creant els valors secundaris. En l'exemple, el fet que la preposició *per* indique en el valor bàsic una pluralitat de posicions potencials (2b.i) ha fet que l'hàgem habilitada per a expressar el trajecte, ja que no es produïx moviment si no hi ha una pluralitat de punts entre l'origen (un punt) i la destinació (un punt). Podríem dir que el trajecte és el mitjà gràcies al qual es

realitza el moviment; i, en haver fet eixe comentari, ja podem entendre per què hem habilitat la preposició *per* del trajecte per a indicar la causa:

- 3 El lingüiste ¿com ha de tractar les accepcions d'una paraula?
  - 3.a Ordenar-les (de la bàsica a la més derivada, 2b)
  - 3.b Explicar el motiu i la manera de crear els valors secundaris.
  - 3.c Aplicació a la preposició *per*
    - c.i Valor bàsic (2b.i): pluralitat de posicions potencials
    - c.ii Habilitació per al trajecte. Causa: pluralitat de punts entre l'origen i la destinació.
    - c.iii Trajecte: el mitjà gràcies al qual es realitza el moviment.
    - c.iv La definició del trajecte mostra el motiu d'haver habilitat *per* per a indicar la causa.

Si apliquem el marc anterior a la preposició *com* comparativa i la preposició *com* causal, haurem de sospitar que els parlants hem aprofitat propietats del *com* comparatiu per a crear un valor causal. En una monografia dedicada a la comparació, Saragossà (2002: §30.0.1) ho anuncia: «en el món de la comparació abunden les irregularitats i les nocions derivades (*com ara* el *com* causal, §30.8)» (*com ara* seria una construcció irregular, i el *com* causal seria una noció derivada). El resultat versemblant a què hem arribat significa que un diccionari ha d'actuar en el *com* comparatiu igual que en la preposició *per*: ha d'explicar primer el valor comparatiu i, en la mateixa entrada, descriurà posteriorment el valor causal; i, si l'autor pot, mostrarà quines propietats del valor bàsic (el comparatiu) expliquen la creació del valor secundari (el causal). En canvi, Fabra ajunta el *com* comparatiu amb una paraula diferent (l'adverbi interrogatiu de manera *com*) i el separa de la noció que deriva d'eixa paraula (el *com* causal). Ressaltem-ho:

- 4 Aplicació de (2-3) al *com* comparatiu i el *com* causal
  - 4.a Actuació que hauria de tindre un diccionari
    - a.i Definició del *com* comparatiu.
    - a.ii Descripció del valor causal i vinculació al bàsic.
  - 4.b Actuació del DGLC
    - b.i Ajunta el *com* comparatiu amb una paraula diferent (l'adverbi interrogatiu de manera, *com*).
    - b.ii Separa el *com* comparatiu de la noció que deriva d'eixa paraula (el *com* causal).

Per una altra banda, si els parlants hem creat dos causes (la de *per* i la de *com*) un lingüiste deu pensar que hi han diferències, ja que la llengua viva procura evitar les redundàncies. Per tant, una de les obligacions de les gramàtiques és explicar quina és la causa bàsica (probablement, la de *per*) i quina matisació aporta cada una de les altres subordinacions causals (com ara la de *ja que* i la de *com*).

Saragossà m'ha comentat que, el dia que tindrem un bon estudi sobre el *com* causal, probablement arribarem al resultat que *com* i *com que* expressen dos causes diferents. En concret, *com* apareixeria en oracions curtes expressives, com ara el primer exemple de Fabra (*Com és tan tard, no estranyeu que ens s'anem*). En el valencià que he après, són corrents oracions com esta: *Com no plou, la terra està molt seca*. En canvi, *com que* (que els valencians no diem) tindria tres propietats: seria pròpia d'oracions purament enunciatives (és a dir, no expressives); indicaria una causa que conté informació nova però que el parlant considera secundària o temàtica i, com a conseqüència la posa al principi de l'oració composta; i, en general, serien oracions subordinades causals no curtes (enfront de les expressives, que solen ser curtes).

Les construccions expressives i les no expressives tindrien en comú que al parlant li interessa l'orde «causa (oració subordinada causal) + efecte». La finalitat del *que* en *com que* seria diferenciar l'oració causal d'un altre ús de *com*: aquell

en què l'oració subordinada (posada també al principi de l'oració composta) és purament informativa, ja que no indica ni una causa ni una comparació. Parlant i escrivint, és molt corrent la construcció següent: *Com hem dit més amunt, ...* Ara, contrastem eixa construcció amb la causal: *Com que tots els factors que hem descrit tenen uns efectes negatius greus, haurem de convindre que...* En la segona oració de §6.1, n'hi ha un exemple: *Com que els diccionaris tenen la finalitat de definir el contingut semàntic de les paraules, mirarem com tractà les preposicions que estudiem.*

L'origen de *com que* podria ser la construcció medieval *com siga que*, que apareix en el DCVB: «Com sia donchs que la vexiga plena de urina agrevia la natura, per la qual cosa ella se sforça, Albert G., Ques. 41 vo». La construcció *com siga que* també apareix en un exemple del DGLC (*Com sigui que ells no comparegueren, ho vam haver de fer nosaltres tots sols*).

Si passem a Fabra, definix el *com* causal com si fóra sinònim del *per* causal. A més, en 1918 deia que era preferible *com que* a *com*, per bé que no aportava cap argumentació (§5.2.2, 8h). En canvi, ara diu «sovint amb *que*». Les dos absències dites (no diferenciar el *com* causal i el *per* causal; i no preguntar-se si *com* i *com que* poden indicar causes diferents) possibiliten que el tercer exemple de Fabra siga probablement erroni, ja que correspon a l'ús causal expressiu (i, per tant, no hauria de portar *que*): *Com estic tan cansat, me'n vaig* (en Fabra, *Com que estic tan cansat, me'n vaig*):

- 5 ¿Com cal actuar davant del fet que *per*, *com* i *ja que* expressen un circumstancial causal?: indagant quina és la causa general (*per*) i quins matisos privatius expressen les altres opcions
  - 5.a Proposta d'estudi sobre *com* i *com que* (i un tercer *com*)
    - a.i Valor en comú: al parlant, li interessa l'orde «causa (oració subordinada causal) + efecte».
    - a.ii *com*: oracions curtes expressives (*Com no plou, la terra està molt seca*).

- a.iii *com que*: oracions no curtes ni expressives. Informació nova però que el parlant considera secundària o temàtica (*Com que tots els factors que hem descrit tenen uns efectes negatius greus, haurem de convindre que...*).
- a.iv Finalitat del *que* en *com que*: diferenciar l'oració causal de l'oració subordinada que no és ni una causa ni una comparació (*Com hem dit més amunt, ...*).
- a.v Pas de *com* a *com que*: per la construcció medieval *com siga que*
- 5.b Actuació de Fabra:
  - b.i Com si *com* i *per foren* sinònims («causa»).
  - b.ii No es pregunta si *com* i *com que* són causes diferents.
  - b.iii 1918: seria preferible *com que* a *com* (sense argumentar-ho, §5.2.2, 8h).
  - b.iv 1932: «sovint amb *que*».
  - b.v Efecte de la vaguetat: el tercer exemple podria ser erroni (és expressiu): *Com estic tan cansat, m'en vaig* (en el DGLC, *Com que estic tan cansat, m'en vaig*).

6.5. CONCLUSIONS SOBRE EL DGLC

En les gramàtiques de Fabra que hem analitzat, no hi ha teoria, absència que facilita que apareguen anomalies metodològiques (§5.4, 11a). En canvi, un diccionari no pot estar absent de teoria: ha de dir a quina categoria sintàctica pertany la paraula que tracta, ha de definir el contingut semàntic i ha de posar exemples. El marc dit comporta que el DGLC s'havia de comprometre en el contingut semàntic de la preposició comparativa, de la preposició atributiva i de l'adverbi interrogatiu de manera. En conseqüència, el DGLC havia de contindre més teoria que les gramàtiques.

Ara: en la ciència, una definició aïllada no té valor (principi metodològic que Saragossà ha après del filòsof Josep Lluís Blasco i que transmet als alumnes). He recordat eixe principi perquè les paraules que estudiem són gramaticals (és a dir, pertanyen a la part bàsica i estructurada de la llengua). Això comporta que un autor difícilment definirà bé una paraula gramatical si no té una visió global dels conceptes bàsics de la lingüística. Si ara tenim en compte que en les gramàtiques analitzades de Fabra no hi ha teoria, convindrem que no era fàcil que el DGLC s'encarara adequadament a la definició de les tres paraules que focalitzem.

El contingut del capítol verifica la sospita. De bell començament, hem trobat que el nostre autor ajunta en una mateixa entrada tres paraules diferents (la preposició comparativa, la preposició atributiva i l'adverbi interrogatiu de manera, que posa en primer lloc, §6.1, 1). A més, separa en dos entrades diferents la preposició comparativa i la preposició causal *com* (que haurien d'anar juntes, §6.4, 2). L'anomalia descrita no és una casualitat, sinó que deriva de les actuacions de Fabra en les seues gramàtiques (en 1891, havia qualificat la paraula comparativa com a adverbi; en 1912 i en 1918, mescla la paraula comparativa i els circumstancials de manera, als quals s'aplica l'adverbi interrogatiu *com*; *com a* seria un variant subsidiària de *com*, i altres factors secundaris, §6.1, 4-5).

En el contingut semàntic, Fabra definix bé la primera paraula que tracta (*com* interrogatiu: «de quina manera», §6.2, 8); els exemples també són satisfactoris (§6.2, 13). En canvi, el fet de subordinar la preposició comparativa a l'adverbi interrogatiu havia de tindre efectes negatius en la definició, com així passa (§6.2, 9): de les set classes de comparacions que hi han, la seua definició només és aplicable al cas cinquè (als circumstancials de manera, que no són precisament el cas bàsic). En la definició inadequada de la preposició comparativa, també intervenen anomalies de l'actuació en les gramàtiques (§6.2, 10). Els exemples comparatius contenen limitacions significatives (§6.2, 15).

La part més densa de l'anàlisi potser ha sigut la dedicada a la preposició *com a*. Encara que la definició és aplicable («en qualitat de»), és a on més anomalies

han eixit. Les causes d'eixe contrast són tres. La primera és que la definició mostra una propietat derivada (és l'efecte de propietats més bàsiques: no entitats i no actualització). La superficialitat és u dels factors que ajuda a entendre que Fabra posa un exemple de *com* que correspon a *com a* (*estimar-se com a germans*, §6.3, 22). Una de les causes de la densitat ha sigut mostrar que les definicions que proposa Fabra i l'estructura en què les posa (una entrada amb accepcions bàsiques i accepcions secundàries) no són coherents (§6.3, 17b i 17c).

La part final del capítol (l'anàlisi de l'entrada dedicada al *com* causal) ha anat unida a argumentar com deuen actuar els diccionaris quan una paraula té diverses accepcions (ordenades de les concretes a les abstractes, §6.4, 2-3). Eixe panorama no solament ens ha aprofitat per a dir com ha de desplegar un diccionari el tractament del *com* comparatiu i el *com* causal (§6.4, 4). El camí fet també ens ha permés desplegar una introducció densa a tres *com* causals, cada u amb un matís (el *com* causal expressiu, el *com* causal temàtic i el *com* purament informatiu, §6.4, 5). El fet que el DGLC posara el *com* comparatiu i el *com* causal en entrades diferents (més unes altres limitacions) impediren que s'encarara als objectius formulats en este paràgraf:

- 1 Vinculació entre el diccionari i les gramàtiques
  - 1.a Diccionaris: han de definir el valor de les paraules que inclouen.
    - a.i Paraules que estudiem: gramaticals. Per a definir-les, convé tindre una visió global de la lingüística.
    - a.ii Gramàtiques analitzades de Fabra: sense teoria (§5.4, 11a). És una dificultat per al diccionari.
  - 1.b DGLC: ajunta en una entrada tres paraules diferents (l'adverbi *com* i les preposicions *com* i *com a*, §6.1, 1).
    - b.i Separa el *com* comparatiu i el causal (§6.4, 2).
    - b.ii Primera anomalia: unida a actuacions concretes de les seues gramàtiques (§6.1, 4-5).

- 1.c *com* interrogatiu: definició adequada (§6.2, 8).
  - c.i Exemples: *satisfactoris* (§6.2, 13).
- 1.d *com* comparatiu: de set classes de comparació, la definició és aplicable a la cinquena (§6.2, 9).
  - d.i Causes: ajuntar paraules diferents (*com* interrogatiu i *com* comparatiu) i actuacions en les gramàtiques (§6.2, 10).
  - d.ii Exemples: anomalies significatives (§6.2, 15).
- 1.e *com a*: definició aplicable però derivada («en qualitat de»)
  - e.i Un exemple de *com* és de *com a* (*estimar-se com a germans*, §6.3, 22).
  - e.ii Definicions de Fabra i l'estructura d'accepcions: no són coherents (§6.3, 17b i 17c).
- 1.f Entrada del *com* causal:
  - f.i Els diccionaris davant de diverses accepcions (§6.4, 2-3).
  - f.ii Aplicació al *com* comparatiu i el *com* causal (§6.4, 4).
  - f.iii Introducció a tres *com* causals: l'expressiu, el temàtic i el purament informatiu (§6.4, 5).
  - f.iv DGLC: no s'encara als objectius indicats.

7. FABRA (1956)

7.1. PARTS DE LA GRAMÀTICA: COM CAP DE LES ANTERIORS

La gramàtica de Fabra de 1956 (redactada entre 1940 i 1948) té una estructura que no coincidix amb cap de les anteriors:

- 1 Índex de Fabra (1956): ortografia (*a*) + sintaxi (*b-e*) + formació de paraules (*f-g*)

- 1.a I. Ortografia
  - 1.a.i Les tres regles de l'accentuació gràfica
  - 1.a.ii Els dos accents agut i greu
  - 1.a.iii La dièresi
  - 1.a.iv L'accent diacrític
  - 1.a.v Recte ús de les lletres
  - 1.a.vi Discrepàncies entre el català i el castellà
- 1.b II. Grup nominal
  - 1.b.i Formes masculines i formes femenines de l'adjectiu
  - 1.b.ii Noms masculins i noms femenins
  - 1.b.iii Les formes del plural
  - 1.b.iv Article indefinit
  - 1.b.v Adjectius pronominals
  - 1.b.vi Numerals cardinals
  - 1.b.vii Pronoms
  - 1.b.viii L'anomenat article neutre
- 1.c III. Verb
  - 1.c.i Verbs models
  - 1.c.ii Infinitiu
  - 1.c.iii Gerundi
  - 1.c.iv Indicatiu present i subjuntiu present
  - 1.c.v Imperatiu
  - 1.c.vi Indicatiu imperfet
  - 1.c.vii Subjuntiu imperfet i indicatiu perfet
  - 1.c.viii Participi passat
  - 1.c.ix Indicatiu futur i condicional present
  - 1.c.x Verbs que s'aparten dels models
- 1.d IV. Complementes del verb
  - 1.d.i Els pronoms febles

- 1.d.ii El complement-acusatiu
- 1.d.iii El complement-datiu
- 1.d.iv Altres complements d'objecte
- 1.d.v Complementes circumstancials
- 1.d.vi Preposicions
- 1.d.vii El terme predicatiu
- 1.d.viii Els adverbis
- 1.e V. Grups verbals
  - 1.e.i L'infinitiu
  - 1.e.ii El gerundi
  - 1.e.iii El participi passat
  - 1.e.iv Proposicions subordinades i coordinades
  - 1.e.v Proposicions relatives
  - 1.e.vi Proposicions interrogatives
  - 1.e.vii Proposicions conjuncionals
  - 1.e.viii Fets que es constaten en les subordinades i en les coordinades
- 1.f VI. Derivació
  - 1.f.i Noms derivats d'altres noms
  - 1.f.ii Noms derivats d'adjectius
  - 1.f.iii Noms derivats de verbs
  - 1.f.iv Adjectius derivats de noms
  - 1.f.v Adjectius derivats d'altres adjectius
  - 1.f.vi Adjectius derivats de verbs
  - 1.f.vii Verbs derivats de noms, d'adjectius i d'altres verbs
  - 1.f.viii adverbis
- 1.g VII. Composició
  - 1.g.i Composts formats amb prefixos
  - 1.g.ii Els altres composts

Als lectors, els costa deduir com va estructurar el nostre autor la seua darrera gramàtica per la distribució dels conceptes i per una part del lèxic usat. Amb uns quants comentaris, intentaré mostrar quina és l'estructura de Fabra (1956).

Darrere del l'expressió «grup nominal» (1b), Fabra descriu la formació del subjecte, que és un terme informatiu i adequat. El nom *verb* és clar (1c), però convé ajuntar-lo amb els altres constituents de la predicació (que apareixen en 1d). Pel que fa als «complements del verb» (1d), comprenen els circumstancials, l'objecte directe i els circumstancials regits o règim verbal (concrets i abstractes, *entrar en un lloc / pensar en una cosa*). Els circumstancials són compatibles amb qualsevol verb, mentres que l'objecte directe es limita als verbs transitius. Això comporta que els circumstancials deuen anar davant de l'objecte directe. Quant a l'expressió «complements del verb», trobe que un nom més entenedor hauria sigut «circumstancials i objecte directe» (o «més constituents de la predicació (circumstancials i objecte directe)»).

El fragment «grups verbals» (1e) no s'entén fins que llegim el contingut i deduïm que Fabra tracta l'oració composta i la coordinació, que són uns noms adequats i clars. En definitiva, després d'estudiar l'oració simple («subjecte + verb (+ objecte directe) + circumstancials», 2a-b) ve l'oració composta i la coordinació (2c). Si ara contrastem la distribució i els noms de (2a-b) amb la de Fabra (1), crec que la de 2 és més simple i més clara.

En la predicació, he posat els pronoms febles al final (2b.v), ja que s'apliquen a l'objecte directe, al subjecte i a algun circumstancial, de manera que han d'aparèixer després d'eixes nocions. En canvi, Fabra incorre en l'anomalia de posar els pronoms febles com a primer concepte de la predicació (1c.i).

En (2c), al costat de la coordinació i l'oració composta he incorporat més conceptes (els modificadors atributius, els verbs «copulatiu» i l'anomenada «modalitat oracional»). He prescindit de l'ortografia (al principi de la gramàtica) i de la formació de paraules (al final de la gramàtica):

- 2 Estructura de Fabra (1956) (sense ortografia —al principi— ni derivació i composició —al final—, i amb alguna variació)
  - 2.a Formació del subjecte
    - 2.a.i Nom
    - 2.a.ii Modificadors qualificatius
    - 2.a.iii Modificadors quantitius (o actualitzadors)
  - 2.b Formació de la predicació
    - 2.b.i Verb en un temps
    - 2.b.ii Circumstancials
    - 2.b.iii Objecte directe
    - 2.b.iv Circumstancials regits (concrets i abstractes, *entrar en un lloc / pensar en una cosa*)
    - 2.b.v Pronoms febles
  - 2.c Més temes
    - 2.c.i Modificadors atributius i verbs «copulatiu»
    - 2.c.ii Coordinació
    - 2.c.iii Oració composta
    - 2.c.iv Oracions enunciatives, interrogatives i exclamatives

Com en les altres gramàtiques, Fabra no constata la separació de les gramàtiques anteriors ni, per tant, justifica la variació teòrica. En unes altres qüestions significatives, també varia. Així, Fabra (1956) s'aparta de 1918 (a on posava «adverbis + preposicions», §5.1, 1g-h) i torna a l'orde de 1912 («preposicions + adverbis», §4.2, 3d), que hem argumentat que és l'adequat (§5.2.3, 11b). Però, en 1956, posa «el terme predicatiu» entre les preposicions i els adverbis (1d.vi-viii).

L'orde que més amunt (§4.3.4, 15) hem vist en Grevisse (1936) era diferent: subjecte + verb i els seus complements + «atributs» = oració. És a dir, el

concepte *predicatiu*, *atribut* o *atributiu* seria tan perifèric, que caldria estudiar-lo al final del tractament de l'oració. Saragossà té la mateixa opinió, que basa en la teoria. La definició dels modificadors atributius es fonamenta en conceptes molt secundaris (*tema i rema*, §5.3.1, 3c), de manera que haurien d'aparèixer tard en la gramàtica: en l'explicació de la formació de l'oració simple, al final (2c.i). En tot cas, els predicatius o atributius no haurien d'aparèixer entre els dos conceptes fonamentals per a estudiar els circumstancials (les preposicions i els adverbis):

- 3 Fabra seguix sense constatar i justificar les variacions sobre els seus manuals anteriors. Dos exemples
  - 3.a L'estructura de la gramàtica (1)
  - 3.b Orde de les preposicions i els adverbis
    - 3.b.i 1912: «preposicions + adverbis» (§4.2, 3d)
    - 3.b.ii 1918: «adverbis + preposicions» (§5.1, 1g-h)
    - 3.b.iii 1956: torna a 1912; però posa «el terme predicatiu» entre les preposicions i els adverbis (1d.vi-viii).
  - 3.c Orde en Grevisse (1936):
    - 3.c.i subjecte + verb i els seus complements + «atributs» = oració

En un treball sobre els models de gramàtica, Saragossà (2007) defén que l'estructuració descrita (2) és la més adequada. Equival a explicar com es forma l'oració simple (2a-b), i es fonamenta sobretot en el nom i en les funcions (classes de modificadors i les construccions resultants). Crec que l'autor citat té raó quant al marc general. Però, quan baixem a conceptes no tan bàsics, apareix una quantitat significativa d'anomalies, les quals dificulten trobar el lloc a on Fabra (1956) tracta un concepte concret o un constituent específic. De fet, ho comprovarem en l'anàlisi de les tres paraules que estudiem.

Com a exemple, podem posar la inclusió dels predicatius entre les preposicions i els adverbis (1d.vi-viii); o els 19 apèndixs que apareixen al final de la gramàtica, els quals contenen una informació que hauria d'estar dins del manual, en el lloc que corresponga a cada concepte. En la secció següent (§7.2), trobarem la paraula *com* en diversos llocs de la gramàtica i en els apèndixs:

- 4 Fabra (1956): entre una estructura general coherent i eficaç (2) i un ordenament de conceptes secundaris poc adequat
  - 4.a Exemple: 19 apèndixs al final de la gramàtica; cada informació hauria d'estar en el lloc que li corresponga.
  - 4.b Efecte: la paraula *com* apareix dins de la gramàtica (en diversos llocs) i també en els apèndixs (§7.2).

7.2. LA PREPOSICIÓ *COM* EN FABRA (1956)

7.2.1. La preposició *com* en el cos de la gramàtica

Sabem que Fabra qualifica la preposició *com* com a conjunció i com a adverb, de manera que ara consultarem eixes dos nocions. I també les preposicions, que estan situades després del concepte *circumstancial* (§7.1, 1d.vi).

El tractament de les preposicions és breu (quatre pàgines, §82-§83). No reproduiré fragments ni els analitzaré, ja que eixirien anomalies ja comentades, com ara ordenar les preposicions febles alfabèticament («*a, amb, de, en i per*»), o no posar després de les les preposicions febles les locatives fortes (*davant, fora, prop*, etc.), sinó preposicions fortes secundàries (*contra, entre, segons...*). Com era esperable, no he vist *com* en les preposicions considerades:

- 1 *Com* i les preposicions (tractament breu, 4 p., §82-§83)
  - 1.a Com en altres manuals:
    - a.i orde alfabètic («a, amb, de, en i per»)
    - a.ii preposicions fortes secundàries (*contra, entre, segons*) abans que les bàsiques (*davant, fora, prop*).
  - 1.b No conté la preposició *com*.

Els adverbis també ocupen quatre pàgines (§88-§93). En els «adverbis de quantitat» (§89), apareix *tan(t)*, *més* i *menys*, però el nostre autor no esmenta la comparació ni posa exemples comparatius positius (*No era tan llarg* comporta la negació d'una afirmació anterior: *No era tan llarg com has dit*). Si retrocedim als modificadors quantitius del nom, en els «adjectius dits indefinits» (§38.f, estudiats dins dels «adjectius pronominals») trobarem *tant*, no exemplificat ni comentat:

- 2 *Com* i les altres paraules comparatives en els adverbis (i en els adjectius quantitius)
  - 2.a Adverbis (4 p., §88-§93). «Adverbis de quantitat» (§89): *tan(t)*, *més* i *menys*; l'autor no els comenta.
    - a.i Només un exemple (de *tan*), negatiu (*No era tan llarg*).
  - 2.b Quantificació del nom. «Adjectius dits indefinits» (§38.f): *tant*; ni comentaris ni exemples.

Només ens queda una possibilitat dins de la gramàtica: que *com* aparega en les conjuncions. En l'índex del manual, apareixen unes «proposicions conjuncionals» (§7.1, 1e.vii), expressió que deu indicar 'oració o proposició subordinada per una conjunció'. Ocupen 3 pàgines (§113-§116). Si afegim les 4 pàgines de les preposicions, n'obtenim 7; si ara considerem els apèndixs que tracten eixes nocions (xvii, xix i xx, 11 pàgines), arribem a 18. En 1891 n'eren 4; en 1912,

15; en 1918, 34 (§4.3.1 i §5.2.1). En eixe contrast, si ens limitem a les gramàtiques de 1918 i 1956 passem de 34 pàgines a 18. Això significa que la gramàtica destinada als mestres (que és l'única de Fabra que per ací i per allà té teoria) reduïx molt el tractament d'una de les parts més estructurades de les llengües (el contingut semàntic de les preposicions i les conjuncions):

- 3 Preposicions i conjuncions en Fabra (1891, 1912, 1918 i 1956)
  - 3.a 1891: 4 pàgines; 1912: 15; 1918: 34; 1956: 18
  - 3.b Gramàtiques de 1918 i 1956: de 34 p. a 18 p.. Conseqüència:
    - b.i La gramàtica per als mestres (única de Fabra amb teoria) reduïx molt el tractament d'una part molt estructurada.

Focalitzem les conjuncions en Fabra (1956). De les tres pàgines, dos són per a l'introduïdor d'oracions incloses (*que*; també per al *si* de *Mira si plou*). La tercera pàgina està dedicada a les conjuncions: «Ultra *que*, la llengua posseeix, com a subordinants de proposició, una munió de conjuncions i locucions conjuntives, tals com *si*, *com*, *perquè* [seguixen huit línies de conjuncions, acabades amb un etc.]» (§115). La llista de conjuncions va seguida d'exemples, però no n'he vist cap que continga *com* (que en la llista ocupa el segon lloc). La falta de caracterització i d'exemplificació impedis saber quina paraula representa la forma *com* per a Fabra (la preposició comparativa o la causal):

- 4 *Com* en les conjuncions («proposicions conjuncionals», §113-§116)
  - 4.a Tres pàgines, dos per a l'introduïdor d'oracions incloses (*que*; també per al *si* de *Mira si plou*).
  - 4.b Tercera: llista de conjuncions i exemples; *com*: segona posició.
    - b.i «Ultra *que*, la llengua posseeix, com a subordinants de proposició, una munió de conjuncions i locucions conjuntives,

tals com *si*, *com*, *perquè* [seguixen huit línies, acabades amb un etc.]» (§115).

- 4.c Exemples: no apareix *com*. Efecte: no saber quin *com* és per a Fabra (el comparatiu o el causal).

7.2.2. Tractament que fa Fabra (1956) de la comparació

De les quatre consultes que hem fet en l'apartat anterior, en tres han aparegut paraules comparatives (en els modificadors quantitius del nom, en els adverbis i en les conjuncions). Això no obstant, no hem trobat res sobre la comparació (ni la d'igualtat ni la de desigualtat). Com que el manual té un índex de conceptes molt extens (ocupa 20 pàgines), l'he consultat.

He buscat *com* i he trobat una entrada per a «*com* conjunció (en les proposicions comparatives)», però no hi ha cap remissió. Si anem a *comparació*, trobem «comparació (enllaç comparatiu), §117». Per a interpretar eixe fragment, tindrem en compte que, en la comparació, hi han tres parts: la comparadora, la comparada i la paraula comparativa (bàsicament, *com*, *tant*, *més* i *menys* o *més poc*). Si l'entrada de la comparació remet a «l'enllaç comparatiu» (la paraula comparativa), podem preguntar-nos si el manual estudiarà el conjunt de la construcció (part comparada + part comparadora = comparació) o només la paraula comparativa («l'enllaç comparatiu»). També remet al mateix epígraf (§117) l'entrada «*proposició comparativa* §117 i §120», que deu referir-se a la part comparadora.

Els epígrafs que apareixen en les entrades dites (§117 i §120) pertanyen al darrer apartat del capítol de l'oració composta, el qual té un títol estrany («Fets que es constaten en les subordinades i en les coordinades», §7.1, 1e.viii). A més, en comparació a les pàgines que la gramàtica dedica a les preposicions (4), als adverbis (4) i a les conjuncions (3), té una gran extensió (set pàgines i mitja):

- 5 La comparació en Fabra (1956)
- 5.a No apareix en els llocs que tracten les paraules comparatives (ni la d'igualtat ni la de desigualtat):
- a.i Ni en els modificadors quantitatius del nom
  - a.ii Ni en els adverbis
  - a.iii Ni en les conjuncions
- 5.b La comparació en l'índex de conceptes: informació trobada
- b.i «*com* conjunció (en les proposicions comparatives)»: cap remissió.
  - b.ii «comparació (enllaç comparatiu), §117»
  - b.iii «*proposició comparativa* §117 i §120»
- 5.c Epígrafs referits (§117 i §120): final del capítol de l'oració composta
- c.i Títol: «Fets que es constaten en les subordinades i en les coordinades» (§7.1, 1e.viii).
  - c.ii Ocupa set pàgines i mitja (prou més que les preposicions —4—, els adverbis —4— i les conjuncions —3—).

Ací tenim el primer epígraf referit (§117):

- 6 «Fets que es constaten en les subordinades i en les coordinades» (§117)
- 6.a «En les proposicions subordinades constatem fets com els següents:
- a.i »que un pretèrit, per exemple, hi pot ésser emprat per a expressar un esdeveniment actual o futur. Ex.: *Si demà plovia, no faríem l'excursió.*
  - a.ii »que hi apareix molt freqüentment el verb en el mode subjuntiu, d'un ús limitadíssim en les proposicions independents o principals, fora dels casos en què és emprat amb el valor d'un imperatiu (V. §56 i 125).

- a.iii »que la subordinada que és el segon terme d'una comparació pot reduir-se fins a un sol membre (un nom, un adjectiu, etc) i llavors tenim una conjunció servint per a introduir un nom, un adjectiu, etc. Ex.: *Corre més en Pau que en Pere. És més estudiós que intel·ligent. Aquest armari no és tan alt com el teu. Fa tant de fred a dins com a fora. Si tu fossis una noia com les altres. Corre com una daina*
- a.iv »que hi apareix a vegades un no expletiu (ço és, no negatiu). Ex.: *El metge temia que això no li fes mal. Ha caçat ell més ànecs que no has pescat tu truites.*

Els «fets» tercer i quart afecten la comparació. El tercer (6a.iii) està unit a la propietat que podem elidir molts constituents en la part comparadora. En realitat, podem elidir la part comparadora sencera, com en el diàleg següent: —*Jo tinc mil llibres* —*Això no és res. Jo en tinc prou més* (construcció sencera: *Tinc prou més llibres dels llibres que tu tens*). Entre els exemples, n'hi ha u que és una comparació qualitativa d'un nom (*Si fossis una noia com les altres*). El «fet» quart (6a.iv) exposa que podem dir un *no* expletiu en la part comparadora (per bé que el primer exemple no és una comparació, *El metge temia que això no li fes mal*).

¿És normal l'actuació que acabem de descriure? L'autor ¿explica conceptes (com ara *comparació*) i els aplica a dades empíriques? ¿No és eixa la primera missió d'un gramàtic (definir, aplicar i explicar)? Quan un autor desplega teoria i amb la teoria exposada explica dades empíriques, pot encarar-se a les dades empíriques estranyes o irregulars, tal com hem fet al principi estudiant la preposició *com a* (¿com pot una preposició subordinar un adjectiu, *Donar-ho com a bo?*, §2.2.6, 25). En canvi, si no elaborem teoria (ara, *comparació*) i «constatem» fets curiosos sense explicar-los als lectors (ni poder fer-ho), ¿potenciem la formació dels lectors en la teoria lingüística i en la comprensió de la seua llengua, o per

contra fem creure als lectors que la seua llengua seria un galimaties incompreensible? A més, la secció dels «fets que es constaten» ocupa una bona extensió (5c.ii):

- 7 Marc metodològic del primer «fet constatat»
  - 7.a Primera missió d'un gramàtic: explicar conceptes (com ara *comparació*) i aplicar-los a dades empíriques
    - a.i Amb la teoria exposada, intentar aclarir exemples estranys o irregulars (*considerar-ho com a bo*, §2.2.6).
  - 7.b Si no elaborem teoria (*comparació*) i «constatem» fets curiosos (6a. iii-iv), no formem els lectors i probablement els farem creure que la seua llengua seria molt difícil.
    - b.i Secció dels «fets que es constaten»: extensa (5c.ii)

Per una altra banda, quan he vist els exemples de la negació expletiva he pensat que el valencià no la practica. De fet, el primer exemple (*El metge temia que això no li fes mal*) em torbava, i el segon el trobava inversemblant. Saragossà m'ha explicat que la negació expletiva és un procés normal en la llengua viva, i que el practiquem més del que pensem. Els problemes no estan en la llengua popular, sinó en els lingüistes, que no justifiquen el procés i posen exemples estranys (com els de Fabra). A continuació, resumiré l'explicació que m'ha fet i les dades empíriques que m'ha passat, una part tretes de la novel·la *Al cor, la quimereta*, d'Encarna Sant-Celoni (que beu del valencià de la Valldigna).

Començaré per un exemple que probablement diu qualsevol parlant, i l'aprofitarem per a explicar la justificació de l'anomenada negació expletiva. Realment, ¿qui no ha dit esta exclamació de Sant-Celoni: *Xe!, dis-me si açò no és gros!* (p. 100)? Quan la protagonista fa eixa exclamació, és evident per a ella que el fet de què parla és gros. Aleshores, si l'oració és afirmativa ¿com és que figura la negació? Mirem si podem aclarir una realitat que té tot l'aspecte de ser una contradicció (però que només pot ser una paradoxa).

L'actuació dels parlants és la següent: quan diem una oració que per raons discursives és obvi que és afirmativa i volem emfatitzar-la, li clavem la paraula *no*. ¿I per què actuem d'eixa manera? A la vista que és evident per als parlants que l'oració és afirmativa, el receptor interpreta que la paraula *no* (que no pot negar en la seua oració) afegix èmfasi a l'oració. Això comporta que estem davant d'un ús en què la negació no solament no nega, sinó que afirma emfàticament. I és que, com diu Saragossà en classe, els parlants tenim un domini extraordinari de les llengües que parlem. No en som conscients, però no per això el domini deixa de ser real.

Per una altra banda, ja hem aclarit per què no és una contradicció que la paraula negadora (*no*) no nega, sinó que fa el contrari, afirmar: aparentment, és una contradicció absoluta; però, realment, només és una paradoxa. Davant de fets com eixe, Saragossà es pregunta en classe si el llenguatge (és a dir, les llengües humanes) no és l'aparell més lògic i amb més intel·ligència que hem creat les persones.

El fet que la negació afirmadora (que potser és així com l'hauríem d'anomenar) siga emfàtica explica que les oracions són sovint exclamatives (com en l'exemple anterior). I, quan no ho són, són expressives, com ara en un exemple magistral de Sant-Celoni (que en conté dos, 8b.ii). En (8b.iii), hi ha un tercer exemple:

- 8 Marc i finalitat de la negació expletiva
  - 8.a Quan diem una oració que ha de ser afirmativa per raons discursives, la podem emfatitzar amb *no*.
    - a.i Resultat: la negació no nega, i afirma emfàticament.
  - 8.b Exemples d'Encara Sant-Celoni, *Al cor, la quimereta*
    - b.i *Xe!, dis-me si açò no és gros!* (p. 100)
    - b.ii *Realment no saps valorar què tens i què no tens fins que no perds algú que t'estimes de bona veritat, fins que no se t'en va del costat per a sempre* (p. 38)

- b.iii *Igual que aquella nit de fa dos anys, que de poc no em trenque el cap* (p. 40)

Ara, ja podem aterrar en la comparació. En començar la monografia sobre eixe concepte, la primera operació que fa Saragossà (2002: §30.1.1) és explicar «la finalitat comunicativa» que té: és aclarir una incògnita que té el receptor recorrent a una informació que ell sap. La incògnita està en la part comparada, i la informació aclaridora està en la part comparadora. Així, si algú em pregunta quants llibres tinc i li dic que *En tinc tants com tu*, la quantitat de llibres que té el receptor (*tu*) és la informació que aclarix quants llibres tinc jo. Les propietats dites comporten que la informació de la part comparadora ha de ser real i, en eixes condicions, és factible usar la negació afirmadora. En (9b), he posat els exemples populars que dóna Saragossà (2002: §30.4.5.2; el que es troba en primer lloc, respon a l'oració real que va sentir l'autor, en el mercat de Picassent, 9b).

Per una altra banda, ara podem assenyalar que, quan un lector valencià pensa que no diu el *no* expletiu en oracions de temor, és perquè els exemples que el llibre li ha posat són poc adequats. Quan els exemples són bons, els lectors s'hi identifiquen i comproven que ells practiquen eixe mitjà. En (9c), he copiat dos exemples reals. El primer és una oració de desig; el segon és de temor:

- 9 Utilitat comunicativa de la comparació; la negació expletiva (Saragossà 2002: §30.1.1 i §30.4.5.2)
- 9.a Aclarir una incògnita del receptor amb una informació que ell sap. Incògnita: en la part comparada; informació aclaridora: en la comparadora.
- a.i —¿*Quants llibres tens?* —*En tinc tants com tu*
- 9.b Negació expletiva: la part comparadora la permet perquè ha de ser afirmativa. Quatre exemples diferents sintàcticament:

- b.i [en el mercat de Picassent, algú vol anar a Torrent a comprar una cosa, i li observen:] *Això és més fàcil que ho trobes ací [en Picassent] que no en Torrent.*
  - b.ii [algú pensa que els colombares amainen, i li diuen] *Ara n'hi han més que no fa vint anys.*
  - b.iii *Estic convençut que el València arribarà molt més amunt que no el Madrid.*
  - b.iv *Els insegurs pensen que val més ser previngut que no que te la peguen ara i adés.*
- 9.c La negació expletiva en oracions de desig i de temor:
- c.i Un membre de l'associació *Tirant lo Blanc* escriu: «el desplegament de la proposta que he fet podria ser una passa més per a un objectiu llunyà però important: vore si Tirant lo Blanc **no** pot convertir-se, a poc a poc, en la futura organització cultural del valencianisme»
  - c.ii «En rebre el primer colp de fletxa del cruel Cupido, ferint-me en el meu cor, he aprestat el meu arc amb tanta força que em fa por que **no** es trenque la corda de massa tibant.» (*L'ase d'or*, traducció de Salvador Vendrell, 1999, 34)

Resumim. Les entrades sobre la comparació de l'índex de conceptes de Fabra (1956) remeten a dos epígrafs. Hem analitzat el primer, que no conté teoria ni descripció sobre la comparació; només «fets» particulars. Passem a la segona remissió, que és més llarga i més complicada:

- 10 «Fets que es constaten en les subordinades i en les coordinades» (§120)
- 10.a »Amb una frase composta d'una proposició principal i d'una proposició subordinada introduïda per mitjà d'una de les conjuncions

que i *com*, pot expressar-se la desigualtat o la igualtat que hi ha entre dos nombres, dues quantitats i en general entre dues coses a les quals pot aplicar-se una apreciació de quantitat o de grau: en la primera proposició figura un dels mots quantitatius *més*, *menys*, *tant* o *tan*, i la proposició subordinada s'introdueix amb la conjunció *que* si el mot quantitatiu és *més* o *menys*,* i amb la conjunció *com* si és *tant* o *tan*. Ex.: *Tu no has caçat pas més ànecs que jo he pescat truites. Tu has caçat tants ànecs com jo he pescat truites.*

- 10.b »Ara bé, quan la principal és afirmativa i la subordinada és introduïda amb la conjunció *que*, el verb de la proposició subordinada pren davant seu un *no* i el grup format per aquesta partícula i el verb es posa, de preferència, immediatament al darrera de al conjunció *que*. Ex.: *Tu has caçat més ànecs que no he pescat jo truites. D'aquests se'n trobarien més que no tinc cabells al cap. Lesperen amb més devoció que no esperen els jueus el Messies. Beu més vi ell en un àpat que no beus tu en tot el dia. — Si fos dues vegades més gran que no és. * Si fossin moltes més que no són. * Dóna més que no promet. * Jo em delitava molt més que no devia. * ¿Per què et fingeixes més ignorant que no ets?**
- 10.c »Quan en el segon terme de la comparació (ço és, allò que va darrera de la conjunció *que*) es calla el verb, el *no* expletiu pot ésser omès o reforçat per un *pas*. Ex.: *Beu més vi ell en un àpat que no tu en tot el dia* (o *que tu* o *que no pas tu*). *Pitjor havia d'ésser la recruada que no la malaltia* (o *que la malaltia* o *que no pas la malaltia*). *A ell pertany més això que no a tu* (o *que a tu* o *que no pas a tu*). *Fa més fred a dins que no a fora* (o *que a fora* o *que no pas a fora*).
- 10.d »Hi ha casos, però, en què no pot suprimir-se el *no* i àdhuc casos en què no pot prescindir-se de reforçar-lo amb un *pas*:
- 10.e »No pot suprimir-se el *no* quan el segon terme de la comparació és una proposició introduïda amb la conjunció *que*, en el qual cas la

intercalació del *no* o del *no pas* evita l'encontre de dos *que*. Ex.: *Més s'estima que ho llencis que no que m'ho donis* (o *que no pas que*). Una altra manera d'evitar l'encontre de dos *que* és d'introduir el segon terme de la comparació amb la conjunció *si*. Ex.: *És millor que te'n vagis que si et trobava aquí*.

- 10.f »Cal emprar el *no* expletiu seguit de *pas* quan el segon terme de la comparació comença amb un infinitiu, un gerundi o un participi que porta adjuntat un *no* negatiu. Ex.: *Més s'estima restar a casa avui que no pas no veure les festes*. En el cas en què l'infinitiu, el gerundi o el participi no són negatius, llavors, si no s'empra el *no pas*, cal ometre el *no*: *Més s'estima restar a casa avui que no pas veure les festes* o *Més s'estima restar a casa avui que veure les festes*.
- 10.g »Notem l'ús d'un *no* expletiu en les proposicions introduïdes amb la locució conjuntiva *abans que*. Ex.: *Fes-ho abans que ell no vingui*.»
- 10.h [en nota] «Notem que en frases com les senyalades amb un asterisc, les dues proposicions poden enllaçar-se per mitjà d'un *del que* en lloc de *que no*: *Si fos dues vegades més gran del que és*.»

Quan u llig el primer paràgraf (10a), es sorprén per dos raons unides: conté teoria general sobre la comparació; i això ¿no implica que l'epígraf de la teoria (§120) hauria d'anar davant de l'epígraf que parla de fets particulars (§117, ací 6)? A més, tenint en compte que moltes comparacions van en una oració composta (com apunta Fabra des del principi: «Amb una frase composta...», 10a), el nostre autor hauria pogut llevar les observacions sobre la comparació de la secció dels «fets que es constaten» i dedicar-les a tractar la comparació d'una manera ordenada. Si haguera fet això, potser no s'hauria deixat fora de la teoria (10a) les comparacions qualitatives (*una barca com la meua / Fer-ho com abir*), les quals apareixen en el primer «fet constatat» (6c: *Si fossis una noia com les altres*):

- 11 Anomalies estructurals del segon «fet constatat» sobre la comparació
- 11.a L'epígraf de §120 conté teoria general sobre la comparació (10a). Per tant, hauria d'anar davant de l'epígraf que parla de fets particulars (§117; ací, 6).
- 11.b Comparacions: va sovint en una oració composta (ho apunta Fabra: «Amb una frase composta...», 10a).
- b.i Efecte: és factible llevar les paraules sobre la comparació dels «fets que es constaten» i dedicar una secció ordenada a la comparació.
- 11.c Fent això, potser hauria inclòs les comparacions qualitatives (*una barca com la meua / Fer-ho com ahir*), absents de (10a) i presents en (6c: *Si fossis una noia com les altres*).

Saragossà (2002: §30.4.5.2) informa que la proposta de Fabra sobre la negació expletiva (paraules de 10) ja apareix en la gramàtica de 1918 (§108), i reduïx les paraules de Fabra (llargues i complicades, 10b-f) a un esquema molt més simple. La presència de la negació expletiva seria necessària o rebutjable seguint cinc regles. Quan hi haurien en contacte dos *que* (12a), seria obligatòria; també ho seria si el parlant substituïria *del que* per *que* (12b). En canvi, quan *que* estaria en contacte amb un infinitiu (12c.i), un gerundi (12c.ii) o un participi (12c.iii) la negació seria rebutjable, excepte si afegim *pas* (*no pas*, 12d). Finalment, *no pas* seria obligatori quan l'oració d'infinitiu conté la negació (12e).

Quant a la justificació de les normes dites, la causa de *que no que* (12a) seria evitar el contacte de dos *que* (és a dir, la causa estaria en l'estètica); en el segon cas (*del que / que no que*, 12b), Fabra no exposa la causa; en els altres casos (12c-e), la finalitat de les regles seria evitar equívocs:

- 12 Negació expletiva: necessària o rebutjable d'acord amb les regles següents (Fabra 1918: §108; 1956: §120; esquema elaborat per Saragossà 2002: §30.4.5.2)
- 12.a Obligatòria: quan hi haurien en contacte dos *que*.
 a.i *És millor que t'en vagis que no que et trobi aquí*
- 12.b Obligatòria: quan el parlant substituiria *del que* per *que*.
 b.i *Dóna més del que promet / Dóna més que no promet*
- 12.c Rebutjable: quan *que* estaria en contacte amb un infinitiu, un gerundi o un participi:
 c.i *Val més donar-les que vendre-les*
 c.ii *És millor moure-les empenyent-les que estirant-les*
 c.iii *Més val que hakis perdut que guanyat*
- 12.d En el cas anterior, es pot mantindre *no afegint pas*:
 d.i *Val més donar-les que no pas vendre-les*
 d.ii *És millor moure-les empenyent-les que no pas estirant-les*
 d.iii *Més val que hakis perdut que no pas guanyat*
- 12.e Si l'oració d'infinitiu conté la negació, el *pas* seria obligatori:
 e.i *Més s'estima restar a casa avui que no pas no veure les festes*
- 12.f Causes de les normes:
 f.i evitar dos *que* (*a*)
 f.ii no exposada (*b*)
 f.iii evitar equívocs (*c-e*)

Com que les regles són per a assimilar-les i practicar-les, ens hem de preguntar si les cinc regles de 12 ho són. Saragossà remarca en les seues classes (i en les seues publicacions) que els primers destinataris d'una normativa humanista i democràtica són els parlants de cultura mitjana. Les persones normals i corrents ¿podem assimilar les normes que comentem? ¿I els escriptors? ¿Hi ha algun escriptor que les haja assimilades i les practique espontàniament? En (13b), he

posat un exemple que no seguir la norma de (12b; correspon a un membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans). El contrast entre les normes de 12 i els professionals de la llengua ¿no fa pensar en l'elitisme?

- 13 Les regles de Fabra sobre la negació expletiva ¿són assimilables?
  - 13.a Les regles: per a assimilar-les i practicar-les.
    - a.i ¿Ho són les de 12?
    - a.ii ¿Les ha assimilades algun escriptor?
  - 13.b Exemple que contravé la norma de (12b):
    - b.i «Sembla preferible evitar un signe volat que comporta més problemes que en soluciona» (Montoya, 1997: 94).
  - 13.c Les normes de 12 ¿tenen vinculació amb l'elitisme?

Si les normes de 12 no són assimilables, difícil serà que la justificació siga coherent i adequada. La primera justificació és estètica: evitar dos *que* seguits. Saragossà m'ha observat que, quan un lingüiste posa l'estètica per davant de les estructures de la llengua, en general complica la llengua negativament. En el cas de les repeticions d'un constituent, m'ha explicat que darrere d'eixe procés hi han tres casos diferents.

Quan parlant apareix dos voltes un constituent, pot ser perquè volem allargar l'acció (*Caminant caminant, Esclafamuntanyes tornà a casa*). Una variant del cas anterior és voler insistir en el valor de la paraula (*Ho miraré per damunt damunt / M'ho diu seguit seguit*). Els dos valors anteriors són expressius. Per contra, el tercer cas és purament estructural: apareix un constituent dos voltes seguides perquè cada u pertany a una estructura sintàctica. Sovint, hi han elisions, com ara en *Eixe mitjà extralingüístic podria ser necessari per a diferenciar l'espai de l'emissor **del del** receptor*. L'estructura completa és *diferenciar l'espai de l'emissor de l'espai del receptor*. Ara, mirem dos *no* seguits: *Si volem saber si és coherent o **no no***

expressar l'article... Si restituïm els constituents elidits, queda: *si és coherent o no és coherent no expressar l'article*.

Amb el bagatge anterior, podem tornar a l'actuació de Fabra (12a). En el marc descrit (repeticions per causes estructurals), ¿quina anomalia hi ha en l'oració següent (que és habitual): *Més que que escures, preferia que feres els llits*. El primer *que* és una conseqüència de la comparació (*més que*); en canvi, el segon té una funció del tot diferent (indicar que tot seguit ve una oració inclosa: *que escures*).

Cal dir que, en la llengua, podem trobar seguits dos *que* en un cas que discrepa del tot de l'anterior: *¿Que què he dit?! ¿Però si t'ho he dit quatre voltes!* El primer és el *que* que diem en oracions interrogatives exclamatives (*Este xiquet em té per imbècil. ¿Que seré jo un panoli i no ho sabré?!*); el segon *que* és el pronom interrogatiu que complementa el de les persones (*qui / què*), el qual té *e* tancada en valencià i en català occidental:

- 14 ¿Podem recórrer a l'estètica per a rectificar estructures de la llengua (12a)? Casos en què repetim un constituent
  - 14.a Allargar l'acció. Expressiu
    - a.i *Caminant caminant, Esclafamuntanyes tornà a casa*
  - 14.b Insistir en el valor de la paraula. Expressiu
    - b.i *Ho miraré per damunt damunt*
    - b.ii *M'ho diu seguit seguit*
  - 14.c Estructural. Cada constituent pertany a una estructura:
    - c.i *Eixe mitjà extralingüístic podria ser necessari per a diferenciar l'espai de l'emissor del del receptor = diferenciar l'espai de l'emissor de l'espai del receptor*
    - c.ii *Si volem saber si és coherent o no no expressar l'article... = si és coherent o no és coherent no expressar l'article, ...*
  - 14.d Aplicable a la comparació (*i*). Primer *que*: conseqüència de *més* (*més que*); segon: indica que tot seguit ve una oració inclosa.

- d.i *Més que que escures, preferia que feres els llits*
- 14.e Dos *que* sense cap coincidència amb (d):
- e.i *¿Que què he dit?! ¿Però si t'ho he dit quatre voltes!*
- e.ii Primer: en oracions interrogatives exclamatives:
- e.iii *Este xiquet em té per imbècil. ¿Que seré jo un panoli i no ho sabré?!*
- e.iv Segon: pronom interrogatiu (*e* tancada en valencià i en català occidental).

Quant a la segona justificació de Fabra (l'ambivalència que hi hauria en 12c-e), faré dos observacions, empírica una i teòrica l'altra. Si parlant no mal interpretem les oracions que ens diuen, ¿no hem de pensar que Fabra no té raó quan apel·la a l'ambivalència? Formulem-ho d'una manera més clara: l'oració *Val més donar-les que no vendre-les* té dos lectures fora de la comunicació; però, parlant, ¿no és cert que el receptor interpreta el valor que li ha donat l'emissor?

L'aclariment de l'enigma ha d'estar, com és natural, en la teoria lingüística. En la proposta de Saragossà (2002) sobre la utilitat comunicativa de la comparació, el receptor resol la seua incògnita recorrent a una informació que coneix, la qual es troba en la part comparadora. Ara: si el receptor ja coneix eixa informació ¿com l'ha de mal interpretar? Realment, és del tot clar per quin motiu el receptor fa la lectura adequada.

Tornant a Fabra, podríem dir que la seua afirmació (l'oració *Val més donar-les que no vendre-les* seria ambigua perquè permetria dos lectures, negació objectiva i negació expletiva) es fonamenta en dos buits: l'empíric (no haver tingut en compte la comunicació lingüística) i el teòric (no haver explicat què aporta la comparació a la comunicació):

15 ¿És ambigua l'oració *Val més donar-les que no vendre-les*?

15.a Món empíric: parlant, no ens equivoquem.

- a.i L'exemple té dos lectures fora de la comunicació; parlant, el receptor l'entén adequadament.
- 15.b Teoria: el receptor resol la seua incògnita (part comparada) recorrent a una informació que coneix (part comparadora).
  - b.i Si la coneix, ¿com l'ha de mal interpretar?
- 15.c L'ambigüitat de Fabra (12a) es fonamenta en dos buits:
  - c.i No haver tingut en compte la comunicació (*a*).
  - c.ii No haver explicat què aporta la comparació (*b*).

Per a acabar l'anàlisi de Fabra, ens queda un factor. Sabem que els parlants recorren a *que* i a *que no* segons quin és el valor comunicatiu que volen expressar (si és neutral, diuen *que*; si és emfàtic, diuen *que no*). El nostre autor no va deduir quina és la causa de l'actuació dels parlants, i va fer una proposta que impediex eixa dualitat: hauríem d'usar *que* i *que no* (i *que no pas*), no pel valor comunicatiu que volem transmetre, sinó per la casuística simplificada en 12.

¿Què és preferible per a la llengua, l'actuació dels parlants o la proposta de Fabra? La llengua viva permet expressar dos valors comunicatius. En canvi, el valor expressiu desapareix en la proposta de Fabra i apareixen unes normes que deuen ser inassimilables (12). Eixe panorama ¿no comporta que Fabra empobrix la llengua (impossibilita la distinció 'neutralitat / èmfasi') i damunt la complica en un grau elevat?

En el punt en què ens trobem, he recordat una observació de Saragossà: en compte de confiar en la llengua que parlem i ser conscients de les diferències profundes que tenim amb el castellà, n'hi han que creuen que una llengua culta demana elaborar normes complicades i sobretot artificioses. A més, com que els parlants saben molt més que els lingüistes resulta que, en compte de millorar la llengua, l'elitisme pot fer el contrari:

- 16 La proposta de Fabra (12) ¿és un benefici per a la llengua?
  - 16.a Parlants: *que* i *que no* segons els valors 'neutral / emfàtic'.

- a.i Fabra: no deduïx el factor dit, impediex eixa dualitat i intro-
duïx una casuística molt complicada (12).
  - a.ii Resultat: empobrix la llengua i alhora la complica
- 16.b Dos opcions:
- b.i Confiar en la llengua que parlem i ser conscients de les dife-
rències profundes amb el castellà.
  - b.ii Elaborar normes complicades i sobretot artificioses. En comp-
te de millorar la llengua, l'elitisme pot fer el contrari.

7.2.3. La preposició *com* en els apèndixs de Fabra (1956)

L'apartat anterior és tan llarg, que convé emmarcar el punt en què ens trobem. Com que en la gramàtica no hem trobat quasi res sobre *com* (només la forma, en les conjuncions, §7.2.1, 4), hem buscat les referències de l'índex de conceptes a la comparació i les hem analitzades: eixe és l'apartat anterior. ¿Què hem trobat sobre *com*? Molt poc: només un exemple (*Si fossis una noia com les altres*, §7.2.2, 6c), que Fabra no considera quan elabora teoria sobre la comparació (ni l'exemple ni els usos de *com*, §7.2.2, 10a).

¿Ja hem acabat l'anàlisi de Fabra (1956) davant de la preposició *com*? Sabem que eixa gramàtica conté dèneu apèndixs, tres dels quals són sobre les preposicions i les conjuncions. Per tant, haurem de mirar què diuen sobre *com*.

L'apèndix de les preposicions (el xvii) comença per una pàgina teòrica, actuació que no he vist en els manuals anteriors. Tanmateix, no hi he trobat propietats que ajuden a estudiar les preposicions del català, de manera que no reproduiré eixa pàgina. Igual actuaré en les conjuncions de coordinació i les de subordinació. Em limitaré a les dos darreres línies de la teoria sobre les preposicions (17a).

¿És adequada la perspectiva d'eixes paraules? Hi ha un panorama semblant al que hem vist en la comparació (§7.2.2, 7): si no exposem el valor bàsic

de la comparació (o de cada preposició), ¿podrem aclarir els usos estranys o «els que presenten alguna dificultat»? Sense teoria, podem elaborar poc més que dogmes:

17 L'apèndix sobre les preposicions (xvii) i la teoria

17.a «De les moltes possibilitats d'ús de cada preposició, només fem menció de les que presenten alguna dificultat.»

17.b Sense explicar el valor bàsic de cada preposició, difícilment entendrem «els que presenten alguna dificultat».

b.i Actuació semblant a la de la comparació (§7.2.2, 7).

17.c Sense teoria, podem elaborar poc més que dogmes.

El nostre autor dividix les preposicions en «simples i compostes» sense caracteritzar eixes nocions i les ordena alfabèticament. Desapareixen les preposicions febles i les fortes. No hi ha *com* en cap dels dos grups. En definitiva, característiques que ja hem vist (excepte suprimir la divisió de les preposicions en febles o bàsiques i fortes o secundàries):

18 Preposicions: majoritàriament, característiques ja vistes

18.a Preposicions: «simples i compostes», conceptes que no definix.

a.i Orde de les preposicions: alfabètic.

a.ii Suprimix la divisió de les preposicions en febles i fortes.

18.b No hi ha *com* en cap dels dos grups.

L'apèndix xix és per a les «conjuncions de coordinació». Contràriament a les preposicions, Fabra les classifica semànticament. Hi haurien (sempre dins de la coordinació) conjuncions copulatives, disjuntives, adversatives, concessives, comparatives i causals.

L'orde de les conjuncions en cada grup pareix variable: a voltes, alfabètic (copulatives: *i, ni, o*), a voltes fa pensar en la teoria (de paraules bàsiques a secundàries). En les causals, és: *perquè, puix que, car, ja que, com que, per tal com, per això*. Això no obstant, posar *puix que* i *car* per davant de *ja que* i *com que* pareix dubtós; per una altra banda, si *per* subordina ¿deixarà de subordinar *perquè* (recordem que estem en les conjuncions de coordinació); a més, *per això* no pot ser una conjunció, ja que està format per la preposició *per* i el pronom *això*; l'exemple que posa Fabra és «*No ha estudiat, per això ha suspès*».

Hi han més actuacions estranyes, com ara parlar de «conjuncions concessives» en la coordinació, en les quals estarien *si, però* i paraules que hem comentat més amunt (*tanmateix, amb tot, per això*, §4.3.2). Però deixem-ho estar, ja que *això* no afecta el nostre objecte d'estudi:

19 L'apèndix de les «conjuncions de coordinació» (XIX)

19.a Classificació semàntica: conjuncions copulatives, disjuntives, adversatives, concessives, comparatives i causals.

a.i Orde en cada grup: variable (a voltes, alfabètic; a voltes, parcialment teòric)

19.b Hi han actuacions estranyes, com ara posar *perquè* en la coordinació o parlar de «conjuncions concessives» (*si, però*, i paraules comentades més amunt: *tanmateix, amb tot, per això*, §4.3.2).

El contingut de les conjuncions de coordinació comparatives no fa referència als usos en la comparació, de manera que no apareixen els usos comparatius de *com*:

20 Conjuncions de coordinació comparatives:

20.a «Enllacen dos elements establint pel mateix lligam una comparació entre ells sota qualsevol punt de vista.»

- a.i *així... com*
- a.ii *com... així* Ex.: *Així balla com canta*
- a.iii *tant... com* Ex.: *Tant juga amb boles com amb filferro*
- a.iv *quant més* Ex.: *Quant més gran més pesat*
- a.v *quant menys* Ex.: *Quant menys treballa més enreda*
- a.vi *com més* Ex.: *Com més temps passa menys m'oriento*
- a.vii *com menys* Ex.: *Com menys parla menys en sap»*

20.b No considera la comparació ni, per tant, els usos comparatius de *com*.

En les conjuncions de coordinació causals, trobem *com que* i un exemple (21a). El tractament discrepa del diccionari: de l'opcionalitat (§6.4, 1), passa a l'obligatorietat implícita. L'autor no constata ni justifica la variació. Per una altra banda, no posa cap exemple de l'ús expressiu, que exclou *que* (*Com plou tan poc, les plantes patixen*, §6.4, 5):

21 Conjuncions de coordinació causals: *com que* i un exemple

21.a «Enllacen elements un dels quals és causa de l'altre. Ex.: *Com que no m'ho crec, no segueixo endavant.*»

21.b Separació del diccionari: de l'opcionalitat (§6.4, 1) a l'obligatorietat implícita.

b.i No constatació ni justificació de la variació.

b.ii Cap exemple de l'ús expressiu, que exclou *que* (*Com plou tan poc, les plantes patixen*, §6.4, 5):

L'apèndix xx és per a les conjuncions de subordinació. També estan classificades semànticament: completives, temporals, consecutives, modals, finals i condicionals. En (22b), he reproduït el tractament de les «conjuncions modals»:

- 22 L'apèndix de les «conjuncions de subordinació» (xx)
- 22.a Classificació semàntica: completives, temporals, consecutives, modals, finals i condicionals.
- 22.b Tractament de les «conjuncions modals»: «Enllacen dos elements un dels quals fa d'adverbi modal de l'altre.»
- b.i *com* Ex.: *Treballa com no us podríeu imaginar*
- b.ii *com si* Ex.: *Fes com si no ho veiessis*
- b.iii *així com; segons; segons que*

El nostre autor segueix practicant la confusió entre la paraula comparativa *com* i els circumstancials de manera, que hem vist en 1912 (§4.3.2, 7c), en 1918 (§5.3.2, 7) i en 1932 (§6.2, 9): el consegüent de *com* faria d'«adverbi modal».

- 23 Ús comparatiu de *com*
- 23.a El consegüent de *com* faria d'«adverbi modal»
- a.i Perdura la reducció als circumstancials de manera.
- a.ii Actuació semblant en 1912 (§4.3.2, 7c), 1918 (§5.3.2, 7) i 1932 (§6.2, 9)

Resumim. La informació dels apèndixs sobre *com* és molt escassa. Com en les gramàtiques anteriors, no apareix en les preposicions (18). En les «conjuncions de coordinació», les «conjuncions comparatives» no tracten els usos comparatius de *com* (20). L'única informació sobre el *com* comparatiu està en les «conjuncions de subordinació», dins de les «conjuncions modals» (22b). El nom de *com* ja dona a entendre que el nostre autor segueix reduint-lo als circumstancials de manera (23).

Per una altra banda, tenint en compte que estudiant el diccionari hem incorporat el *com* causal a esta investigació he observat (21) que el tractament de la

gramàtica (en les «conjuncions de coordinació»; *com que* i un exemple) diferix de l'actuació del diccionari, divergència que no està constatada ni justificada:

24 Informació dels apèndixs sobre *com*

24.a *Com* comparatiu:

- a.i No apareix en les preposicions (18) ni en les «conjuncions de coordinació» (20).
- a.ii Tractament: en les «conjuncions de subordinació modals» (22b.ii: *com* i un exemple).
- a.iii Perdura la reducció als circumstancials de manera (23).

24.b *Com* causal (en les «conjuncions de coordinació»)

- b.i Tractament: *com que* i un exemple.
- b.ii Diferix del del diccionari; no constatat (21)

7.2.4. Conclusions sobre la preposició *com* en Fabra (1956)

El contingut de la secció és molt llarg i molt dens. Però, si és pertinent, s'hauria de poder resumir bé: això intentaré. Com era previsible pels treballs previs de Fabra analitzats ací, *com* no apareix en l'espai dedicat a les preposicions (§7.2.1, 1). Eixa paraula no l'hem trobada tampoc en els adverbis (§7.2.1, 2). Sí en les conjuncions (§7.2.1, 4), però només la forma *com*, sense descripció ni exemples, de manera que ni tan sols podem saber en quin *com* pensava el nostre autor (¿el comparatiu, el causal?).

Com que la informació trobada sobre la preposició *com* és pràcticament nul·la i en els adverbis apareixen les altres paraules comparatives (*tan(t)*, *més* i *menys*, §7.2.1, 2), hem buscat en l'índex de conceptes les referències a la comparació per vore si trobàvem més dades. Només han aparegut dos referències, situades en un apèndix extens del capítol sobre l'oració composta (§7.2.2, 5).

L'anàlisi d'eixes dos referències sobre la comparació ha comportat un viatge llarg, del qual em limitaré a les qüestions bàsiques. Hem trobat una actuació anòmala (fixar-se en detalls i no elaborar teoria), la qual pot fer creure als lectors que la seua llengua és molt difícil (§7.2.2, 7). Els fets estranys incloïen la negació expletiva, que hem procurat entendre (tant en general com dins de les comparacions, §7.2.2, 8-9). L'actuació dels parlants és simple i útil; per contra, la proposta de Fabra anul·la la utilitat que té la negació expletiva en la llengua, de manera que l'empobrix; i, alhora, la complica (en un grau elevat, §7.2.2, 12-16).

En les dos referències a la comparació tretes de l'índex de conceptes, no hem trobat pràcticament res sobre *com*: només un exemple (*Si fossis una noia com les altres*, §7.2.2, 6c), comparació qualitativa que el nostre autor no té en compte quan elabora teoria sobre la comparació (§7.2.2, 10a).

En eixa situació, només quedava una possibilitat: mirar els apèndixs sobre les preposicions i sobre les conjuncions. La informació ha tornat a ser baixa (§7.2.3, 24). El nom de *com* («conjunció modal») i la descripció (el consegüent de *com* faria d'«adverbi modal») comporten que el nostre autor segueix reduint les comparacions qualitatives d'igualtat a les que són un circumstancial de manera, que és l'exemple que posa (§7.2.3, 23). També hem trobat informació sobre el *com* causal (*com que* i un exemple, §7.2.3, 21); el tractament varia del que va fer en el diccionari.

En relació a la pobresa que hem trobat sobre la paraula comparativa *com*, convé dir que l'índex de conceptes no inclou una entrada per a *tal*, però sí una per a «*tal i qual* (ús incorrecte), §38 Remarques 5, p. 33». Està bé que comentem que la construcció castellana irregular *tal i cual* no és pròpia de la llengua popular ni hauria d'aparèixer en la llengua pública. Però una gramàtica deu explicar per quins raons *tal* té un ús marginal en les estructures de la llengua actual, i en quins casos podem usar-la (§5.3.1, 3f.v-vi).

Acabaré reprement una observació del principi del capítol (§7.1, 4). He opinat que la gramàtica de Fabra de 1956 té una estructura sintàctica general adequada (§7.1, 2), però que els conceptes secundaris estan tractats i ordenats amb limitacions significatives. L'actuació que hem trobat davant de la preposició *com* és una verificació inductiva de l'opinió:

25 Conclusions sobre *com*

25.a La preposició *com* en la gramàtica

- a.i No apareix en les preposicions (§7.2.1, 1) ni en els adverbis (§7.2.1, 2).
- a.ii En les conjuncions (§7.2.1, 4), només hem trobat la forma *com* (sense descripció ni exemples).

25.b Índex de conceptes. Comparació: dos remissions

- b.i Actuació: mirar detalls i no elaborar teoria (§7.2.2, 7).
- b.ii Negació expletiva. Camí dels parlants: simple i útil. Proposta de Fabra: empobrix la llengua i alhora la complica (§7.2.2, 8-16).
- b.iii Sobre *com*: només un exemple (*Si fossis una noia com les altres*, §7.2.2, 6c), no tingut en compte en la teoria (§7.2.2, 10a).

25.c La preposició *com* en els apèndixs

- c.i Fabra segueix reduint *com* («conjunció modal») als circumstancial de manera (§7.2.3, 23).
- c.ii *com que*: diferent del diccionari; no constatat (§7.2.3, 21)

25.d Índex de conceptes: no conté *tal*, sí «*tal i qual* (ús incorrecte)».

- d.i Convé explicar per què *tal* té un ús marginal (§5.3.1, 3f.v-vi)

25.e Actuació de Fabra (1956) davant de *com*: exemple de tractar els conceptes secundaris amb limitacions significatives.

7.3. LA PREPOSICIÓ *COM A* EN FABRA (1956)

7.3.1. Supeditació de *com a* a *per i de* (i a *predicatius*)

Passem a la segona paraula que estudiem, la preposició *com a*. Sabem que Fabra (1912) va posar eixa paraula en l'estudi dels atributius (§4.3.4, 13), mentre que en 1918 rectifica i tracta *com a* en les preposicions (§5.3.1, 1). En 1956, torna a l'actuació de 1912; no constata ni explica la separació de 1918:

- 1 Llocs a on Fabra estudia *com a*
  - 1.a 1912: dins dels «predicatius» (§4.3.4, 13)
  - 1.b 1918: dins de les preposicions (§5.3.1, 1)
  - 1.c 1956: torna a 1912; no constata la separació de 1918

En l'estudi de la gramàtica de 1918, he donat com a obvi que l'actuació adequada és tractar la preposició *com a* en les preposicions. Com que en la ciència no es pot donar res com a evident, intentaré justificar-ho ara. Saragossà m'ha comentat que, deixant de banda la fonètica (que sol aparèixer al principi de les gramàtiques) i la formació de paraules per derivació i per composició (al final dels manuals), la resta de les gramàtiques s'estructura amb nocions sintàctiques (categories i funcions). En eixe camí, quan els autors arriben a camps semàntics estructurats procuren explicar-los. Els més destacables serien els adjectius quantitatius (els indefinits i els definits o numerals), els adjectius demostratius i l'article, les preposicions, una part dels adverbis (com ara els de lloc i els de temps), els temps de la flexió verbal, les anomenades conjuncions de coordinació, i els verbs modals. Les gramàtiques que tenen poca teoria (que són la majoria) poden dir poc (o res) sobre els camps semàntics esmentats:

- 2 Per què convé estudiar *com a* en les preposicions
  - 2.a Part central de les gramàtiques (excloent la fonètica i la derivació i composició): s'estructura amb nocions sintàctiques (categories i funcions).
  - 2.b Quan el manual arriba a camps semàntics estructurats, procura explicar-los.
  - 2.c Camps semàntics més destacables:
    - c.i els adjectius quantitius (els indefinits i els numerals)
    - c.ii els adjectius demostratius i l'article
    - c.iii les preposicions
    - c.iv una part dels adverbis (com ara els de lloc i els de temps)
    - c.v els temps de la flexió verbal
    - c.vi les anomenades conjuncions de coordinació
    - c.vii els verbs modals
  - 2.d Gramàtiques amb poca teoria: poden dir poc (o res).

Si l'opinió exposada (2) va ben orientada, el fet de tractar *com a* fora de les preposicions i dins dels atributius difícilment tindrà conseqüències positives. Analitzant l'actuació de Fabra, mirarem si la previsió es complix.

El nostre autor dedica quasi dos pàgines (§84 i §85) a tractar i definir els modificadors que anomena «atribut o terme predicatiu» (3c.i). No ho reproduiré perquè no afecta el nostre objecte d'estudi. Però diré que, segons el director del treball, l'actuació teòrica de Fabra va molt ben encaminada, afirmació que intentarà demostrar en algun treball. Tot seguit, el gramàtic de Barcelona tracta la pronominalització dels atributius (quasi una pàgina, §86); i, al final, hi han les paraules que he reproduït en (3c). L'índex de conceptes (entrada «*com, com a*») només remet a l'epígraf reproduït en (3c). Recordem que l'actuació de Fabra (1956) és semblant a la que apareix en gramàtiques del francès, com podem comprovar en (3d):

- 3 Contingut de la part dedicada a «l'atribut o terme predicatiu»
- 3.a El concepte; dos pàgines (§84-§85); segons Saragossà, hi han característiques teòriques molt positives.
- 3.b Pronominalització dels predicatius (una pàgina, §86).
- 3.c Preposicions (§87)
- c.i «Un atribut o terme predicatiu pot ésser introduït per una preposició. Ex.: *El tinc per un bon home. L'han tractat d'impostor. Passar per ric.*
- c.ii »També ho és sovint per la conjunció comparativa *com*, a la qual s'adjunta la preposició *a*, a menys que el predicatiu vagi precedit per un article.
- c.iii »Ex.: *Ells, com a bons patriotes, no acceptaran aquestes proposicions. En Joan i en Jordi (que són germans) s'estimen com a bons germans.*
- c.iv »(Però: *Tothom té en Malats com un excel·lent pianista. Els crítics el consideren com el millor pianista.*)
- c.v »Notem: *S'estimen com a dos bons germans que són. En Joan, intel·ligent que és, ho comprendrà tot seguit*»
- 3.d Actuació semblant en un gramàtic francès (§4.3.4, 15):
- d.i «L'atribut se construit les plus souvent directement; parfois il est introduite par une des prepositions *de, en, pour*, ou par la conjonction *comme.*» (Grevisse 1936: §208)
- d.ii *Vou parlez en soldat, je dois agir en roi*
- d.iii *Il est considéré comme ennemi*
- d.iv *Il fut pris pour juge*
- d.v *Il fut pris pour juge*
- d.vi *On l'a choisi pour chef*

Per a analitzar les paraules anteriors (3c), seguirem l'orde en què actua l'autor. Quan Fabra vincula els predicatius i les preposicions ¿és adequat començar

per la paraula *per*? Eixa actuació seria coherent si no haguérem creat *com a* (Grevisse posa *pour* davant de *comme*). Però, havent creat *com a* i havent passat els usos de *per a com a*, l'actuació adequada és començar per *com a*. El camí de Fabra podria ser coherent en francès, o en castellà. A més, si recordem la pràctica acastellanada d'una part de la llengua escrita (*tindre per nucli*, etc., §2.2.2, 12a) convindrem que l'obligació objectiva era (i és) alertar davant de la supeditació al castellà que alguns practiquen quan escriuen. El nostre autor no fa eixa operació necessària, i ens podríem preguntar si, posant *per* en primer lloc, pràcticament no impulsa a usar eixa preposició davant dels atributius:

- 4 Vinculació que fa Fabra entre els atributius i les preposicions (3c)
  - 4.a ¿És coherent començar per la preposició *per*?
    - a.i Hem creat *com a* i li hem passat els usos antics de *per*.
    - a.ii Camí de Fabra: podria ser adequat en castellà.
  - 4.b Obligació objectiva: alertar davant de la supeditació al castellà d'algun escriptor (*tindre per nucli*, §2.2.2, 12a).
    - b.i Fabra no ho fa.
    - b.ii A més, posant primer *per* ¿no impulsa a usar-la?

La segona preposició que apareix és *de* (*tractar-lo d'impostor*). Certament, eixa construcció és viva. Ara: ¿és habitual eixe recurs?, ¿quins altres verbs permeten atribuir qualitats recurrent a la preposició *de*? He mirat l'entrada *de* en dos diccionaris (el DGLC i el DCVB) i no he vist cap altre verb:

- 5 Segona preposició que expressaria atributius: *de*
  - 5.a Existix *tractar de* + qualitat (*tractar-lo d'impostor*)
    - a.i Però ¿és un recurs habitual?, ¿hi han més verbs?
  - 5.b Entrada *de* del DGLC i del DCVB: no en posen cap.

Pareix obvi que la preposició que Fabra hauria d'haver posat en primer lloc és aquella que és tan popular entre nosaltres com inexistent és en les altres llengües romàniques. La preposició *de* no deu ser més que un cas aïllat. Òbviament, cal justificar-lo, però no per això deixa de ser un cas aïllat.

És probable que la causa d'haver creat *tractar de* siga la següent: podem *tractar a algú com a convidat*: amb les atencions que es mereix un convidat; però ¿podem *tractar a algú com a impostor*? Diria que la resposta és afirmativa: podem si eixe algú amaga que és un impostor i nosaltres ho hem descobert; en eixe cas, *tractar-lo com a impostor* serà tractar-lo de manera que quede al descobert que és un impostor. Ara: la construcció *tractar de* no vol comunicar això, sinó una cosa molt diferent: *dir-li impostor*, *qualificar-lo com a impostor*. En conseqüència, devem haver creat *tractar de* per la raó que *tractar com a* significa una cosa diferent. És possible que *tractar de* haja repercutit en *qualificar de*, que conviu amb la construcció regular, *qualificar com a* (és un exemple del *com a* definidor o d'equivalència, *definir com a*, *caracteritzar com a*, §2.1.2, 9):

6 Justificació de *tractar d'impostor*

6.a Construccions factibles:

- a.i *tractar a algú com a convidat* (amb les atencions que es mereix un convidat)
- a.ii *tractar a algú com a impostor* (si ho amaga però l'hem descobert: intentarem demostrar-ho)

6.b Contrast:

- b.i *tractar de* no té el valor de (a.ii), sinó *dir-li impostor*

6.c Podríem haver creat *tractar de* perquè no té el valor de *tractar com a*

Resumim. El camí de Fabra és inadequat per tres raons. En primer lloc, perquè no ressalta la creació de la preposició *com a*, ans al contrari. En segon

lloc, no és adequat per la causa correlativa: perquè supedita *com a* a la preposició que seguix usant molt el francès (*On l'a choisi pour chef*) i el castellà (*per*). En tercer lloc, l'actuació que comentem és inapropiada perquè posa per davant de *com a* una preposició (*de*) que podria tindre només un verb (*tractar de*). A més, la reflexió sobre el valor de *com a* i el de *tractar de* fa pensar que eixa construcció és diferent del valor de *com a* (6). Certament, quan Fabra arriba a *com a* usa la paraula *sovint* (3c.ii); però eixe adverbí de freqüència ¿fa que els lectors deixin de vore que les primeres preposicions són *per* i *de*? Eixa paraula només justifica que un lector reflexiu es pregunte per quin motiu Fabra no posa en primer lloc *com a* si resulta que s'usa «sovint». Convindria saber si l'actuació de Fabra no és el resultat de seguir alguna gramàtica del francès (Grevisse 1936 seguix l'orde *de, en, pour, comme*», 3d.i):

- 7 Camí de Fabra en les preposicions: inadequat per tres raons (*a-c*). Origen (*d*)
  - 7.a No ressalta la creació de la preposició *com a*, ans al contrari.
  - 7.b Supedita *com a* a la paraula que seguix usant molt el castellà (*per*).
  - 7.c Posa per davant de *com a* una preposició (*de*) que podria tindre només un verb (*tractar de*).
    - c.i A més, el valor que té no correspon al de *com a* (6).
  - 7.d Causa del camí de Fabra: ¿seguir alguna gramàtica francesa?
    - d.i Grevisse (1936): *de, en, pour, comme* (3d.i)

Als inconvenients descrits, cal afegir-ne un altre. Saragossà m'ha observat que, en el valencià actual, tendim a usar *per* quan l'emissor no està d'acord amb la qualitat atribuïda: si algú diu *Eixos em tenen per imbècil*, és obvi que ell no està d'acord amb la qualificació. La mateixa realitat tenim en *passar per lladre*: quan usem eixa construcció, volem dir que la gent pensava que algú era un lladre, però que en realitat no era.

El procés que acabem de comentar és una mostra de la capacitat extraordinària dels parlants: quan una construcció deixa de tindre sentit, podem fer-la desaparèixer; però també li podem donar un valor comunicatiu nou, de manera que la llengua s'enriquir. La segona possibilitat ha fet nàixer la concordança del participi (*No l'havia coneguda, a eixa dona*). I bé, el cas de *per* aplicat a atribucions en què l'emissor no està d'acord ¿no és un altre exemple d'aprofitar un arcaisme per a donar-li un valor nou i enriquir la comunicació? La preposició fonamental i general és la que els parlants han creat, *com a*; i *per* es manté com a una preposició particular, usada quan l'emissor no està d'acord amb l'atribució d'una qualitat que algú ha fet.

Convé notar que *com a* i *per* poden aparèixer en la mateixa oració (cada una amb el seu valor, 8a.iv i 8b.ii). Resumim. Realment, els parlants són genials: en compte de suprimir un ús de la preposició *per* perquè s'ha tornat inútil (*per* amb el valor de 'com a'), el conservem, ¿però amb un matís diferent al de *com a* ('atribució d'una qualitat falsa')!

En eixe marc, podríem mirar si el primer exemple de Fabra (*El tinc per un bon home*) s'ha matingut perquè expressa una opinió (no una asseveració). També podríem mirar si els parlants tendixen a reservar *tindre per* quan l'atribució és falsa (*Em tenen per imbècil*) o no està clara (*El tenia per intel·ligent, però ara no estic segur*):

- 8 Un altre inconvenient de Fabra: no tindre en compte un enriquiment
  - 8.a València actual: tendència a diferenciar entre *per* i *com a*.
    - a.i Preposició bàsica i general: *com a*.
    - a.ii Preposició particular: *per*. Expressa un matís: l'emissor no està d'acord amb l'atribució que algú ha fet.
    - a.iii *Eixos em tenen per imbècil*
    - a.iv *En la duana, va passar per policia: els enganyà a tots*
  - 8.b Arcaismes i enriquiment.
    - b.i En compte de suprimir una construcció que s'ha tornat inútil (*per* + qualitat), li donem un valor nou (*a.ii*).

- b.ii Contrast en una mateixa oració (a.iv): *Va passar la duana com a policia perquè portava un document acreditatiu*
- 8.c Primer exemple de Fabra (i): ¿mantingut perquè expressa una opinió?; ¿tindim a usar *tindre per* quan l'atribució és falsa (a.iii) o no està clara (ii)?
  - c.i *El tinc per un bon home*
  - c.ii *El tenia per intel·ligent, però ara no estic segur*

Les reflexions sobre *com a* i *per* (8), aconsellen que insistim en la conveniència d'estudiar les preposicions conjuntament, com a un camp semàntic. Ben mirat, les preposicions deuen ser el camp semàntic més extraordinari de les llengües (per bé que els temps verbals són també increïbles). A la vista d'eixa característica, cal mirar molt bé de quina manera la creació d'una preposició nova (*com a*, *per a*, {*dalt* / *damunt* / *amunt* / *sobre*} a on inicialment només teníem {*sus* / *sobre*}, Sanç 2018) obliga els parlants a reestructurar el sistema: a reestructurar-lo i a enriquir-lo. Ha passat en *com a* i *per*, i molt més en *dalt*, *damunt*, *amunt* i *sobre*. En canvi, si mirem una preposició concreta (realitat semàntica) fora de les preposicions i en relació a una classe de modificadors (que és una noció sintàctica) podem incórrer en errors importants, com li passà a Fabra (1956) davant de *com a*.

9 Exigències dels camps semàntics

- 9.a Mirar si la creació d'una paraula reestructura el sistema (i si l'enriquit). Exemples:
  - a.i *com a* / *per*
  - a.ii *per a* / *a*
  - a.iii {*dalt* / *damunt* / *amunt* / *sobre*} / {*sus* / *sobre*} (Sanç 2018)
- 9.b Si mirem una preposició aïllada (i en relació a una classe de modificadors, noció sintàctica), podem esmarrar-nos.
  - b.i Exemple: Fabra (1956) davant de *com a*.

7.3.2. Definició de *com a* i exemples en Fabra (1956)

En l'apartat anterior, només hem tractat un factor: la supeditació de *com a* a dos preposicions (*per* i *de*) i a una classe de modificadors (els atributius). Ara, és hora de mirar la definició de *com a* i els exemples.

En la definició, hi han característiques que hem comentat en l'anàlisi de 1918, de manera que recordant-ho ara n'hi haurà prou. Perdura un error bàsic: presentar *com a* com si fóra una variant o forma subsidiària de la preposició *com* (§5.3.1, 2b), actuació que també apareix en el DGLC (§6.3, 17b. ii). Repetim les paraules de Fabra: «Un atribut o terme predicatiu pot ésser introduït [...] sovint per la conjunció comparativa *com*, a la qual s'adjunta la preposició *a*». Tenim, per tant, que en *treballar com a* no hi hauria la preposició *com a*, sinó «la conjunció comparativa *com*», a la qual afegiríem la preposició *a* per alguna raó misteriosa. Eixa concepció explica que, quan busquem la nostra preposició en l'índex de conceptes, no trobem *com a*, sinó «*com, com a*, §87, p. 80», amb una única remissió: aquella en què el nostre autor tracta la paraula «*com, com a*».

Per una altra banda, Fabra vol caracteritzar *com a* partint d'una paraula (*com*) que la gramàtica no ha definit en la part prèvia (ni definirà en la posterior, §7.2.4). La mateixa actuació hem vist en 1918 (§5.3.1, 2a):

10 Repetició d'errors anteriors

- 10.a Error bàsic: *com a* seria una variant subsidiària de *com* (seria «la conjunció comparativa *com*, a la qual s'adjunta la preposició *a*», §7.3.1, 3c.ii)
- a.i La concepció es manifesta en l'índex de conceptes: «*com, com a*, §87, p. 80»
- a.ii 1918: §5.3.1, 2b, 5b
- a.iii 1932: §6.3, 17b.ii

10.b Fabra vol caracteritzar *com a* amb una paraula (*com*) que la gramàtica no ha definit (ni definirà, §7.2.4).

b.i 1918: §5.3.1, 2a

En quantitat i en qualitat, ¿són adequats els exemples de 1956? Hem comentat que la gramàtica de 1918 conserva els exemples de 1912 (11b) i n'afegix dos, adequats tots. El diccionari (1932) té variacions secundàries: incorpora dos exemples nous (*invitar com a* i *bandejar com a*), conserva *meréixer com a general*, canvia *estimar-se com a germans* per *estimar-se com germans*, i perd dos exemples (*considerar com a* i *vendre-ho com a bo*). Deixant de banda *estimar-se com a*, els canvis són poc significatius.

Els quatre exemples de 1918 (11b) i els dos nous de 1932 (11c.i, iii) permetien posar sis exemples diferents en 1956, els quals haurien donat a entendre als lectors la importància de *com a* en la comunicació. En canvi, el nostre autor no posa cap d'eixos sis exemples. Es limita a un exemple, nou (*Ells, com a bons patriotes, no acceptaran aquestes proposicions*; l'exemple de *estimar-se com a* el comentarem en 13). Realment, la darrera gramàtica de Fabra (que podria haver contingut l'exemplificació més bona) és el manual que conté l'exemplificació més pobra:

11 Gramàtica de 1956: retrocés fort en els exemples de *com a*

11.a Exemples de 1912 (§4.3.4, 13):

a.i *Com a general, mereix tots els nostres elogis*

a.ii *S'estimen com a bons germans*

11.b Exemples de 1918 (§5.3.1, 1): els dos de 1912 i dos nous

b.i *S'estimen COM A bons germans.*

b.ii *COM A general mereix tots els nostres elogis.*

b.iii *Ja és bo? – Jo li ho venc COM A bo.*

b.iv *La gramàtica considerada COM A ciència.*

- 11.c Exemples del DGLC (§6.1, 2a): en conserva u (*b.ii*), en perd tres (*b.i, b.ii, b.iii*) i n'afegix dos (*c.i, c.iii*)
- c.i *Ell hi fou invitat com a president de la nostra associació.*
  - c.ii *Com a general mereix totes les nostres lloances.*
  - c.iii *Fou bandejat com a indesitjable*
- 11.d 1956: no posa cap dels sis exemples diferents (4 de *b* i 2 de *c*) i incorpora un exemple nou (*i*; comentarem el segon en 13):
- d.i *Ells, com a bons patriotes, no acceptaran aquestes proposicions*
  - d.ii *En Joan i en Jordi (que són germans) s'estimen com a bons germans*

Des d'un punt de vista qualitatiu, l'exemple nou de 1956 (11d.i) ¿és adequat? En el capítol dedicat a *com a* (§2), hem comentat que hi ha un *com a* causal: aprofitem una qualitat d'una persona per a extraure un efecte evident (*Com a amic que sóc, sempre em tindràs al costat*); l'hem col·locat com a tercer valor secundari (§2.2.6, 28). ¿Per quin motiu l'únic exemple que posa Fabra (1956) no respon als usos bàsics de *com a* (*contractar com a, treballar com a, parlar com a*) ni als dos primers valors secundaris (*considerar com a, definir com a*)? ¿Podria ser una casualitat?

Saragossà ens recomana als alumnes que separem les casualitats de les investigacions: el científic deu buscar la causa de tot. Eixa perspectiva és aplicable a l'actuació de Fabra. Per al gramàtic de Barcelona, els atributius bàsics no són els de *Ha vingut content* o *Està content*, ni el de *Els escoltava impacient*: els bàsics són els que figuren al costat del subjecte (*El jutge, inexorable, ...*, 12a.i). Eixa concepció (que per a Saragossà és molt positiva) permet entendre l'exemple de Fabra: com que *com a* introduiria «un atributs o terme predicatiu» i els atributius més bàsics serien el de *El jutge, inexorable, ...*, l'exemple que posa correspon a eixa classe.

Notem que ens trobem davant d'un altre efecte de supeditar l'estudi de *com a* als atributius: no exemplificar ni el valor bàsic ni els dos primers valors secundaris:

- 12 Els atributius bàsics per a Fabra (1956). Aplicació a *com a*
- 12.a «Un adjectiu complement predicatiu del subjecte d'una proposició (*i*) pot separar-se'n i figurar en la part predicativa de la proposició (com una determinació del verb, *ii*) [*determinació del verb* = circumstancial]» (Fabra 1956: §84)
- a.i *El jutge, inexorable, els condemnà a mort*
- a.ii *El presoner els escoltava tremolós*
- 12.b Si *com a* introduïx «predicatiu», serà igual. Efecte:
- b.i *Ells, com a bons patriotes, no acceptaran aquestes proposicions*
- 12.c Un altre efecte de supeditar *com a* als atributius: no exemplificar ni el valor bàsic (*i*) ni els dos primers valors secundaris (*ii*):
- c.i *contractar com a, treballar com a, parlar com a*
- c.ii *considerar com a, definir com a*

¿Com hem d'interpretar el segon exemple de Fabra (reproduït en 11d.ii)? Primer, convé recordar les vicissituds. En 1912 i 1918, Fabra recorre a *estimar-se com a*; en 1932, el nostre autor rectifica l'exemple a *estimar-se com germans*. En l'anàlisi del diccionari, he intentat demostrar que eixe exemple és incoherent perquè falta l'actualitzador (*s'estimen com s'estimen uns germans*, §6.3, 22b); i també he buscat per quines raons Fabra podia dubtar (perquè supeditava i acostava *com a* a *com*, en compte de diferenciar les dos paraules, §6.3, 22c). En 1956, torna a la versió inicial (*estimar-se com a germans*). Però afegix un comentari. Va en lletres redones, fet que indica que no forma part de l'exemple, sinó que és informació que l'autor dóna per a interpretar adequadament l'exemple.

I bé, la informació «que són germans» (§7.3.1, 3c.iii) ¿facilita la interpretació de l'exemple? És com si Fabra haguera deduït mentre escrivia la darrera gramàtica que s'havia equivocat en el diccionari. L'ideal seria que ho haguera constatat i que haguera explicat la causa de l'error. Però no ho va fer (com en tots els canvis que hem trobat). Es va limitar a afegir el comentari dit, que pareix que només es pot

interpretar d'una manera: «per a entendre l'exemple, lectors, heu de tindre en compte una informació externa: les dos persones del subjecte són germanes».

Matisem la pregunta d'adés: la informació que les dos persones del subjecte són germanes ¿facilita la lectura o *la dificulta*? La preposició *com a* ¿no assigna al subjecte la qualitat representada en el nom subordinat? Per tant, si el consegüent de *com a* és *bons germans* assignarem eixa qualitat a les persones del subjecte. Ara: ¿té sentit aplicar la qualitat de blanc a una cosa que ja és blanca? En la pregunta, està la resposta. En l'exemple de Fabra, si Joan i Jordi s'estimen *com a* germans és impossible que siguen germans: poden ser cosins, o cunyats, o amics; però no germans.

Un altra cosa és que el parlant recórrega al tercer ús secundari que hem descrit: que la qualitat siga definitòria (i, per tant, constant o inherent) i que tinga un efecte (§2.2.6, 28). Però, en eixe cas, l'oració coherent és *Com a germans que són, Joan i Jordi s'estimen molt*.

Si tornem a Fabra, convindrem que només és coherent la formulació de 1912 i 1918 (13a.i), mentres que són incoherents tant l'exemple de 1932 (13a.ii) com el comentari de 1956 (13a.iii). Ara: tot això ¿no implica un domini no alt de la preposició *com a*? Seria pel tractament teòric (*com a* seria una forma subsidiària de *com*, 1932: §6.3, 22c; 1956: §7.3.2, 10a) o per l'actuació del català oriental (reducció de *com a*, *per a*, etc. a *com*, *per*), però la qüestió és que el nostre autor escrigué algun *com per com a* (§5.3.1, 2c), tractà malament *estimar-se com a germans* i no criticà mai la substitució de *com a* per la preposició *per* o per la preposició *per* (§2.2.2, 12):

13 ¿Quin domini tenia Fabra de la preposició *com a*?

13.a Tres formulacions d'un exemple:

- a.i 1912 i 1918: *S'estimen com a bons germans*
- a.ii 1932: *Jo i el meu cosí ens estimàvem com germans*
- a.iii 1956: *En Joan i en Jordi (que són germans) s'estimen com a bons germans*

- 13.b Segon (*a.ii*): incoherent perquè falta l'actualitzador:
 b.i *S'estimen com s'estimen uns germans* (§6.3, 22b)
- 13.c Tercer (*a.iii*): el comentari en lletres redones és informació que l'autor dóna per a interpretar adequadament l'exemple.
 c.i És incoherent: si Joan i Jordi s'estimen com a germans, poden ser cosins, o cunyats, o amics; però no germans.
- 13.d Factible: recórrer al tercer ús secundari (causa + efecte, (§2.2.6, 28). Però l'oració coherent és:
 d.i *Com a germans que són, Joan i Jordi s'estimen molt*
- 13.e Siga pel tractament teòric (*com a*: subsidiària de *com*, 1932: §6.3, 22c; 1956: §7.3.2, 10a) o per l'actuació del català oriental (reducció de *com a*, *per a*, etc. a *com*, *per*), Fabra escrigué algun *com per com a* (§5.3.1, 2c), tractà malament *estimar-se com a germans* i no criticà mai la substitució de *com a* per la preposició *per* o per la preposició *com* (§2.2.2, 12).

El grau de domini torna a aparéixer en el comentari final. ¿Què vol dir el «Notem» de (3c.v; repetit en 14a)? ¿Quina propietat hem de notar? En realitat, ¿està ben format el primer exemple? No m'imagino a ningú de l'Alcúdia dient eixa oració. En canvi, trobaria normal la següent: *Es volen com a lo que són: dos bons germans*; o la causal que adés hem posat (*Com a bons germans que són, es volen molt*). ¿Què tenen en comú els dos exemples que dirien els parlants? És el fet que el nom *bons germans* no està actualitzat, mentres que sí que ho està el de Fabra («com a dos bons germans que són»). Resumim: Fabra demana als lectors que noten alguna cosa sense explicar quina cosa és; i els lectors difícilment deduiran res per la raó que el seu exemple està mal format.

¿Seria possible que Fabra volguera indicar que hi ha proximitat entre el valor causal de *com a* (que ell pren com a bàsic, 12) i una oració relativa explicativa? Si és això, convenia dir-ho (i intentar justificar-ho). L'explicació no pareix difícil: si

el tercer valor secundari de *com a* expressa una causa, resulta que una causa sempre *explica*. Per tant, és natural que hi haja una certa proximitat entre eixe ús de *com a* i les oracions relatives *explicatives*, les quals sempre *expliquen* (com indica el seu nom).

Per una altra banda, no veig ni la necessitat ni la conveniència de canviar una construcció simple, regular i popular (*Joan, que és intel·ligent, ho comprendrà*) per una que no he sentit mai, potser perquè en una oració inclosa (*que és intel·ligent*) Fabra extrau un constituent (*intel·ligent*) i el posa davant de l'oració (*Joan, intel·ligent que és...*):

- 14 Una altra manifestació del domini de *com a*
- 14.a ¿Què significa l'observació final de Fabra?
- a.i «Notem: *S'estimen com a dos bons germans que són. En Joan, intel·ligent que és, ho comprendrà tot seguit*» (§7.3.1, 3c.v)
- 14.b Primer exemple: mal format. Dificilment es pot deduir res
- b.i *Es volen com a lo que són: dos bons germans*
- b.ii *Com a bons germans que són, es volen molt*
- b.iii En (ii), el nom *germans* no està actualitzat; sí el de Fabra («com a dos bons germans que són»).
- 14.c ¿Seria «notar» la proximitat entre el valor causal de *com a* i una oració relativa explicativa?
- c.i Convenia dir-ho (i justificar-ho).
- c.ii Un valor de *com a* expressa una causa, i una causa sempre *explica*: com les oracions relatives «explicatives»
- 14.d ¿És positiu canviar una construcció normal (i) per una rara (probablement perquè és irregular, ii)?
- d.i *Joan, que és intel·ligent, ho comprendrà*
- d.ii *Joan, intel·ligent que és, ho comprendrà*: en una oració inclosa (*que és intel·ligent*), extracció a l'esquerra d'un constituent (*intel·ligent*).

7.3.3. La preposició *com a* ¿convé reduir-la a *com*?

Ens queda un factor important per a acabar d'analitzar l'actuació de Fabra davant de *com a*. Quan el nostre autor diu que *com a* vindria de «la conjunció comparativa» i afegir-li *a*, abans de posar cap exemple indica que la vocal *a* («la preposició *a*») pot faltar (15a):

15 Abans d'exemplificar *com a*, excepció a la forma (§7.3.1, 3c)

15.a «Un atribut o terme predicatiu pot ésser introduït per la conjunció comparativa *com*, a la qual s'adjunta la preposició *a*, a menys que el predicatiu vagi precedit per un article.

a.i »Ex.: *Ells, com a bons patriotes, no acceptaran aquestes proposicions. En Joan i en Jordi* (que són germans) *s'estimen com a bons germans.*

a.ii (Però: *Tothom té en Malats com un excel·lent pianista. Els crítics el consideren com el millor pianista.*)

Hem tractat la qüestió dita més amunt («¿És positiu canviar *com a* per *com*?», §2.2.3). Establint un paral·lelisme entre *amb* i *com a*, hem dit que és comprensible que, ací o allà, dos paraules diferents (*amb* i *en, com a* i *com, per a* i *per*) puguen reduir-se, en la llengua parlada, a la fonètica d'una de les dos (*en, com, per*). Però també és comprensible que la llengua pública mire d'evitar eixes reduccions. I és que, per als parlants de cultura mitjana, la norma més simple és que una paraula tinga una forma (i només una). La forma d'una paraula només hauria de canviar quan és inevitable (*Mirà't / No puc mirar-te*). A més, si varia i adopta la forma d'una altra paraula es poden derivar efectes negatius en els escrits públics més reflexius i complicats (que és el cas de les preposicions *amb* i *en, com a* i *com, per a* i *per*):

- 16 «¿És positiu canviar *com a* per *com*?» (títol de §2.2.3)
- 16.a En la llengua parlada, dos paraules diferents (*amb* i *en*, *com a* i *com*, *per a* i *per*) poden reduir-se a una forma (*en*, *com*, *per*).
- a.i Llengua pública: deu evitar-ho.
- 16.b Per als parlants de cultura mitjana, «una paraula / una forma»
- b.i Canvis: quan és inevitable (*Mirà't* / *No puc mirar-te*).

Si ara tornem a Fabra, trobarem que no sempre havia pensat com va parlar en 1956:

- 17 Oposició a la reducció de *fins a*, *com a* i *per a* a *fins*, *com* i *per* (*Conv. Fil.* 354 (de 1923, [E.B. 247]))
- 17.a «La designació de l'indret on és o s'esdevé alguna cosa o envers el qual té lloc un moviment, pot anar sense preposició (*allà*), pot anar amb la preposició *a* (*a la riera*), pot anar amb la preposició *en* (*en aquella riera*); i —dèiem nosaltres— quan volem designar aquell mateix indret darrera *fins*, la determinació de lloc sembla que hauria d'introduir-se respectivament amb *fins* (*fins allà*), *fins a* (*fins a la riera*) i *fins en* (*fins en aquella riera*). Ja sabem que aquesta regla es troba sovint infringida per l'omissió habitual de *en* darrera *fins*: en lloc de *fins en aquella riera*, que la regla exigiria, diem ordinàriament *fins aquella riera*, que sembla haver d'interpretar-se com un *fins a aquella riera* (*a* essent també possible davant aquella), en què la preposició *a* ha estat absorbida per la *a* inicial del demostratiu. L'omissió de qualsevol de les dues preposicions *a* i *en* darrera *fins* en els circumstancials de lloc ens sembla, però, poc recomanable, i així mateix en els circumstancials de temps.
- 17.b «En tot altre cas, ço és, quan *fins* introdueix un membre de la proposició que no és una determinació de lloc o de temps, la presència

- o l'absència de *a* dona a la frase una significació diferent: *fins*, sense *a*, és l'equivalent de *àdhuc*: *fins ell va venir*, ço és: *Àdhuc ell va venir*. En canvi: *T'én donaran fins a catorze*. I, però, fins en aquest cas, la *a* de *fins a* és ordinàriament suprimida davant els demostratius i tots els mots començats amb *a*. *Fins a quina quantitat? Fins aquella que tu diràs. S'hi va acostar fins a tocar-lo. S'hi va acostar fins abraçar-lo.*
- 17.c »Anàlogament trobem sovint *com a* i, en l'antic, *per a* reduïts a *com* i a *per* davant els demostratius i altres mots començats en *a*. Però ¿fins a quin punt és admissible en la llengua escrita aquesta absorció de la preposició *a* per la vocal inicial del mot següent? ¿Admetriem, per ventura, la de l'auxiliar *ha* davant els participis *acabat*, *anat*, *arribat*, etc., tan freqüent en el parlar de Barcelona i que algun cop apareix, per inadvertència, en el llenguatge escrit?»

Primer, apareix una opinió, sobre *fins a > fins*: «l'omissió de qualsevol de les dues preposicions *a* i *en* darrera *fins* en els circumstancials de lloc ens sembla, però, poc recomanable, i així mateix en els circumstancials de temps» (17a). Posteriorment, l'autor eixampla l'abast de la reducció fonètica: «anàlogament trobem sovint *com a* i, en l'antic, *per a* reduïts a *com* i a *per* davant els demostratius i altres mots començats en *a*» (17c). Les causes del rebuig de la reducció de *fins a*, *com a* i *per a* a *fins*, *com* i *per* són dos. Una és positiva i clara: la segona forma expressa una paraula diferent (la substitució d'una forma per l'altra «dona a la frase una significació diferent: *fins*, sense *a*, és l'equivalent de *àdhuc*», 17b). Recordem que les preposicions *com* i *com a* poden aparèixer en la mateixa oració (cada una, amb el seu valor: *concebre com* ≠ *concebre com a*, §2.2.1, 11). La segona causa és comparativa: si no admetem la reducció de *he anat* a [anat, o a:nat], ¿per què hauríem d'admetre *com a > com*? («¿Admetriem, per ventura, la [reducció de] de l'auxiliar *ha* davant els participis *acabat*, *anat*, *arribat*, etc.?», 17c):

- 18 Oposició a $\{fins a > fins\}$, $\{com a > com\}$, $\{per a > per\}(a)$; causes (b)
- 18.a Oposició: «l'omissió de qualsevol de les dues preposicions *a* i *en* darrera *fins* en els circumstancials de lloc ens sembla, però, poc recomanable, i així mateix en els circumstancials de temps» (17a).
- a.i «Anàlogament trobem sovint *com a* i, en l'antic, *per a* reduïts a *com* i a *per* davant els demostratius i altres mots començats en *a*» (17c).
- 18.b Causes: dos; positiva i clara una (*i*); comparativa l'altra (*ii*):
- b.i La variació fa anar a una paraula diferent (la substitució d'una forma per l'altra «dóna a la frase una significació diferent: *fins*, sense *a*, és l'equivalent de *àdhuc*», 17b).
- b.ii Si no admetem *he anat* > [anat], ¿per què *com a* > *com*? («¿Admetriem, per ventura, la [reducció de] de l'auxiliar *ha* davant els participis *acabat*, *anat*, *arribat*, etc.?», 17c).

Una limitació de Fabra és no mostrar l'amplitud de les elisions de vocals quan parlem: en el contacte de paraules, n'hi han moltes, fenomen també present en altres llengües romàniques (potser en totes, excepte en el castellà normatiu). Així, tots diem *mig hora*, o *un hora*. Però no hi ha ningú que faça eixes grafies (excepte per error). Dels centenars i centenars d'elisions vocàliques que fem quan parlem, només en representem unes poques: en l'article (*l'article*), en la preposició *de* (*d'ara*), en les contraccions *al*, *pel* i *del* i en els pronoms febles (*me'l*). En conseqüència, caldria que les preposicions *fins a*, *per a*, *com a* no canviaren la forma que tenen:

- 19 Limitació de Fabra (16): no mostrar l'amplitud de les elisions de vocals
- 19.a Contacte de paraules: moltes; en altres llengües romàniques.
- a.i *mig hora*, *un hora*
- 19.b Només en representem unes poques

- b.i *l'article / d'ara / contraccions al, pel, del / pronoms febles (me'l)*
 19.c Efecte: *fins a, per a, com a* no haurien de variar la forma

Tornem a Fabra (1956). Hem vist que, en 1923 (17), actuà d'una manera adequada: oposant-se a reduir la forma de *fins a, com a, per a* per dos raons, explícita una (fa anar a una altra paraula, 18b.i) i implícita l'altra (representem molt poques elisions vocàliques, 18b.ii). En canvi, en 1956 proposa la reducció de *com a* a *com* quan *com a* va seguit «per un article» (expressió que aplica a *el i un*). L'autor posa tants exemples de l'excepció (*com*, dos) com de *com a* (dos, u defectuós, §7.3.2, 13).

Lògicament, si el nostre autor tenia una opinió fonamentada (18) en 1923 i cap a 1940 canvia d'opinió, hauria d'haver constatat la variació i hauria d'haver explicat per quins motius les raons de 1923 no eren vàlides i per quines altres convenia canviar la forma de *com a* davant de *el i de un* i fer que adoptara la forma de la preposició comparativa. Tanmateix, el nostre autor actua com hem vist moltes voltes: no constata la seua variació i, en conseqüència, no la justifica:

- 20 Contrast entre Fabra (1923) i (1956)
- 20.a 1923: oposició a *fins a > fins, com a > com i per a > per*
 a.i Fonamentació: dos raons (18).
- 20.b 1956: *com a > com* quan va seguit «per un article» (*el i un*).
 b.i Excepció: dos exemples; de *com a*: dos (u defectuós, §7.3.2, 13).
- 20.c Operació necessària: constatar la variació; per què les raons de 1923 no eren vàlides i per quines altres convenia *com a > com*.
 c.i Fabra: no constata la variació i, per tant, no la justifica

No sé quan elidiran la segona vocal de *com a* el balear i el català oriental. El valencià viu actua d'una manera regular: quan vol expressar una comparació, recorre a *com*; i, si el parlant vol atribuir una qualitat al subjecte (o l'objecte

directe), usa *com a*. Eixa actuació regular i previsible deu explicar que membres valencians de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans no actuen d'acord amb la proposta de Fabra (15), sinó tal com fa el valencià viu (exemples posats en §2.2.4, 20):

- 21 Membres valencians de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans que no actuen d'acord amb Fabra (15), sinó com fa el valencià
- 21.a «Aquesta anomalia és explicada pel Sr. Corominas com a un manlleu al portuguès» (Germà Colón, p. 325).
- 21.b «Això es projectava com a un acte no pas definitiu» (Vicent Pitarch, Levante, 15-12-02)
- 21.c «Aquest patriota ha estat reconegut com a un dels intel·lectuals valencians de talla» (V. Pitarch, Caplletra, 16, 1994, p. 42)
- 21.d «Enric Valor també el reivindica com al “nostre himne” a “La marxa dels pobles”, article publicat a El Camí» (Ferrando 1998: LIX)

Encara que ja se n'ix de l'objecte d'estudi del meu treball, observaré que, segons Fabra (1956), també caldria canviar la forma de la preposició *cap a* (22a) i de la preposició *fins a* (22b):

- 22 Variació entre *cap a* i *cap* i entre *fins a* i *fins* segons Fabra (1956). Apèndix xvii, preposicions
- 22.a *Cap a* > *cap* (en «preposicions compostes»)
- a.i «Es redueix a *cap* davant els demostratius i alguns adverbis que comencen amb a: *Vine cap ací.*»
- 22.b *Fins a* > *fins* (en «preposicions compostes»)
- b.i «Introduint una determinació de lloc o de temps cal escriure *fins a* o *fins en* quan, en absència de *fins*, escriuríem *a* o *en*:

Vam arribar a la barraca. Vam arribar fins a la barraca. Érem en aquella muntanya. Arribarem fins en aquella muntanya.

- b.ii Quan *fins a* no introdueix una determinació de lloc o de temps indica el terme dins on arriba alguna cosa sense ultrapassar-lo: *T'én sonaran fins a catorze*. En aquest cas s'omet la *a* quan segueix la conjunció *que*: *Caminarem fins a trobar-lo. Caminarem fins que et trobarem*.

7.3.4. Conclusions sobre la preposició *com a* en Fabra (1956)

En la gramàtica de 1918, és a on Fabra va donar més característiques positives de la preposició *com a*. En el diccionari, hi ha un retrocés significatiu (com ara posant un exemple de *com a* amb la forma *com*, §6.5, 1e; o considerant les preposicions *com* i *com a* com a accepcions de l'adverbi interrogatiu, §6.5, 1b).

En la darrera gramàtica, el retrocés s'accentua. Després d'haver estudiat *com a* en el lloc adequat en la gramàtica de 1918 (en les preposicions), ara torna a l'actuació de 1912 (tractament de *com a* en els atributius o predicatius, §7.3.1, 1). En eixe marc sintàctic, supedita *com a* a la preposició *per* (potser seguint alguna gramàtica francesa, §7.3.1, 7). Per tant, en compte d'alertar de la substitució de *com a* per *per* en una part de la llengua escrita fa un camí adequat per al francès i per al castellà (i impulsa implícitament a usar *per* en l'atribució de qualitats). També posa la preposició *de* per davant de *com a* (*tractar d'impositor*), la qual és probable que només tinga un exemple (i amb un valor diferent del que té *com a*, §7.3.1, 5-6). En eixa situació confusa, no era possible que Fabra percebera un procés que podria estar fent la llengua viva: en compte de suprimir *per*, donar-li un valor diferent del que té *com a* (*per*: atribució errònia; l'emissor no estaria d'acord amb l'atribució d'una qualitat que algú ha fet, §7.3.1, 8). Hem aprofitat l'estudi de la preposició *com a* per a deduir exigències

que hem de tindre en compte quan els parlants creen una paraula nova en un camp semàntic (§7.3.1, 9).

En la definició de *com a* de 1956, apareixen errors dels manuals anteriors (*com a* no seria una paraula diferent de *com*, sinó una variant subsidiària de *com*; això no obstant, *com* no està definida en la part prèvia de la gramàtica, i tampoc en la posterior, §7.3.2, 10). Al costat d'eixa repetició d'una anomalia teòrica, hi ha un empobriment fort en els exemples: 1918 i 1932 sumen sis exemples vàlids, cap dels quals apareix en 1956. En la pràctica, només hi ha un exemple, que correspon al tercer valor secundari de *com a* (*Ells, com a bons patriotes, no acceptaran aquestes proposicions*, §7.3.2, 11). L'exemple que posa és un efecte d'aplicar la seua concepció dels atributius a *com a* (*El jutge, inexorable, els condemnà*, §7.3.2, 12).

El nostre autor recupera l'exemple en què havia canviat *com a* per *com* en 1932 (*estimar-se com a germans*), i li afegix un comentari incoherent (dos persones només es poden estimar com a germanes si no són germanes, §7.3.2, 13). Insiuant la proximitat que hi hauria entre el valor de *com a* que exemplifica (el qual conté una causa i un efecte) i una oració relativa explicativa, apareix un exemple defectuós de *com a* (amb actualitzador, *com a dos bons germans*, §7.3.2, 14).

El panorama que hem descrit és poc positiu (supeditació de *com a* a *per* i *de*; *com a* seria una variant subsidiària de *com*; pèrdua dels exemples adequats de 1918 i 1932; exemplificació només del tercer valor secundari de *com a*; i exemples o comentaris incoherents). Tot plegat comporta un domini no alt de la preposició *com a* (tant en la semàntica com en la sintaxi).

En una tal situació, hem vist una altra característica negativa: proposar que la preposició *com a* hauria de tindre la forma *com* quan el seu consegüent comença per *el* o *un* (§7.3.3, 15). I el cas és que el nostre autor havia actuat molt bé en una conversa filològica de 1923: s'havia oposat a reduir *fins a, com a i per a* a *fins, com i per* perquè feia anar a una altra paraula i perquè no acceptàvem unes altres reduccions vocàliques (*he anat / [anat]*, §7.3.3, 17-18). No cal dir que l'actuació

adequada era explicar per quins motius les causes de 1923 no serien vàlides, i quines altres aconsellaven canviar *com a* per *com* davant de *el* i *un* (§7.3.3, 20). Però el nostre autor no va fer cap d'eixes dos operacions necessàries. A més, en la mateixa gramàtica eixamplà el camí de *com a*: *cap a* i *fins a* també podrien variar la forma (§7.3.3, 22).

- 23 Conclusions sobre *com a*: una gramàtica amb retrocessos amples
- 23.a 1918: treball que conté més característiques positives.
- a.i 1932: retrocés (un exemple de *com a* amb la forma *com*, §6.5, 1e; *com* i *com a* serien accepcions de l'adverbi interrogatiu, §6.5, 1b).
- 23.b 1956: el retrocés s'accentua. Supedita *com a* a *per* (§7.3.1, 7a-c), potser seguint un tractament del francès (7d).
- b.i Més que alertar per l'abús de *per*, impulsa a fer-ho. Camí adequat en francès i en castellà.
- b.ii Supeditació de *com a* a *de* (*tractar d'impostor*); potser només un exemple (i amb un valor que no és el de *com a*, §7.3.1, 5-6).
- b.iii Fabra difícilment podia vore una evolució incipient: donar un valor diferent a *per* (atribució errònia, §7.3.1, 8).
- 23.c Definició de *com a* (dins dels atributius): repetició d'errors
- c.i Variant subsidiària de *com*, que no definix (§7.3.2, 10).
- 23.d Exemples: empobriment fort
- d.i 1918 i 1932: sis exemples vàlids; cap en 1956.
- d.ii Un exemple, d'un valor secundari (*Ells, com a bons patriotes, no ho acceptaran*, §7.3.2, 11).
- d.iii Efecte d'aplicar la concepció dels atributius a *com a* (*El jutge, inexorable, els condemnà*, §7.3.2, 12).
- 23.e Dos exemples no ben tractats
- e.i Comentari incoherent a l'exemple rectificat en 1932 (*estimar-se com a germans*, §7.3.2, 13).

- e.ii Exemple defectuós de *com a* (amb actualitzador, *com a dos bons germans*, §7.3.2, 14).
- 23.f Característiques dites (*b-e*): domini no alt de la preposició *com a*
- 23.g Proposa *com a* > *com* davant de *el* o *un* (§7.3.3, 15).
  - g.i 1923: s'oposa a reduir *fins a*, *com a* i *per a* perquè fa anar a una altra paraula i perquè no acceptem moltes reduccions vocàliques (*he anat* / [*anat*], §7.3.3, 17-18).
  - g.ii Operacions necessàries en 1956: per quins motius les causes dites (*i*) no serien vàlides, i quines altres aconsellaven canviar *com a* per *com* (§7.3.3, 20).
  - g.iii Fabra: no en fa cap. A més, *cap (a)* i *fins (a)* (§7.3.3, 22)

7.4. L'ADVERBI INTERROGATIU *COM* EN FABRA (1956)

En el capítol de l'oració composta, Fabra dedica una secció a les «proposicions interrogatives», a on apareix l'adverbi interrogatiu *com*:

- 1 Paraules interrogatives en Fabra (1956: §111)
  - 1.a §111 «Les proposicions amb què es fa una pregunta són proferides amb una entonació especial, la qual es marca en l'escriptura posant a l'acabament de la proposició el signe (?).* Molts cops una proposició interrogativa revesteix exactament la mateixa forma que una proposició expositiva, i és la sola entonació amb què és pronunciada que li dóna el sentit interrogatiu: *Ha vingut a veure'l* és una proposició expositiva; *Ha vingut a veure'l?* és una proposició interrogativa
  - 1.b »Sovint la proposició interrogativa comença amb un dels mots (dits interrogatius) *quí*, *què*, *quin*, *on*, *quan*, *com*, *quant*, que poden,

naturalment, anar precedits d'una preposició. Ex.: *Qui ha vingut?*
 – *En Joan. Amb qui anaven?* – *Amb en Joan. De qui parlàveu?* – *D'en Joan. Què vols?* – *El martell. Per què plora?* – *Per la mort del seu germà. Quin dia tornareu?* – *Dilluns. On són ara?* – *Al cinema. D'on vénen?* – *Del teatre. Quan arribaran?* – *Demà. Com se diu?* – *Pere. Quants dies hi estaran?* – *Vint o trenta dies. [...]*

Com podem comprovar, el nostre autor no justifica les paraules interrogatives que tenim, operació que equival a caracteritzar cada una. La conseqüència d'eixes absències és limitar-se a una llista (*qui, què, quin, on, quan, com, quant*). L'orde és adequat, excepte en una paraula. Primer, apareixen els pronoms (*qui* i *què*); en segon lloc, els adjectius (*quin*); en tercer lloc, els adverbis (*on, quan, com*). Quan hi ha més d'una paraula, l'orde és adequat: primer, el pronom que representa les persones (*qui*); després, el pronom que apliquem fora de les persones (*què*). En els adverbis, hi ha l'orde pertinent (lloc, temps i manera, *a on, quan* i *com*). L'error està en l'adjectiu *quant*, que hauria d'haver anat davant de l'adjectiu *quin* (de la mateixa manera que els adjectius quantitius són més simples i més bàsics que l'article i els adjectius demostratius, *quant* és més bàsic que *quin*).

El fet que Fabra no caracteritza les paraules interrogatives (sintàcticament i semànticament) té dos efectes negatius. El primer és una afirmació no pertinent (i no certa): «els mots interrogatius poden, naturalment, anar precedits d'una preposició». Si les preposicions aprofiten per a subordinar constituents de naturalesa nominal, es combinaran amb els pronoms (*amb qui vas, de què parreu, davant de qui vas, contra què lluiteu*); però no amb les paraules que es subordinen directament, sense preposició (els adjectius i els adverbis). El segon efecte negatiu és limitar-se a formes i exemples. En conseqüència, sobre la paraula que estudiem només tenim la forma (*com*) i un exemple (—*Com se diu?* —*Pere*):

- 2 Anàlisi de l'actuació de Fabra
  - 2.a No justifica les paraules interrogatives, procés que equival a caracteritzar cada una (sintàcticament i semànticament).
    - a.i Només una llista (*qui, què, quin, on, quan, com, quant*).
    - a.ii Orde: adequat, excepte en *quant* (davant de *quin*).
  - 2.b Afirmació no certa: «els mots interrogatius poden, naturalment, anar precedits d'una preposició».
    - b.i Preposicions: subordinen constituents nominals (*davant de qui vas, contra què lluiteu*).
    - b.ii Adjectius i adverbis: es subordinen directament.
  - 2.c Només formes i exemples. Paraula que estudiem:
    - c.i La forma (*com*) i —*Com se diu?*—*Pere*

7.5. CONCLUSIONS SOBRE FABRA (1956)

És molt noble que, quan Fabra redacta una gramàtica per als mestres, incorpore teoria (i no poca). Això no obstant, la teoria que conté el manual ¿és coherent, és comprensible per a un docent i és aplicable (a la llengua i a l'aula)? Tot això queda fora del meu objecte d'estudi. Però he fet eixa reflexió perquè la gramàtica més teòrica de Fabra és també la que conté més deficiències en el meu objecte d'estudi, especialment en el tractament de la preposició *com a*.

Podríem reduir les conclusions sobre la preposició comparativa (*com*, §7.2.4) a uns pocs resultats. En el tractament dins de la gramàtica, no hi ha teoria: es limita a la forma *com*, sense cap exemple, de manera que els lectors ni tan sols saben quina paraula és (§7.2.1, 4). El nostre autor posa la forma *com* en les conjuncions per un motiu que els lectors troben en un apèndix: perquè reduïx les comparacions amb *com* a les que s'apliquen als circumstancials de manera (*Ho ha fet com tu*), de manera que seria una «conjunció modal» (§7.2.3, 23). Per una

altra banda, en un lloc destinat a fets aïllats apareix un exemple bàsic (*Si fossis una noia com les altres*, §7.2.2, 6c); però l'autor no el té en compte quan elabora teoria (en la mateixa part dels fets aïllats, §7.2.2, 10a).

Tenim, per tant, que Fabra no considera la major part de les comparacions amb *com* (de set classes, només una, la cinquena, §6.2, 15b; dividides en qualitats, quantitats i intensitats, §6.3, 18a-b). A més, el tractament teòric és pràcticament nul, i amb noms erronis (*com*: «conjunció modal»). La pobresa empírica i teòrica contrasta amb un tractament molt complicat de la negació expletiva. Qui no ha deduït les anomalies metodològiques descrites pensa que la gramàtica que comentem és molt elevada. En canvi, hem arribat al resultat que el camí que practiquen els parlants en la negació expletiva és simple i útil, mentres que la proposta del nostre autor empobrix la llengua i alhora la complica (§7.2.2, 8-16). I és que no podem entendre detalls (la negació expletiva) si no elaborarem teoria sobre els constituents bàsics (sobre la comparació, §7.2.2, 7).

Podríem dir, com a síntesi final, que en el tractament de la comparació hi ha pobresa i complicació negativa de la llengua. En les conclusions sobre l'estudi de la preposició *com a* (§7.3.4), hem trobat sobretot incomprensió i, com a conseqüència, camins inadequats. En això, influiria la seua concepció de *com a* (no com a paraula diferent de *com*, sinó com a variant subsidiària (§7.3.2, 10). Em limitaré als tres errors centrals.

Fabra no devia ser conscient que els nostres pobles varen crear a l'Edat Mitjana una preposició absent de les altres llengües romàniques però present en anglés; no devia saber tampoc que, abans de crear *com a*, recorreríem sovint a *per*. Eixes dos absències facilitarien que, en la descripció de les preposicions que anirien amb els «predicatus», emprenguera un camí adequat per al castellà, de manera que més que alertar contra l'abús de *per* impulsa a fer-ho (§7.3.1, 4) i, alhora, amaga la distinció popular entre *com a* i *per* ('qualitat atribuïda erròniament', *Fent-se passar per policia, els enganyà*, §7.3.1, 8).

Per una altra banda, la supeditació de *com a* als «predicatiu» i la concepció d'eixos modificadors (el bàsic seria el de *El jutge, inexorable, els condemnà*, §7.3.2, 12) contribuiria a centrar-se en un ús molt secundari de *com a* (*Ells, com a bons patriotes, ho entendrà*) i perdre els exemples adequats de 1918 i 1932 (§7.3.2, 11).

La poca comprensió de l'evolució de la llengua (primer error) i l'empobriement en els exemples (segon error) va acompanyada d'un exemple defectuós (§7.3.2, 14) i d'un comentari incoherent sobre un exemple (§7.3.2, 13). Eixe marc facilitaria el tercer error: proposar que *com a* es reduiria a *com* davant de *el* o *un* (§7.3.3, 15); i fer eixa proposta sense explicar per què no era vàlida la seua anàlisi de 1923: suprimir la *a* en *fins a, com a i per a* és negatiu perquè fa anar a una altra paraula i perquè no acceptem moltes reduccions vocàliques (*he anat / [anat]*, §7.3.3, 17-18).

Ens queda l'adverbi interrogatiu de manera. Fabra (1956) és un avanç, ja que evita la confusió entre eixa paraula i la comparativa (§7.4), practicada en el diccionari (1932) i, prèviament, en la gramàtica de 1891:

- 1 Conclusions sobre Fabra (1956), que és la gramàtica més teòrica
  - 1.a La que conté més deficiències, sobretot en *com a*.
  - 1.b Síntesi de les conclusions sobre la preposició *com* (§7.2.4)
    - b.i Cos de la gramàtica: només la forma *com*, sense exemples (§7.2.1, 4).
    - b.ii Lloc: en les conjuncions; causa: es veu en un apèndix (reducció de *com* als circumstancials de manera, *Ho ha fet com tu; «conjunció modal»*, §7.2.3, 23).
    - b.iii Contrast entre la pobresa empírica i teòrica i un tractament complicat de la negació expletiva. Parlants: camí simple i útil; proposta de Fabra: empobrix la llengua i alhora la complica (§7.2.2, 8-16).

- 1.c Síntesi de les conclusions sobre *com a* (§7.3.4): incomprensió i tres errors centrals
  - c.i Fabra no seria conscient ni de l'evolució ni de la particularitat positiva que comporta *com a*. De fet, la veia com a variant de *com* (§7.3.2, 10).
  - c.ii Preposicions amb «predicatiu»: camí bo per al castellà; impulsa a usar *per*, en compte de criticar-ho (§7.3.1, 4).
  - c.iii Exemples adequats de 1918 i 1932: desapareixen. Una causa: supeditació als «predicatiu» (§7.3.2, 11).
  - c.iv Proposa *com a* > *com* davant de *el o un* (§7.3.3, 15). En 1923: suprimir la *a* en *fins a, com a i per a* fa anar a una altra paraula, procés que no acceptem *he anat* > [*anat*] (§7.3.3, 17)
- 1.d Adverbi interrogatiu de manera: avanç
  - d.i Evita la confusió amb la preposició comparativa (§7.4).

8. CONCLUSIONS GENERALS

8.1. *COM A* ¿ÉS UNA CREACIÓ POSITIVA?

Començarem el capítol de les conclusions intentant contestar a la pregunta del títol de §8.1: el fet d'haver creat la preposició *com a* ¿és positiu? Per a respondre adequadament, primer haurem d'ajuntar els factors que expliquen per quines raons *com a* i *com* són paraules diferents. A més, com que Fabra (1912, 1956) posà *com a* en els atributius mirarem també les diferències entre eixes dos nocions.

Al llarg del treball, hem deduït que la preposició comparativa (*com*) i la preposició atributiva (*com a*) són prou diferents. La comparació no és cap constituent de l'oració, sinó un mecanisme sintàctic que es pot aplicar a set constituents

de l'oració (§6.2, 9). En (1b-d), he separat les comparacions segons que siguen qualitatives (1b) o quantitatives (1c), les quals es tornen d'intensitat (o grau) quan s'apliquen a constituents no nominals (1d). Quant a la preposició comparativa, en (1e) he repetit la definició proposada més amunt (§6.2, 11b). Per una altra banda, analitzant la gramàtica de Fabra de 1956 he insinuat que el fet que en moltes comparacions hi hagen oracions compostes implica que la comparació (i les paraules comparatives) s'haurien de tractar tard en una gramàtica (no abans del final de l'oració composta, §7.2.2, 11b):

- 1 Comparació (*a-d*). Definició de *com* (*e*). A on tractar la comparació (*f*)
  - 1.a Comparació: no és un constituent de l'oració. Constituents oracionals a què s'aplica la comparació d'igualtat (elaboració a partir de §6.2, 9)
  - 1.b Comparacions qualitatives
    - b.i D'una entitat: *un hort com el meu (hort)*
    - b.ii D'un fet (circumstancial de manera): *Ho ha fet com tu*
  - 1.c Comparacions quantitatives
    - c.i D'una entitat: *Han portat tantes cadires com abir*:
    - c.ii D'un fet (repetició d'un fet): *Ha aprovat, com tu*
  - 1.d Comparacions d'intensitat (derivades de les quantitatives)
    - d.i D'un qualificatiu: *un vestit (tan) blanc com la neu*
    - d.ii Del verb: *Corre com una llebre*
    - d.iii D'un circumstancial: *Ve tan sovint com abans*
  - 1.e Definició de *com* (§6.2, 11b):
    - e.i *com preposició comparativa* Expressa que l'antecedent té la mateixa qualitat, la mateixa quantitat o la mateixa intensitat que el conseqüent.
  - 1.f En quina part de la gramàtica hem de tractar la comparació i les paraules comparatives (§7.2.2, 11b)

- f.i No abans del final de l'oració composta.
- f.ii Causa: moltes comparacions van en oracions compostes

Contràriament a *com*, la preposició *com a* és com la immensa majoria de preposicions: s'aplica bàsicament en els circumstancials, tal com l'hem definida al principi (§2.1.1, 3e). En 2, he repetit la definició:

- 2 Definició de *com a* (§2.1.1, 3e)
  - 2.a *com a preposició atributiva* Introduïx circumstancials en què el constituent nominal no representa una entitat. Com a conseqüència, el nom no està actualitzat i expressa una qualitat de l'antecedent (el subjecte o l'objecte directe).
    - a.i Utilitat comunicativa: informar de l'ofici del subjecte, la dedicació, un càrrec, una responsabilitat.
    - a.ii Estudi: en el mateix lloc que la majoria de preposicions (en els circumstancials; dins de l'oració simple).

Recordem que les diferències entre *com* i *com a* són fortes (§6.3, 18). En 3, he repetit el quadre:

- 3 Coincidències (reduïdes) i diferències (fortes) entre *com* i *com a*
  - 3.a La majoria de les comparacions d'igualtat no són sobre una qualitat, sinó sobre una quantitat o una intensitat:
    - a.i Un nom (*tantes cadires com...*), un qualificatiu (*vestit tan blanc com...*), un verb (*córrer tant com...*), un circumstancial (*tan sovint com...*) i la repetició d'un fet (*Has reeixit, com jo*)
  - 3.b En les comparacions qualitatives (d'entitats i de fets, *un ou com...*, *Fer-ho com...*), hi han dos entitats (o dos fets), i la qualitat de l'entitat comparadora va a l'entitat comparada.

- b.i El nom de l'entitat comparadora va actualitzat.
- 3.c En l'ús de *com a*, no hi han quantitats ni intensitats (*a*): només qualitats (*b*). Però hi ha una sola entitat (en el nom antecedent).
  - c.i Primer efecte: el nom consegüent no va actualitzat.
  - c.ii Segon efecte: expressa una qualitat de l'antecedent.
- 3.d Fet empíric: els valencians no dubtem en l'ús de *com* i *com a* (com a mínim en la Costera, en la Ribera i en l'Horta).

Per a assentar més el camí en què ens trobem, cal explicar quines diferències hi han entre un circumstancial de manera, un circumstancial atributiu i un modificador atributiu. Cal dir que això podria ser l'objecte d'estudi d'un altre treball; però, amb l'ajuda del director, intentaré descriure idees entenedores en poca extensió. Em limitaré a una propietat, però és la més important de totes: la utilitat comunicativa.

El circumstancial de manera expressa una qualitat del fet (de quina manera es realitza). Òbviament, això és una explicació intuïtiva, ja que el terme a definir o aclarir (*manera*) entra en la definició o explicació. Saragossà m'ha comentat que els circumstancials de manera són una de les classes de circumstancials en què els lingüistes tenen més dificultats per a parlar d'una forma clara i aplicable.

Com diu la definició de *com a* (2a), el circumstancial atributiu indica una qualitat del subjecte; però, com que és un circumstancial, la qualitat forma part de la predicació (de fet, sovint és el rema, com en els exemples *Treballa com a mecànic* / *L'han triat com a president*). Quant a la utilitat comunicativa de *com a*, ja l'hem descrita (2a.i).

Per a explicar amb poques paraules per a què ens aprofiten els modificadors atributius en la comunicació, necessitem introduir factors solts, ja que la justificació comportaria una altra investigació. D'acord amb Fabra (1956: §84; ací, §7.3.2, 12), la classe bàsica d'atributiu és la que apareix al costat del subjecte (*El jutge, inexorable, els condemnà a mort*). La definició de Saragossà està d'acord

amb el camí del gramàtic de Barcelona (un modificador qualificatiu remàtic d'un subjecte temàtic, §5.3.1, 3c). L'expressió *modificador qualificatiu* comporta que l'atributiu forma part del subjecte i, per tant, no forma part de la predicació. L'efecte d'eixa propietat sintàctica és que l'atributiu no parla del fet indicat en l'oració. És una qualitat que té el subjecte mentres es produïx el fet, però és independent del fet. Com que no forma part del fet, és una informació perifèrica i prescindible. En una monografia, caldria explicar de quina manera, partint del cas bàsic, les llengües han creat els verbs atributius o «copulatius», en els quals el modificador atributiu és el rema (*estar content, vindre cansat, acabar torrat*, etc.). Quant a la utilitat comunicativa dels modificadors atributius, està vinculada a les propietats descrites: aprofiten per a expressar una qualitat desconeguda del subjecte (ja conegut), la qual, encara que és independent del fet, l'emissor considera positiu indicar-la:

- 4 Diferenciació d'un circumstancial de manera, d'un circumstancial atributiu i d'un modificador atributiu en la utilitat comunicativa
  - 4.a Circumstancial de manera: expressa una qualitat del fet (de quina manera es realitza).
  - 4.b Circumstancial atributiu (*com a*): expressa una qualitat del subjecte (2a); per ser un circumstancial, forma part de la predicació (sovint és el rema). L'usem per a informar de l'ofici del subjecte, la dedicació, un càrrec, una responsabilitat.
    - b.i *Treballa com a mecànic*
    - b.ii *L'han triat com a president*
  - 4.c Modificador atributiu (§5.3.1, 3c):
    - c.i Classe bàsica: *El jutge, inexorable, els condemnà a mort* (Fabra 1956: §84; ací, §7.3.2, 12).
    - c.ii Definició: un modificador qualificatiu remàtic d'un subjecte temàtic (o un objecte directe; §5.3.1, 3c). Coincidix amb Fabra.

- c.iii Forma part del subjecte i, per tant, no de la predicació. Efecte: no parla del fet indicat en l'oració. És una qualitat que té el subjecte mentre es produïx el fet, però independent del fet. Com que no forma part del fet, és una informació perifèrica i prescindible.
- c.iv Partint del cas bàsic (*i*), les llengües han creat els verbs atributius o «copulatiu», en els quals l'atributiu és el rema:
- c.v *Està tranquil / Ha tornat molt content del viatge / S'ha quedat de pedra / L'ha trobada satisfeta*
- c.vi Utilitat comunicativa: expressar una qualitat desconeguda del subjecte (ja conegut), la qual, encara que és independent del fet, l'emissor considera positiu indicar-la.

En haver mostrat les diferències entre *com a* i *com* (1-3) i entre *com a* i els modificadors atributius (4), ens podem preguntar si la creació de la preposició *com a* és positiva. Mirant el contingut del capítol dedicat a eixa preposició (§2), la intuïció fa pensar que ausades que ho és, de positiva. Però, ara, podem fonamentar la resposta en la teoria lingüística.

Si els circumstancials atributius són una classe específica de circumstancial (com apunta el contrast amb uns circumstancials que també indiquen una qualitat, els de manera, 4a-b), és obvi que és un enriquiment crear una preposició que expresse eixe concepte. Certament, quan una llengua no l'ha creada recorre ara a *per* (*tindre un nom per nucli*) ara a *com* (*treballar com forner*), de la mateixa manera que abans de crear la preposició *per a* recorriem a una altra preposició feble (*Això és a tu*). Però descarregar les preposicions bàsiques (*a*, *per*, *com*) creant preposicions noves (*per a*, *com a*) és un procés que permet clarificar i precisar la comunicació (també pot enriquir-la: *concebre com a* ≠ *concebre com*, §2.2.1, 11; *passar com a* ≠ *passar per*, §7.3.1, 8). En conseqüència, la creació de *com a* és del tot positiva. I hauria de ser un motiu d'orgull per als balears, per

als valencians i per als catalans, ja que les altres llengües romàniques no han fet eixa creació:

- 5 *Com a* ¿és una creació positiva?
  - 5.a Resposta intuïtiva:
    - a.i Els exemples de §2 ho mostren.
  - 5.b Resposta teòrica: si els circumstancials atributius són una classe de circumstancial (cf. el contrast amb els de manera, 4a-b), és un enriquiment.
    - b.i Abans de crear-la: *per* (*tindre un nom per nucli*) i *com* (*treballar com forner*), igual que déiem *Això és a tu*.
    - b.ii Descarregar les preposicions bàsiques creant preposicions (*per a*, *com a*) permet clarificar i precisar.
    - b.iii També enriquir: *concebre com a* ≠ *concebre com* (§2.2.1, 11), *passar com a* ≠ *passar per* (§7.3.1, 8).
  - 5.c Creació de *com a*: motiu d'orgull.
    - c.i Causa: les altres llengües romàniques no l'han feta.

8.2. CARACTERÍSTIQUES MÉS IMPORTANTS DEL CAMÍ DE FABRA

El motiu inicial del treball era un defici meu: la picor que em produïa vore que la gent del meu entorn usava regularment una paraula gramatical que no existix en castellà i que, a pesar d'això, l'ensenyament no tractava (§1.1). A més, la dualitat valenciana *com / com a* té coincidències bàsiques amb l'anglesa *like / as*, de manera que l'ús de *com a* hauria de ser la base per a aprendre *as*. Després d'haver estudiat l'evolució de Fabra, és hora de mirar si hi ha alguna vinculació entre els dos factors.

En les gramàtiques que hem analitzat, han aparegut poques característiques positives i una quantitat elevada d'anomalies. Els lectors interessats per una visió detallada de cada obra estudiada tenen al final de cada capítol una secció per a les conclusions (1891: §3.5, 1912: §4.4, 1918: §5.4, 1932: §6.5 i 1956: §7.5; també hi han conclusions al final de dos seccions, §7.2.4 i §7.3.4). Ací, em limitaré a les característiques més importants.

Hem trobat poca teoria (en tres gramàtiques, gens). Així, la gramàtica de 1918 no definix els conceptes *preposició*, *conjunció* i *adverbi*, no diu quina propietat permet establir cada classificació de les preposicions, i no definix les paraules concretes que tracta (§5.2.4, 15a). El grau baix de teoria facilita l'aparició d'anomalies metodològiques, com ara ordenar les preposicions febles alfabèticament, posar la preposició secundària *com a* davant de *en*, *per*, *amb* i *de*, anar dels usos complicats als simples, i mesclar adverbis i preposicions (§5.2.4, 15b).

En la metodologia de la ciència, convé notar una característica que hem trobat des de la segona gramàtica fins al final: no constatar les separacions de les obres anteriors (ni, per tant, justificar-les). Un científic reflexiu i autocrític esmena moltes equivocacions seues al llarg de la vida. Rectificar és de savis, diu la dita. I, en la ciència, u ha d'explicar els motius de l'error que corregix.

Certament, tots tenim descuits. Però en Fabra no es tracta d'algun error o d'algun descuit, cosa del tot comprensible. En les obres que hem estudiat, és una actuació freqüent. Com que les variacions entre les seues obres no són escasses, la pràctica dita apareix sovint. Una de les manifestacions afecta el nostre objecte d'estudi: en 1923, havia argumentat per què era negatiu reduir la forma de la preposició *com a* a *com*; però, en 1956, proposa la reducció sense cap explicació (ni de la reducció ni del canvi d'opinió, §7.3.3, 15-17).

Si algú pensa que Fabra podria no ser conscient dels canvis, també hauria de pensar què comporta eixa possibilitat (no dominar les seues gramàtiques anteriors i elaborar una gramàtica nova sense tindre en compte les anteriors).

Tornem a dir que, d'errors i de descuits, en tenim tots. Però la quantitat de variacions que hem trobat difícilment és interpretable d'eixa manera.

La combinació dels dos factors exposats (grau baix de teoria i grau significatiu d'anomalies metodològiques) té la conseqüència de dificultar l'avanç en la comprensió de l'objecte d'estudi (en el cas nostre, la preposició comparativa, la preposició atributiva i l'adverbi interrogatiu de manera).

En la preposició *com*, hi ha un error que travessa l'obra de Fabra: confondre els circumstancials de manera i la comparació (que no és un constituent de l'oració, §8.1, 1a; i que té moltes possibilitats d'aplicació fora dels circumstancials de manera, 1b-d). La reducció teòrica als circumstancials de manera facilita la pobresa en els exemples (pobresa i poca coherència). Un comportament que hem trobat diverses voltes és l'absència de teoria i també d'exemples, actitud que reduïx les paraules a formes.

En la preposició *com a*, el grau escàs de teoria, l'aparença formal i la reducció fonètica de *com a* a *com* en el català oriental facilitarien que Fabra interpretara sempre la preposició *com a* com a una variant de la preposició *com*. En conseqüència, li donava poca importància. Això no obstant, cada paraula té un contingut semàntic privatiu; i, si unim intuïtivament paraules diferents (*com* i *com a*), podem incórrer en exemples i en afirmacions errònies (com ara escrivint alguna volta *com* en compte de *com a*, §5.3.1, 2c).

El tractament més confús és el de la darrera gramàtica. El fet de reduir *com a* a una variant de *com* no donava ales a la creació privativa nostra, ans tot el contrari. Però, en 1956, posa la preposició *per* (i la preposició *de*) per davant de *com a*. La incomprensió de les paraules *com* i *com a* i els errors portaren el nostre autor a avançar per un camí que convé al castellà (i en general a les llengües romàniques que no han creat *com a*). L'efecte inevitable d'eixe resultat era no indicar quina opció ens interessava seguir: estar tan al costat del carrer com separats del castellà. La força anava per la direcció contrària a l'adequada (impulsar a imitar el castellà, §7.3.1, 4).

Fabra no seria mai conscient de tres fets. El primer és quin estadi lingüístic hi hauria abans de crear *com a* (semblant al del castellà o el del francès). El segon fet que no percebé és com de positiva ha sigut la nostra evolució (que ja havia quallat a l'Edat Mitjana, com fa pensar el DCVB i mostra el *Corpus informatitzat del valencià*, entrada *com a*). Finalment, no podia deduir què demanava l'evolució als professionals de la llengua: posar-se al costat dels parlants i criticar la substitució de *com a* per la preposició *per* (sobretot en la llengua escrita) i la reducció de *com a* a *com* (primer en la llengua parlada per l'elisió de la *e* neutra en el català oriental i en el balear; i, com a conseqüència, en una part de la llengua escrita):

- 6 Característiques més importants del camí de Fabra
  - 6.a Visió detallada: conclusions al final de cada capítol
    - a.i 1891: §3.5; 1912: §4.4; 1918: §5.4; 1932: §6.5; 1956: §7.5
  - 6.b Poca teoria (en tres gramàtiques, gens).
    - b.i Facilita l'aparició d'anomalies metodològiques.
    - b.ii Conseqüència: dificultar la comprensió de la llengua.
    - b.iii Exemples teòrics de 1918: no definir *preposició*, *conjunció* i *adverbi*; no dir quina propietat permet establir cada classificació de les preposicions; no definir les paraules que tracta (§5.2.4, 15a).
    - b.iv Exemples metodològics de 1918: ordenar les preposicions febles alfabèticament, posar la preposició secundària *com a* davant de *en*, *per*, *amb* i *de*, anar dels usos complicats als simples, i mesclar adverbis i preposicions (§5.2.4, 15b).
  - 6.c Cas particular: no constatar les separacions de les obres anteriors (ni, per tant, les justifica). Exemple:
    - c.i 1923: argumenta per què és negatiu reduir *com a* a *com*;
    - c.ii 1956: proposa la reducció sense cap explicació (ni de la reducció ni del canvi d'opinió, §7.3.3, 15-17).

- 6.d Preposició *com*: confusió entre els circumstancials de manera i la comparació. Efectes:
  - d.i Pocs exemples (i poc coherents).
  - d.ii A voltes, absència de teoria i d'exemples: només formes
- 6.e Preposició *com a*: seria una variant de *com* (per tant, poc important). Tractament més confús: 1956.
  - e.i Va per un camí que convé al castellà.
  - e.ii Efecte: impulsar a imitar-lo (§7.3.1, 4).
- 6.f Fabra no seria mai conscient de tres fets:
  - f.i Estadi anterior a la creació de *com a* (com en castellà)
  - f.ii Evolució nostra (ja quallada a l'Edat Mitjana): positiva
  - f.iii Què demanava l'evolució (criticar la substitució de *com a* per *per* i la reducció de *com a* a *com*)

Per cert, per si algú afirmara que usa *per* en compte de *com a* («el SN té per base el nom», §2.2.2, 12a.vi) perquè la llengua antiga actuaria així, a més de demanar-li fonts (o exemples) li podríem notar que això és dubtós, ja que la llengua de *Tirant lo Blanch* (o de qualsevol autor clàssic) influïx molt poc en el valencià escrit actual, contràriament al castellà escrit. A més, a força de llegir i llegir alguna de les construccions paral·leles a les del castellà u pot acabar per dir-la parlant (com ara fent classe).

8.3. *COM A*: ABSENT DE LES CONV. FIL. I DE FABRA (1919, 1925)

Els fets de no ser conscient de l'evolució i mirar *com a* com a una variant subsidiària de *com* té efectes no solament en les seues gramàtiques, sinó en el conjunt de l'obra de Fabra. Per a fonamentar l'afirmació, posaré tres exemples.

En els anys vint, el nostre autor no edita cap gramàtica. Però redacta la major part de les *Converses Filològiques*, elabora el diccionari editat en 1932 i publica un llibre significatiu, *Les principals faltes de gramàtica* (1925). I bé, ¿com va tractar el gramàtic de Barcelona la preposició *com a* en les 900 converses filològiques que va escriure? La resposta és que no la va tractar: no va dedicar cap escrit a la preposició *com a*. ¿És previsible que, en un miler d'escrits, Fabra no sentira mai la necessitat d'explicar als seus lectors de quina manera usaven una paraula gramatical que no existix en cap altra llengua romànica? Realment, eixa absència ¿no fa pensar que la preposició *com a* era molt poc important per al nostre autor?

En l'índex de paraules de l'edició de les *Converses Filològiques* en l'obra completa de Fabra (volum 7) no apareix *com a*. En canvi, en la selecció i classificació de 600 converses filològiques que va fer Ramon Aramon en 1954, figura *com a* i remet a un escrit en què Fabra comenta la dualitat *fins a / fins* i, al final de l'escrit, incorpora *com a* i *com* i *per a* i *per* (és la conversa filològica que hem analitzat més amunt, §7.3.3, 17). Això significa que l'única volta en què el nostre autor reflexionà sobre *com a* no va ser sobre la qüestió fonamental (la seua utilitat comunicativa), sinó sobre la seua forma:

7 *Com a*: absent en les *Converses Filològiques*

- 7.a En un miler d'escrits, cap per a explicar el valor i l'ús.
- 7.b Escrit sobre la dualitat formal *fins a / fins*; al final, incorpora *com a* i *com* i *per a* i *per* (ací, §7.3.3, 17).

La poca consideració de *com a* podia acabar en la desaparició. En 1919, Fabra publicà una gramàtica del francès en català, en la qual contrasta regularment les dos llengües. I bé, quan arriba a la preposició *pour* (p. 259) la tradueix per *per*: «*Je l'ai pris pour son frère*. L'he pres pel seu germà / *Prendre pour femme*. Pendre per muller. / *Tenir quelqu'un pour ami*. Tenir algú per amic.» Posteriorment,

quan tracta la preposició *comme* (p. 275) no constata que es pot usar com *pour* (com ara en un exemple de Grevisse reproduït més amunt, §4.3.4, 15c.ii: *Il est considéré comme ennemi*; o en este exemple rotund d'un lingüïste francès: «le cadre de la phrase n'est pas posé préalablement comme construction syntaxique maximale et domaine où s'exercent obligatoirement les relations syntaxiques de ses constituents», Serbat 1981: 123). La conseqüència final és clara: la preposició *com a* és com si no existira:

- 8 *Com a*: absent en el contrast amb el francès (Fabra 1919)
  - 8.a Preposició *pour* (p. 259): la traduïx per *per*:
    - a.i *Je l'ai pris pour son frère*. L'he pres pel seu germà
    - a.ii *Prendre pour femme*. Pendre per muller.
    - a.iii *Tenir quelqu'un pour ami*. Tenir algú per amic.
  - 8.b Preposició *comme* (p. 275): no constata que es pot usar com *pour*
    - b.i *Il est considéré comme ennemi* (§4.3.4, 15c.ii)
  - 8.c Resultat final: la preposició *com a* és com si no existira.

En eixa situació, no sorprén que, quan publica en 1925 *Les principals faltes de gramàtica*, no incorpore la substitució de *com a* per la preposició *per* o per la comparativa *com*. Ací tenim els temes que tracta:

- 9 *Com a*: absent en *Les principals faltes de gramàtica* (1925)
  - 9.a Omissió indeguda de la partícula *no*
  - 9.b *Doncs*
  - 9.c *Ademés*
  - 9.d *Quin-qual*
  - 9.e *El que-el qual*
  - 9.f *Qual – el qual – el...del qual*

- 9.g Defecte consistent a expressar dues vegades un mateix complement mitjançant el mot relatiu i un pronom feble adjuntat al verb
- 9.h *Que* en lloc d'altres relatius
- 9.i *Que* – *de què*, *a què*, *en què*
- 9.j Omissió de la conjunció *que*
- 9.k *Tenir que*, *haver-hi que*
- 9.l Us indegut del gerundi
- 9.m *a* en els complements directes
- 9.n *a* i *en* davant un infinitiu
- 9.o *Baix – sota*
- 9.p *Li-l'hi – la hi – li ho*
- 9.q *Els*, plural de *li*
- 9.r *Els hi*
- 9.s *Llur*
- 9.t *El mateix*
- 9.u *Demés*
- 9.v *Lo neutre*
- 9.w *Lo qual*

No em correspon a mi fer una anàlisi de la llista anterior: si és adequat que, en una llista de 23 qüestions, figuren les que figuren i no unes altres. Com ara, ¿no hauria d'estar el trio pronominal que apliquem a l'objecte directe (*en / el / ho*), que no té cap altra llengua romànica i que té un ús perfecte en la llengua viva? L'anàlisi de Fabra (1925) també hauria d'incloure com tracta el nostre autor cada una de les qüestions. Ací, només faré una observació quantitativa: el llibre té 39 pàgines, de manera que cada qüestió ix a 1,6 pàgines.

Resumim. El grau de consciència de l'evolució i el seu valor, i la importància donada a la preposició *com a* tenen els efectes previsibles: en les gramàtiques i fora de les gramàtiques. El nostre autor no dedicà cap reflexió en les *Converses*

Filològiques a la singularitat de *com a* en les llengües romàniques. Actua davant del francès com si nosaltres tinguérem les mateixes paraules i el mateix ús, que és també la realitat del castellà: *com a* no existiria. En coherència amb eixa línia, la nostra preposició no figura en el llibre *Les principals faltes de gramàtica*.

8.4. TEMES SECUNDARIS IMPORTANTS: SOBRE LA NORMATIVA

En el treball, han aparegut qüestions secundàries per a la investigació, però importants per a la normativa, de manera que considere convenient recordar-les per a impulsar que s'investiguen. Parlant de la gramàtica de Fabra de 1912, hem vist que el nostre autor busca diferències amb el castellà contrastant el nostre estadi actual i un estadi antic del castellà (*Ha dit tantes afirmacions com negacions* seria en castellà *Ha dicho tantas afirmaciones cuantas negaciones; tant... com* seria *así... como* §4.3.2, 8).

Hem aprofitat eixe exemple per a introduir un tema punyent: a causa de la inseguretat que genera la marginació social de la nostra llengua i a causa de la dificultat de conèixer un idioma (conèixer intuïtivament i, tant com siga possible, conscientment), ¿no serem poc conscients de les diferències amb el castellà i en buscarem a on no n'hi han (§4.4, 15d)? En el model que circula pels llibres, ¿quantes característiques deriven d'eixa actuació (com ara canviar *a vegades* per *de vegades*)? L'efecte final del camí que comentem és prou negatiu: fer pensar als parlants que la seua llengua seria molt difícil:

10 Tema important en la normativa

10.a Buscar diferències amb el castellà a on no n'hi han (§4.4, 15d)

- a.i Dificultat de conèixer una llengua. Efecte: no coneixem les diferències amb el castellà

- a.ii Marginació lingüística: genera inseguretat en els parlants
- a.iii Suma: la indicada en *a*.
- 10.b Model que circula pels llibres: ¿què deriva de *a*?
  - b.i Un exemple: canviar *a vegades* per *de vegades*
- 10.c Resultat final: pensar que la llengua seria molt difícil

L'estudi de la preposició *com a* està vinculat amb la dificultat de conèixer un idioma. Quan una llengua està supeditada socialment a una altra, l'educació sol fer-se en la dominant (o s'ha fet així durant un període llarg). La conseqüència d'eixa situació és simple: els parlants són més conscients de la llengua estudiada en escola que de la seua llengua pròpia, expulsada de l'escola. En eixe marc, és comprensible una possibilitat introduïda al principi del treball: si durant dècades no hem sigut conscients de la funcionalitat i el valor de la preposició *com a* ¿no serà en un grau elevat una interferència del castellà entre els lingüistes (§2.1.1, 3)? Com que en castellà no existix *com a* i usen *por* i *como*, des d'eixa perspectiva (assimilada a través de l'educació en castellà durant més de dos segles) és difícil ser conscients del valor comunicatiu 'circumstancial atributiu' (exposat en §8.1, 2). No cal dir que la falta de consciència facilita l'assimilació a la llengua dominant (com ara escriure *tindre un nom per nucli*, §2.2.2, 12):

- 11 La supeditació social d'una llengua ¿dificulta la consciència de les seues particularitats?
  - 11.a Llengua supeditada: l'educació es fa en la llengua dominant.
    - a.i Efecte: més consciència de les característiques de la llengua dominant que de la llengua supeditada.
  - 11.b El fet que el castellà no tinga *com a* i use *por* i *como* ¿ha dificultat que els nostres lingüistes hagen deduït el valor de *com a* (exposat en §8.1, 2)?

- b.i Falta de consciència: facilita l'assimilació a la llengua dominant (cf. *tindre un nom per nucli*, §2.2.2, 12):

Per a conèixer una llengua (siga quina siga la situació sociolingüística), és indispensable la teoria. L'actuació coherent és explicar conceptes (com ara *comparació*) i aplicar-los a dades empíriques, de manera que entengam la part bàsica de la llengua. Posteriorment, amb la teoria elaborada ens esforcem per aclarir exemples estranys o irregulars (com ara *considerar-ho com a bo*, §2.2.6). En les llengües supeditades socialment, eixe camí afavorix que els parlants tinguen consciència de les diferències amb la llengua dominant.

El comportament que hem de procurar evitar és, sense haver elaborat teoria (com ara *comparació*), intentar comprendre aquella negació que, en les construccions comparatives, no solament no nega sinó que afirma. Si actuem d'eixa manera, no formem els lectors, i els impulsem a creure que les gramàtiques són il·legibles. A més, tenim el perill de voler canviar actuacions clares i simples dels parlants per propostes artificioses, complicades, inassimilables i, damunt, empoïbridores (§7.2.2, 7 i 16). Per contra, si avancem pel camí de desplegar la teoria i explicar irregularitats probablement també caminarem bé per la normativa: confiant en la llengua que parlem:

- 12 Teoria: necessària per a conèixer una llengua; com usar-la
- 12.a Explicar conceptes i aplicar-los a exemples. Comprenem la part bàsica de la llengua.
- a.i Amb la teoria elaborada, estudiem exemples estranys.
- a.ii Llengües supeditades: consciència de les diferències amb la llengua dominant.
- 12.b A evitar: sense teoria (*comparació*), tractem fets estranys (*que no = que*)
- b.i No formem els lectors; gramàtiques: pareixen difícils
- b.ii Perill: normes artificioses i inassimilables (§7.2.2, 7 i 16)

12.c Camí teòric: afavorix que confiem en la llengua que parlem

En definitiva, al llarg de la investigació han aparegut tres perills que cal esquivar a fi que una llengua supeditada es recupere d'una manera més ràpida i més fluïda: elaborar normes artificioses inassimilables (12b.ii), buscar diferències amb la llengua dominant a on no n'hi han i, correlativament, no ser conscients de les diferències (cosa que afavorix, en el cas nostre, la castellanització). Enfront d'eixos tres perills, deu brillar l'objectiu que els parlants confien en la llengua que parlen i, per tant, en ells mateixos com a parlants:

13 Recuperació de les llengües supeditades: tres perills i un objectiu

13.a Tres perills a evitar:

- a.i elaborar normes artificioses inassimilables (12b)
- a.ii buscar diferències amb la llengua dominant a on no n'hi han (10)
- a.iii no ser conscients de les diferències objectives (11)

13.b Mitjà per a evitar-los: la teoria lingüística (12).

13.c Objectiu a buscar (12c):

- c.i Confiar en la llengua que parlem i, per tant, en nosaltres com a parlants

8.5. FABRA I L'ESCOLA VALENCIANA

Si tornem a la causa inicial del treball (la presència de *com a* en el carrer i l'absència en l'ensenyament mitjà i en el superior), convé que mirem si l'actuació de l'escola està vinculada a la de Fabra. La recuperació d'un poble i el recobriment d'una llengua compartida per diversos pobles no és mai cosa de quatre dies. La

creació d'una consciència racional i fonamentada és un objectiu de dècades i dècades. Per les dades que van arribant-me, comence a intuir que, en la segona mitat del segle xx, hi ha hagut massa pressa en el valencianisme (també en el mallorquinisme i en el catalanisme), de manera que les coses no s'han fet tan bé com s'haurien d'haver fet. ¿Fabra té coses positives? I tant que sí. Però també Sanchis Guarner, i el menorquí Moll, i el mallorquí Alcover, i molts altres. La qüestió és que la formació dels professionals de la llengua i de les bases del valencianisme ha de ser racional i, per tant, objectiva i crítica.

El fet de no respectar tant com convenia les condicions dites deu haver sigut mitificar la figura de Fabra i seguir-lo acríticament. He dit la figura de Fabra perquè, en la meua formació, hi han hagut ben pocs estudis sobre escrits concrets de Fabra (o de Sanchis, o de Moll, o d'Alcover). La conseqüència d'eixe panorama és clara: si Fabra menystingué la preposició *com a*, els successors també. I així fins a l'escola valenciana (i l'actuació acastellanada d'una part de la llengua escrita, «tindre el nom per nucli», §2.2.2, 12).

Com a valenciana, he de constatar, amb orgull, que els carrers, a pesar de tindre en contra el castellà i no tindre al costat el suport actiu de la llengua pública, han mantingut molt bé l'ús de la preposició *com a*:

14 De Fabra a l'escola valenciana

14.a Recuperació d'un poble (i d'una llengua): procés lent.

a.i Objectiu: consciència racional, objectiva, crítica

14.b Segona mitat del segle xx: massa pressa.

b.i Efecte: mitificar a Fabra i seguir-lo acríticament.

b.ii Actitud seua davant de *com a*: passa als successors, fins als nostres dies.

14.c Fet cabdal, motiu d'orgull:

c.i Els carrers valencians mantenen bé l'ús de *com a*.

8.5. PROPOSTES PER A UNES ALTRES INVESTIGACIONS

Un bon científic, quant més sap més ignora; només un ignorant pot creure que sap molt. A causa de la paradoxa de la ignorància en la ciència, és molt adequat que una investigació acabe proposant més investigacions.

Gràcies al fet que el director del treball té una visió global de la teoria lingüística, han aparegut molts temes interessants al llarg de la investigació, des de com estructurar les gramàtiques (§7.1, 2) fins al lloc a on hauríem d'estudiar les comparacions o les preposicions (§7.2.2, 11b); des de com actuar quan una paraula té diverses accepcions (§6.4, 3-4) fins als valors causals de *com* (§6.4, 5); etc.. Però, ací, em limitaré a treballs vinculats amb la preposició *com a*.

Òbviament, caldria estudiar els gramàtics i diccionaris posteriors a Fabra (particularment la GCC, el DIEC, la GNV, el DAVL i la futura gramàtica de l'IEC). Segons Saragossà, l'actuació del valencià viu (adequada en general) apareix desfigurada en les gramàtiques (la GNV inclosa). A eixa investigació, caldria incorporar gramàtics anteriors a Fabra (com ara el manual de Josep Nebot, de 1894, que Saragossà 2007*b* ha mostrat que és valuosa —també sociolingüísticament—). Encara caldria analitzar obres coetànies del gramàtic de Barcelona (com ara Marvà 1932), particularment quan els autors eren autònoms i crítics (com ara Anfós Par 1923, Sanchis Guarner 1950 o les tres gramàtiques de Moll).

Per una altra banda, convé investigar la llengua viva. Així, ¿quina extensió té *com a* > *com* en balear i en català oriental? El director del treball m'ha comentat que, en el cas del valencià, la major part probablement usa coherentment les preposicions *com* i *com a* (com a mínim, tot el valencià central). Però pel nord i pel sud hi ha algun parlar que no usa del tot adequadament eixes preposicions; es veu que hi han abusos, siga de *com* o siga de *com a*.

Un exemple que m'ha passat és el següent: en el «google», apareixen 458 exemples de la construcció (arcaica però coherent) (*anar*) *com cagalló per séquia*,

i només 8 de la construcció (*anar com a cagalló per séquia* (u és de Petrer, les Valls del Vinalopó).

¿És coherent la construcció *anar com a cagalló per séquia*? Si algú explica quina qualitat representa la construcció *cagalló per séquia*, serà coherent. Sabem que la construcció és explicable amb la preposició *com* (*u va com va un cagalló per una séquia*). En canvi, amb *com a* caldria explicar per què el nom *séquia* no està actualitzat (i quina qualitat expressa *cagalló per séquia*). A més, la preposició *com a* ¿pot anar amb un nom (*cagalló*) i un circumstancial (*per séquia*)? Diria que la resposta és negativa i, en conseqüència, la construcció *com a cagalló per séquia* no seria coherent. Això no obstant, la construcció que és molt minoritària (8 contra 458) i que deu ser incoherent és la que figura en el DNV (entrada *cagalló*). Per cert, la diferència quantitativa tan forta (458 contra 8) fa pensar que la part del valencià que usa les preposicions *com* i *com a* d'acord amb el seu contingut semàntic deu ser molt majoritària. Com ja he apuntat, l'estudi de les gramàtiques hauria de mirar si hi han presentacions inadequades del valencià parlat i insinuacions no certes.

A partir de dades empíriques actuals i del passat (com ara les que ha aplegat Jordi Colomina estudiant obres d'Eiximenis, o les del *Corpus informatitzat valencià*), caldria aprofundir en els usos i valors de *com a*, per si n'hi han més dels descrits al principi (§2.1 i §2.2..6, 28).

També caldria reflexionar sobre què passava abans de crear *com a*. La preposició és ben antiga, ja que el DCVB conté exemples molt bons de *com a* en Ramon Llull (15d.i). És versemblant creure que, abans de crear la preposició *com a*, actuaríem com el castellà i el francès (ara recorreríem *a per* i ara *a com*). Però hem tingut 700 anys per a regularitzar la situació. Quan ara algú escriu *té per base*, ja hem comentat que deu ser per imitació del castellà (§8.2).

Finalment, caldria mirar la influència del castellà en la llengua escrita actual. En algun cas, podríem apel·lar a arcaïsmes, però convindria aportar proves. Així, la fórmula del casament ¿com hauria de ser, *prendre com a marit* / *prendre com*

a muller, o *prendre per marit / prendre per muller*? En el «google», he trobat 40 *per muller* i 20 *com a muller*. Tenint en compte l'absència de crítiques contra la substitució de *com a* per *per*, eixe resultat ¿no indica la força de *com a*?

15 Més investigacions sobre *com a*

15.a Gramàtics anteriors, coetanis i posteriors a Fabra

15.b Com actua la llengua viva.

b.i Extensió de *com a* > *com* en balear i en català oriental.

b.ii Major part del valencià: probablement, bé

b.iii És factible que pel nord i pel sud hi haja algun abús, siga de *com* o siga de *com a*.

15.c ¿Hi han més valors que els descrits al principi (§2.1 i §2.2..6, 28)?

15.d Què passava abans de crear *com a*.

d.i És antiga (exemples de Llull, trets del DCVB): *Volets esser amat per home com a Deu e com a creatura: com a Deu, en so que volets que hom am vostra deitat com a Deu, e vostra humanitat com a home* (Llull Cont. 324, 29) *Jhesu Christ esguarda en lo cel nostra dona com a mare e com a regina del cel e de la terra* (Llull Doctr. puer. 66, 2)

d.ii ¿Actuariem com el castellà i el francès (ara recorreríem a *per* i ara a *com*)?

15.e Influències del castellà en la llengua escrita actual. Si pensem en un arcaisme, convindria aportar proves.

e.i Fòrmula del casament: ¿*prendre com a marit / prendre com a muller*, o *prendre per marit / prendre per muller*?

BIBLIOGRAFIA

[En la bibliografia, no he inclòs la font dels exemples citats en §2.2, que provenen d'un treball inèdit d'Abelard Saragossà.]

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2006): *Gramàtica normativa valenciana*. València, Acadèmia Valenciana de la Llengua.

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2006): *Diccionari normatiu valencià*, <http://www.avl.gva.es/dnv>.

COLOMINA, Jordi (2010): «Anar així com a cec», *Eiximenis i la seua obra*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2010, p. 364-383.

DAVL = Diccionari de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (2014): *Diccionari normatiu valencià*. València, <http://www.avl.gva.es/dnv>.

DCVB = A.M. ALCOVER i F.B. MOLL (1926-1968): *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Palma de Mallorca, Ed. Moll, 10 vols.

DECLC = J. COROMINES (1980-91): *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*. Barcelona. Curial. Nou volums.

DGLC = P. FABRA (1932): *Diccionari General de la Llengua Catalana*. Barcelona, Edhasa.

DIEC = Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (1995): *Diccionari de la Llengua Catalana*. Barcelona/Palma/València. Edicions 62. Segona edició, 2007.

FABRA, Pompeu (1891): *Ensayo de gramática de catalán moderno*. Barcelona, L'Avenç.

— (1898): *Contribució a la gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona, L'Avenç.

— (1912), *Gramàtica de la llengua catalana*, Barcelona, Tipografia l'Avenç: Massó, Casas & C^a.

— (1918): *Gramàtica catalana*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.

— (1919): *Gramàtica francesa*. Barcelona, Enciclopèdia Catalana.

— (1919-28): *Converses filològiques*. Volum 7 de les *Obres completes*. Barcelona, Editorial Proa, 2010. Amb les lletres «E.B.», també cite l'edició de Barcelona, Barcino (1954-55), dos volums.

— (1925): *Les principals faltes de gramàtica*. Barcelona, Editorial Barcino.

- (1932): *Diccionari general de la llengua catalana*, Barcelona, Llibreria Catalonia.
- (1956), *Gramàtica catalana*, Barcelona, Teide.
- (1980): *La llengua catalana i la seva normalització*. Barcelona. Ed. 62. A cura de Francesc VALLVERDÚ.
- FERRANDO, Antoni (1993): «Estudi preliminar» a la reedició facsímil de Sanchis (1952), p. v-xxxv.
- GCC = *Gramàtica del Català Contemporani* (2002): dirigida per Joan Solà, Maria Rosa Llorent, Joan Mascaró i Manuel Pérez Saldanya. Barcelona, Empúries. Tres volums.
- GINER, Josep (1998): *Obra filològica (1931-1991)*. Estudi preliminar, edició crítica a cura d'Antoni Ferrando, amb la col·laboració de Santi Cortés. Paiporta, Denes.
- GNV (2006) = *Gramàtica normativa valenciana*. València, Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- GREVISSE, Maurice (1936) *Le bon usage. Grammaire Française*. Gembloux. Use l'edició de 1969, Ed. Duculot .
- JANÉ, Albert (1977-1980): *El llenguatge. Problemes i aspectes d'avui*. Quatre volums. Barcelona, Edhasa.
- MARTÍNEZ FRAILE, Sara (2015) «Els conceptes morfològics bàsics en l'ensenyament secundari: alternativa», *Tejuelo. Didáctica de la lengua y de la literatura. Educación*, vol. 22, núm. 1, p. 191-214, <http://mascvuex.unex.es/revistas/index.php/tejuelo/index>.
- MARVÀ, Jeroni (1932): *Curs superior de gramàtica catalana*. Nova edició, revisada i amplificada per Eduard Artells, 1968, Barcelona, Barcino.
- MOLL, Francesc de B. (1937): *Rudiments de gramàtica preceptiva per a ús dels escriptors baleàrics*. Palma, Ed. Moll.
- (1952): *Gramàtica històrica catalana*. Use la versió catalana, de F. Fabregat, València, Universitat de València, 1991.
- (1968): *Gramàtica Catalana referida especialment a les Illes Balears*. Palma, Moll.
- MONTOYA, Brauli (1997): «Comentaris als *Criteris de la normativa*», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, LXXIII, 1997.
- NEBOT, Josep (1894): *Apuntes para una gramàtica valenciana popular*. València. Reproducció facsímil de la Llibreria París-València, València, 1996.
- PAR, Anfós (1923): *Sintaxi catalana segons los escrits en prosa de Bernat Merge*. Halle, Max Niemeyer Verlag.

- SALVADOR, Carles (1951): *Gramàtica Valenciana*. València, Lo Rat Penat.
- SANÇ UREÑA, Joaquim (2018): «Preposicions de superioritat (*dalt*, *damunt* i *sobre*) en Fabra. Fonaments (1891-1912)», *Aula de Lletres Valencianes. Revista Valenciana de Filologia* 6, p. 131-262.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1950): *Gramàtica valenciana*. València, Torre. N'hi ha una reedició facsímil de 1993, Barcelona, Alta Fulla, amb un estudi preliminar d'Antoni Ferrando.
- SARAGOSSÀ, Abelard (1996): «Una introducció al concepte *pronom*», *Actes del Desè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Frankfurt, setembre de 1994, A. Schlönberger i T. D. Stegmann, ed.), Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, vol. III, p. 409-439.
- (2000): *El valencià del futur. Una contribució ideològica*. Benicarló, Alambor. Segona edició (revisada i augmentada), 2002.
- (2002): «Les construccions comparatives i les oracions consecutives», dins *Gramàtica del català contemporani*, dirigida per Joan Solà, Maria Rosa Lloret, Joan Mascaró i Manuel Pérez Saldanya, Barcelona, Editorial Empúries, tres volums, 2002, p. 3097-3171.
- (2003): *Gramàtica valenciana raonada i popular. Els fonaments*. Gandia, CEIC Alfons el Vell. Cite per la segona edició (revisada i augmentada), València, Tabarca Llibres, 2005.
- (2007): «Sobre l'estructuració gramatical de Fabra (1956) i uns altres encerts teòrics», *Entorn i vigència de l'obra de Fabra. Actes del II Col·loqui Internacional «La lingüística de Pompeu Fabra»*. Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, 7-9 d'abril del 2003. (Edició a cura d'Anna Montserrat i Olga Cubells), Valls, Cossetània Edicions, p. 261-279.
- (2007b): «Josep Nebot (1894): una concepció social del valencià», en *Reivindicació del valencià. Una contribució*. València, Tabarca Llibres, p. 59-116.
- (2010): «Els conceptes sintàctics en l'ensenyament mitjà: estat de la qüestió i alternativa», *Interacció comunicativa i ensenyament de llengües* (Manuela García i altres, eds.). València, Universitat de València. ISBN 978-84-370-7206-7, D.L. X-XXXX-2010, p. 565-572.

- (2011): *El valor comunicatiu de la construcció «de + adjectiu qualificatiu»*. ¡De més verdes en maduren!. València, Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- (2012): «¿Circumstancials o connectors? La proposta de Fabra (1956)», *Fabra, encara. Actes del III Col·loqui Internacional «La Lingüística de Pompeu Fabra»* (Tarragona, 17, 18 i 19 de desembre del 2008), Barcelona, IEC, p. 341-352.
- (2013): «L'introduïdor de les oracions incloses (*que*) ¿és una conjunció? Anàlisi i alternativa», *Estudios de lingüística: investigaciones, propuesta y aplicaciones*, Cabedo Nebot, Adrián; Aguilar Ruiz, Manuel José; i López-Navarro Vidal, Elena (eds.). Universitat de València, ISBN: 84-695-7663-1, p. 541-554.
- (2015): «La morfologia i els seus conceptes en l'ensenyament secundari: tractaments habituals», *Tejuelo. Didáctica de la lengua y de la literatura. Educación*, vol. 22, núm. 1, p. 168-190, <http://mascvux.unex.es/revistas/index.php/tejuelo/index>.
- (e.p.): *¿Com convé ensenyar el valencià? Una contribució lingüística*.
- (inèdit): *Caracterització de la preposició com a*.
- VALOR, Enric (1977): *Curs mitjà de gramàtica catalana referida especialment al País Valencià*. València, 314.
- Word Reference*: diccionari de l'anglès amb traduccions a diverses llengües, <http://www.wordreference.com/>